

E. V. AHTIA

KARJALAN KIELIOPPI

Hinta sid. 25:--
nid. 13:--

PÖHJÖIS-KARJALAN KIRJAPAINO OY. JOENSUUN

S. OJÄRVI
KARJALAN KANSALAISSEURTA

113

Karjalan Kiitelliselle
Tutkimuslaitokselle
Petroskoi.

KARJALAN KIELIOPPI

ÄÄNNE JA SANAOPPI

LAATINUT

E. V. AHTIA

Hinta sid. 25:--

, nid. 18:--

Музыкально-Мет. Ин-т
Тех. Тел. Лейтос

К. Ф. Ф. И. Л.
ВНЕШНЕ
КА

SUOJARVI

KARJALAN KANSALAISSSEURA

ALKULAUSE

Ainekset tähän kielioppiin ovat vähitellen kertyneet allekirjoittaneen kerätessä parin kolmen vuosikymmenen kuluessa karjalan kielen sanastoja. Tämä sanainkeruu on koskenut Suojärven, Riipuskalan ja Säämijärven kieltä ja siten on luonnollista, että siitä saadut kieliopilliset ainekset kuuluvat aunuksen murteen alaan, tosin (mitä Suojärveen tulee) myös siihen välimurteeseen, mikä esiintyy aunuksen ja vianan murteen välillä. A. Genetzin tunnetut tutkimukset »Venäjän Karjalan kielestä» ja »Aunuksen kielestä» ovat myöskin olleet apuna, ensinmainittu varsinaisesti vianan murteen lähdekirjana.

Tässä kirjassa on kielen äänteellistä ja taivutuksellista rakennetta käsitelty yksinomaan deskriptiivisesti, kuvailevasti, puuttumatta kielihistorialliseen puoleen. — Yleiset kieliopilliset käsitteet on oletettu tunnetuiksi ja siten jääneet selvittelemättä, mikä supistus on tilan säästämiseksi ollut välttämätöntä.

Eräs muistutus, mikä on odotettavissa kieliopin suunnitelmaa vastaan, on se, että sen suhteellinen laajuus ja seikkaperäisyys tulee haittaamaan kirjan levikkiä ja käyttöä. Mutta runsaiden ainesten houkutus, halu itsenäisesti ja laajemmin käsitellä tähän asti kovin laiminlyötyä kieltä ynnä luottamus lukijain asianharrastukseen ovat saattaneet tässä nähtävään tulokseen. Sitäpaiti helpompaa on laajemmasta esityksestä saada supistelmia (jos sellainen osoittautuisi tarpeelliseksi), kuin päinvastoin »lyhykäisestä» nousta perusteelliseen.

~~113~~

Toinen arvattava muistutus koskenee verbiopissa tapahtunutta poikkeamista lauseopin alalle (ks. Liittotempukset, II ja III aktiivi ja passiivi). On kumminkin vaikea piirtää selvä raja sanaopin ja lauseopin välille (vrt. tätä kohtaa E. N. Setälän Kieliopissa). Kun lisäksi nämä liittomuodot kuuluvat karjalan kielen huomattaviin omituisuuksiin, niin ei ole hennottu lykätä niiden esittämistä tulevan Lauseopin epävarmaan ilmestymiseen.

Tekijällä on aikomus, mikäli ikää ja voimia riittää, jatkaa tätä karjalaista kielioppia julkaisemalla myöhemmin Johto-opin sekä sen jälkeen Lauseopin.

Helsingissä, elokuussa 1936.

Tekijä.

Merkkien ja lyhennysten selityksiä.

< > merkit osoittavat, että kärjenpuoleinen sana on toiseen verraten uudempaa muotoa.

~ kahden sanan välillä osoittaa, että molemmat sanat ovat käytännössä.

* merkitsee, että sen osoittama sana on päätelmien avulla oletettu löytyneen.

○ (eli kato) merkitsee, että äännettä tässä paikassa ei enää ole. — Sulkeihin pantu sanan osa voi puuttuakin merkityksen muuttumatta, esim. s a n o(j) e s.

akt. = aktiivi.

Am. = aunuksen murre.

dem. = vähennysmuoto.

mon. = monikko.

nom. = nominatiivi.

part. = partitiivi.

partis. = partisiippi.

pass. = passiivi.

tpm. = taipumaton.

Vm. = vianen murre.

yks. = yksikkö.

jnk. = jonkin, jtk. = jota-

kin, jssk. = jossakin, jstk.

= jostakin jhk. = johon-

kin, jllak. = jollakin, jltk. —

joltakin, jllek. = jollekin,

jksk. = joksikin.

SISÄLLYS.

Alkulause.

Siv.

Johdatus	1
ÄÄNNEOPPI.	
I. Kielen äänteet ja niiden merkintä § 1—14.	7
Vokaalit § 5—10.	8
Konsonantit § 11—14.	9
II. Tavut § 15.	10
III. Paino § 16.	10
IV. Äännevaihteluja § 17—43.	11
Vokaalivaihteluja § 17—26.	11
A. Monikon in edellä § 17	11
B. Imperfektin in edellä § 18.	13
Kaava vokaalivaihteluista monikon ja imperfektin in edellä § 19—20	14
C. Muita vokaalivaihteluja § 21.	17
Kaava muista vokaalivaihteluista § 22.	20
Vokaalisulaumia § 23.	21
Vokaalien loppu- ja sisäheitto § 24—25.	22
Tavunheitto § 26.	23
Konsonanttivaihteluja § 27—43.	23
A. Astevaihtelu § 27—34.	23
Astevaihtelukaava § 35.	27
Huomautuksia astevaihteluun § 36—37.	28
B. Muita konsonanttivaihteluja § 38—41.	29
C. Konsonanttien mukautumisia § 42.	31
Kaava konsonanttien vaihteluista § 43.	32
V. Oikeinkirjoitus § 44—47	33
Sanojen lyhennykset kirjoituksessa § 48.	35

Johdatus § 49.	37
Sanojen taivutus § 50—195.	

I. Nomininit § 51—106.	37
Taivutus § 51—77.	37
Sijojen muodot § 53—69.	39
Nominien vokaali- ja konsonanttivartalo § 70—73.	45
Nominien merkkimuodot § 74.	46
Sijoittelukaava § 75.	47
Harjoitusesimerkkejä § 76—77.	49
Komparaatio § 78—84	56

Liite nominien taivutusoppiin.

1. Lukusanat § 85—93.	57
2. Pronomininit § 94—106.	62
II. Verbit. § 107—195.	73
Yleistä § 107	73
Taivutus § 108—195.	74
Persoonapäätteet § 108—109.	74
Tempusten ja pääluokkain tunnukset § 112—132.	76
I aktiivi § 112—123.	76
I passiivi § 124—135.	80
Kieltomuotovartalo § 136.	82
Verbien vokaali- ja konsonanttivartalo § 137—142.	82
Verbien merkkimuodot § 143.	85
Taivutuskaava § 144.	85
Kieltosana ja kieltotaivutus § 145.	88
Harjoitusesimerkkejä § 146.	91
Verbien liittomuodot § 147—151.	96
Liittotempusten taivutuskaava § 152—153.	100
II aktiivi § 154—166.	105
III aktiivi § 167—173.	109
II passiivi § 174—180.	113
III passiivi § 181.	116
Refleksiivinen taivutus § 182—195.	116
III. Partikkelit. § 196—207.	126
Adverbit § 198.	132
Prepositiot ja postpositiot § 199.	132
Konjunktiot § 200.	137
Interjektiot § 201.	138

Karjalais-suomalainen sanaluettelo.

OIKAISTAVAA.

- 3 siv. 4 riv. alh. on Karjalan — lue karjalan.
 8 » 10 » ylh. on k. l — lue k, l, l.
 8 » 14 » ylh. on j, l — lue j, l, l.
 10 » 16 » ylh. on l, n — lue l, m, n.
 10 » 17 » ylh. on äjjäl — lue äjjäl, kúdam.
 21 » 2 » alh. on venehi — lue venehi
 22 » 10 » ylh. on u-o — lue u-a.
 24 » 1 » ylh. on šš — lue šš, tt.
 28 » 12 » alh. on yks. 3 — lue imperf:n yks. 3.
 40 » 12 » ylh. on saappaalojen — lue soap-
 poalojen.
 41 » 4 » alh. on saappaida — lue soappaida.
 52 » 5 » alh. on käsi — lue käzi.
 54 » 2 » ylh. on lipaahaizih — lue
 lippahaizih.
 57 » 3 » ylh. on kaihis(sah) — lue kaikis(sah).
 57 » 13 » alh. on Lukusana — lue Lukusanat.
 64 » 4 » alh. on Fransl. — lue Transl.
 71 » 18 » ylh. on ei yhten — lue ei yhten.
 72 » 17 » alh. on -mäine — lue -imäine.
 81 » 18 » alh. on suvaittaneh — lue suvai-
 tanneh.
 85 » 17 » ylh. on (ei) anneta — lue Myös:
 (ei)anneta.
 88 » 3 ja 4 rivin välissä alh. — lue Kaks. 2. p. älgä.
 92 » 2 riv. alh. on tietäh — lue tijjän.
 92 » 1 » alh. on tijjän — lue tietäh.
 96 » 8 » alh. on III olemas y.m. — lue ollen.
 96 » 7 » alh. on ollen — lue III olemas y.m.
 103 » 4 » ylh. on anna olemmo menijät } — lue
 anna olemmo } menijät.
 106 » 6 » alh. on kantamalla siirretään — lue kannetaan.
 110 » 6 » alh. on riihtä — lue rihtä.
 126 » 17 » alh. on edes — lue edes,
 129 » 19 » alh. on ikään — lue ikään,
 138 » 15 » ylh. on jos — lue jos.

JOHDATUS .

Karjalan kieli on se kieli, jota karjalaiset puhuvat.

1. Karjalaisten asuma-alue käsittää osan Neuvosto-Karjalasta, osan Suomen n.s. Raja-Karjalasta sekä osia ent. Tverin ja Novgorodin lääneistä. Kahdella ensimmäisellä alueella he ovat asuneet ikimuistoisista ajoista alkaen, onpa heidän maansa aikoinaan ulottunut Suomenlahdesta Viananjoen suun seuduille asti. Sitävastoin Novgorodin ja Tverin karjalaiset ovat siirtolaisia, jotka vasta 1600-luvulla ovat asettuneet nykyisille asuinpaikoilleen.

Neuvosto-Karjalassa asuu karjalankielistä kansaa alueella, mikä läheltä Syvärintokea ulottuu pohjoisessa melkein Kannanlahteen asti (onpa Kuollanniemellekin siirtyneitä). Alueen itäraja koskettelee paikoin Viananmeren länsirantaa, etelämpänä käy raja Sees- ja Uikujärven välimaita myöten Äänisjärven pohjoiseen kolkkaan asti, josta lähtien se rajoittuu lyydiläisten (luudikkojen) kielikaistaleeseen, joka erottaa sen idässä alkavasta venäläisestä kielialueesta. »Lyydin kieltä» (joka on lähellä karjalaa) puhutaan Kontupohjan, Mundjärven, Suojun, Pyhäjärven ja Vaašenin pitäjissä. Venäläinen kansallisuustilasto on aina yhdistänyt lyydiläiset karjalaisiin.

Suomessa käyttää karjalaa Salmin kihlakunnan kreikanuskoinen väestö. Se käsittää pitäjät Salmi, Suojärvi Suistamo sekä osia Impilahden, Korpiselän ja Ilomantsin pitäjistä.

Ent. Tverin läänissä asuu karjalaisia piirikunnissa (pohjoisesta lukien): Vesjegonsk, Vyšnij Volotšok, Bežetsk, Kašin, Ostaškov, Novotoržok ja Zubtsov. — Ent. Novgorodin läänissä on

hajanaisia karjalaisryhmiä Tihvinin, Krestsyn, Borovitšin, Valdain ja Demjanskin piirikunnissa.

2. Karjalaisten lukumäärä on nykyään n. 315.000 henkeä, nim. Neuvosto-Karjalassa n. 111.000 (v. 1932). Suomessa (Raja-Karjala + n. 5.000 pakolaista) n. 45.000 (v. 1936).

Ent. Tverin läänissä n. 155.000 (v. 1934).

Ent. Novgorodin läänissä n. 3.000 (v. 1926).

Paitsi näitä löytynee jokunen määrä vielä Kuollanniemellä, Leningradissa ynnä muualla.

— Verrattakoon edellämainittuihin lukuihin Venäjän tilaston numeroita aikaisemmilta vuosilta: karjalaisia oli Venäjällä v. 1897 208.000, v. 1926 240.000.

3. Karjalaisten kielisukulaiset.

Lähimpiä heimolaisia kielen puolesta ovat *suomalaiset* (yli 3 miljoonaa, joista Neuvosto-Karjalassa n. 7.000) sekä *vepsäläiset* (n. 34.000), joista n. 9.000 asuu Šoutjärven pitäjässä Äänisjärven lounaisrannalla; muualla heitä on ent. Novgorodin läänissä Ojatinjoen rannoilla). Kauempana, Suomen lahden eteläpuolella, sijaitsee *virolaisten* maa (toista miljoonaa henkeä). Leningradin alueella asuvat *vatjalaiset* (tai ainakin heidän muukalaistuneet jälkeläisensä: v. 1897 väenlasku ilmoittaa heidän lukunsa n. 1.000:ksi; v. 1926 väenlasku on heidät unohtanut). Riianlahden etelärannalla elää entisten *liiviläisten* jäännös, n. 1.500 henkeä.

Edellämainittuja kieliä luetaan kuuluviksi n.s. *itämerensuomalaiseen* kieliryhmään.

Kaukaisempia, vieraampia sukukieliä puhuvat *lappalaiset* (v. 1910 n. 30.000, joista n. 1.700 Kuollanniemellä), *mordvalaiset* (Etelä-Volgan mailla, n. 1.300.000 v. 1926), *marilaiset* (čeremissit, n. 430.000 v. 1926, Keski-Volgan pohjoispuolella), *votjakit* (n. 510.000 v. 1926, marilaisista itään), *komilaiset* (syrjäänit, n. 370.000 v. 1926, votjakeista pohjoiseen). Luoteis-Siperiassa ellevät *vogulit* (n. 5.000) ja *ostjakit* (n. 18.000).

Tonavan keskijuoksun mailla elää *Unkarin* kansa (nyk. n. 12 miljoonaa).

4. Karjalan kielen tutkimus on myöhään tullut tiedemiesten huomion kohteeksi.

Vasta v. 1870 julkaisi Arvid Genetz tutkielman Suojärven pitäjän kielestä, jota oli käynyt v. 1867 tutkimassa. Sitä seurasivat

saman tekijän arvokkaat tutkimukset »Venäjän Karjalan kielestä» (v. 1880) ja »Aunuksen kielestä» (v. 1884).

Pitkän tauon jälkeen ilmestyi sitten Heikki Ojansuun Karjalan kielen *äänneoppi* (v. 1905) ja Karjala-Aunuksen äännehistoria (v. 1918). Äänneoppia oli jo ennen häntä Genetz erityisessä julkaisussa käsitellyt ja sitä ovat sittemmin eri miehet paikkakunnittain tutkineet (nim. Salmin, Tunkuan, Suistamon ja Tulenajärven murteita):

Kielennäytteitä sisälsivät myös mainitut Genetzin teokset, samoin Ojansuun »Karjalan kielen opas» (v. 1907) ja edellämainittu äänneoppitutkimukset. Erittäin runsaita ja valaisevia näytteitä kansankielestä tarjoavat Eino Leskisen toimittamat »Karjalan kielen näytteitä»: I. Tverin ja Novgorodin Karjalaa (v. 1932) II. Aunuksen ja Raja-Karjalan murteita (v. 1934) ja III. Ent. Poventsan ja Kemin kihlakuntien karjalais-murteita (v. 1936).

Karjalan kielen *sanastoja* löytyy Genetzin teoksissa ja niitä on sen jälkeen kerätty eri pitäjien kansankielestä, kansanrunouskokoelmista ja painetusta kirjallisuudesta. Nykyään on täten saatu kokoon n. 400.000 sanatietoa ja on suunniteltuun »Karjalan kielen sanakirjaan» arveltu tulevan n. 100.000 hakusanaa. — Pienen karjalais-venäläisen sanakirjan on julkaissut V. Korolev (v. 1913. *Russko-Karel'skij Slovar'*, 74 siv.).

5. Karjalainen kirjallisuus on vielä vähäinen. Tosin siihen tavallaan kuuluu maailmankuulu Kalevala, sillä sen runoista valtaosa on saatu karjalan kielen alueelta. Kielen karjalaisuutta painetussa Kalevalassa on kumminkin paljon supisteltu kirjasuomen hyväksi. Alkuperäisenä on karjalaisten laulajien kieli säilynyt laajoissa Kalevalan aineksissa: »Suomen kansan vanhoissa runoissa», nim. sen osissa: »Vienan läänin runot» (1.—4.; v. 1908—1921), »Aunuksen, Tverin ja Novgorodin-Karjalan runot» (v. 1927) ja »Raja- ja Pohjois-Karjalan runot» (1.—3.; v. 1927—1931)¹⁾.

Paitsi kansanrunoutta on karjalainen kirjallisuus tähän asti sisältänyt pääasiallisesti uskonnollisia teoksia, vasta viime vuosina muita. V. 1804 ilmestyi eräs rukouskirja (vienan ja aunuksen murteilla), v. 1820 »Svätoi Jovangeli Matveista» (Tverin kar-

¹⁾ Omituisuutena mainittakoon, että kaikkein pisintä kalevalaista runoa on laulettu — idempänä Karjalan kielirajaa eräässä kylässä Pyhäjärven (Svjatozeron) pitäjää, mistä N. Leskov otti talteen 484 säettä käsittävän lyydinkielisen runon »Sepuoi Ilmalline pajas ruadav . . .» (julkaistu Zhivaja Starinassa v. 1893).

jalaksi), v. 1870 E. Tihonov'in »Karel'sko-russkij molitvennik» (rukouskirja; aunukseksi), v. 1882 »Kristillisen ortodoksisen opin alkeet» (aunukseksi ja venäjäksi). — Vuosina 1895—1900 ilmestyi vienan murteella raamatunhistoria ja neljä evankeliumia.

Aapiskirjoja kansanopetusta varten on julkaistu Tverin karjalaksi v. 1887 (A. Tolmačevskaja: Rodnoe Karel'skoe) ja 1894 toinen Kemin karjalan eli vienan murteella.

Aunuksen murteella ilmestyi »Karjalan Ortodoksisen Veljeskunnan» toimesta vv. 1908—1914 joukko hengellisiä kirjasia (m.m. raamatunhistoria ja pari evankeliumia). — Samalla murteella julkaistiin Suomessa vv. 1914—1921 kolme evankeliumia ja neljä apostolien kirjettä.

Kansanrunoutta edustaa Suomessa julkaistu »Rahvahan kandleh» (141 siv., v. 1922). — Taiderunojen käännöksiä sisältävät »Vieronvirzie» (v. 1924), »Laululoi aunukselazil» (v. 1921) ja »Kibunoi» (1.—2.; vv. 1925—1927).

Viime vuosina on Tverin (Kalinin'in) Karjalassa ilmestynyt koko joukko kansanopetusta ja muita aloja edustavia teoksia (n. 35 teosta ennen v. 1934). Näiden toimittajista mainittakoon A. Miloradova, P. Smirnov, F. Stepanov, A. Sokoloff.

6. Karjalan kielen luonteenpiirteitä.

Karjalan kieli voittaa äännerikkaudessa sekä läntisen että itäisen kielinaapurinsa. Sen sanat (nim. aunuksen murteessa) ovat yleensä lyhempiä kuin suomessa, samalla kuin niiden lyhyiden *tavujen* osuus on suhteellisesti vähempi. Teonsanojen taivutuksessa taas on paljon rikkaampi vaihtelu. — Johtopäätteiden runsaus on ihmeteltävä. — Lauseopin alalla ansaitsee huomiota persoonallinen passiivi ja agentti. Kieli on voinut vapautua omistusliitteiden pakollisesta käytöstä ja on siten voittanut täsmällisyydessä. Suhdesanoilla ja erittäin prepositioilla on runsaampi käytäntö kuin suomessa, mikä antaa kielelle nykyaikaisemman leiman.

Kielen sanasto on rikas synonyymeistä ja (niinkuin ylempänä huomautettiin) sanojen johdannaisista. Sivistyssanojen puute tietenkin johtuu kielen viljelemättömyydestä ja on helposti korjattavissa uutismuodostuksilla, joihin runsaat ainekset tarjoavat mahdollisuuden.

7. Karjalan kielen murteet.

Kielessä on kaksi päämurretta: *aunuksen* ja *vienan*. Edellistä puhutaan eteläosassa ent. Aunuksen lääninä, Suomen puolella

Salmissa, Impilahdella, Suojärven eteläosassa sekä Suistamon salokylissä. — Aunuksen murteesta pohjoiseen alkaa välimurre, mikä vähitellen muuttuu vienan murteeksi, mikä vallitsee muussa osassa kielialuetta. — Vienan murteesta erottautuu Luoteis-Vienan kovakonsonanttinen murre, joka Miinoan kylästä (pohjoiseen Repolasta) muutamien peninkulmien leveydeltä seuraa Suomen rajaa Karjalan pohjoiseen rajaan asti. — Tverin ja Novgorodin karjalaiset käyttävät vienavoittoista kieltä.

Näiden kahden päämurteen eroavaisuudet selviävät seuraavasta kaavasta (jonka jokainen sanapari edustaa erästä äännetäi muutoseikkaa; harvennettu kirjoitus osoittaa kieliopissa etusijan saanutta puolta).

Aunus. Vienä.

paeta > ¹⁾ poata

näen > neän

sano(j)es > sanuošša

valgoilov > valguolov

kondí < kondie

Oleksi < Oleksie

turki < turkkie

valgei < valgie

harmai — harmoa

rodú < roduo

kylý < kylyö

kukoi > kukko

kandoi > kando

lavvat < lauvat

myvvä < myvä

pojjet > pojat

tijjän < tijän

kätkyzien < kätkyzien

kaunehuzien < kaunehuzien

paeta < paistoa

laškat < laisat

murgin < murgina

hattar < hattara

riehtil < riehtilä

lapses < { lapšešša
lapšešta

lapsesel < { lapšella
lapšelda

nuottu < nuotta

meččy < meččä

syömisty < syömistä

savustoa > šavušto

virzu > viržu

konza > konža

rahkis > rahis

tahton > tahon

lasketan > lašetan

lastut > laššut

väristä > värissä

matkata > matata

purta < purra.

vellat — velat

kurret — kuret

izändät > izännät

ukonnu < ukkona.

minä > mie

sinä > šie

häi — heän

märgimät > märimmät

soammo < šoamma

koavoimmo < koadoma

koadanuh < koadan(ut)

¹⁾ Ks. merkkien selityksiä.

Niinkuin kaavasta näkyy, on vianan murre (eli Vm.) sisävo-
kaaleihin nähden osittain uudemmalla kannalla (huom! *oa, eä, uo,*
yö, missä aunuksen murteessa (eli Am:ssa) on *ae, (ai), äe, (äi), oe*
(*oi*), mutta loppuvokaaleihin nähden vanhemmalla (loppuvokaali
säilyy, missä se on Am:ssa kadonnut, lopussa on *ie, uo, yö*, vrt.
Am'n *i, ú, ý*; — mutta kuitenkin loppu-o, missä Am:ssa *oi*). —
Konsonantismissa Vm. enemmän suosii suhuäänteitä (*š, ž*) ja
yleensä konsonanttien heikkoasteisuutta. Am. on siten parem-
min säilyttänyt konsonantteja ja osittain sisävokaaleja; Vm. taas
on loppuvokaaleissa pysynyt kiinni.

Äänneoppi.

1. KIELEN ÄÄNTEET JA NIIDEN MERKINTÄ.

§ 1. Karjalan kielessä on seuraavat 33 äännettä:

a,	esim. a bu.	o,	esim. ol gi.
b,	» bau ho a.	p,	» par zi.
d,	» ad ra.	r,	» rave i.
đ (dj),	» đe ä đ ö.	f (rj)	» go fa.
e,	» eglä i.	s,	» su la.
f,	» forma.	š (sj),	» Va š a.
g,	» gar ba lo.	š (sh),	» š al gu.
h,	» hav u.	z,	» ze ľ la.
i,	» ig ä.	ž (zh),	» ž ik ko.
j,	» ju no.	t,	» tu li.
k,	» kon die.	f (tj)	» f ú đ in.
l,	» lä y len.	u,	» uk si.
l̄ (lj),	» l̄ u ľ in.	v,	» va na.
m,	» me la.	y,	» yl bei.
n,	» na gris.	ä,	» ä br ä s.
ń (nj),	» ńe ro.	ö,	» ö bl ö i.
ŋ,	» lā ŋ get.		

1 huom. đ, l̄, ń, f, š, t ovat n.s. liudennettuja konsonantteja. Niiden ääntämistä ei oikein vastaa merkintä dj, lj y.m., sillä j-äännettä niissä ei selvästi kuulu. š:tä vastaa ruotsin sk (sanassa skön), saksan sch; z:tä saksan s sanan alussa (esim. sieben): ž:tä ranskan j. (san. objet).

2 huom. Paitsi yllämainittuja 33 äännettä tavataan eri murteissa vielä eräs h:n tapainen äänne (= ven. x), u:n ja i:n välinen (= ven. bl), ŋ:n tapainen (ranskan sanassa un), u:n ja y:n välinen (= ruotsin u). Esim. *or'hoi, viigonka, konža, lulluine*. — Päinvastoin puuttuvat Vm:n luoteisosassa (Miinoasta pohjoiseen) pitkin Suomen rajaa eräät äänneet: b, d, g, z, ž, joiden sijalla tavataan p, t, k, s.

3 huom. Karjalan kielen äänneistä eivät suomen kirjakielen aitoperäisissä sanoissa esiinny b, f, g, š, z, ž eivätkä liudennetut konsonantit. — Ruotsin kielestä puuttuvat z ja ž sekä liudennetut konsonantit; — venäjän kielestä samoin ŋ, y, ö: — saksan kielestä ž ja liudennetut konsonantit.

§ 2. Kielen äänteitä **merkittään** paitsi yllämainittuja 33 äännettä vastaavilla kirjaimilla myös merkeillä:

č, mikä vastaa yhdysäännettä ts:ää;

á, é, í, ó, ú, ý, á, ő, mitkä osoittavat pitkiä vokaaleja (joita ennen on merkitty kahdella vokaalilla, siis: aa, ee, ii, oo, uu, yy, ää, öö).

Esim. *kačon* (= *ka-tšon*), *Germanie*.

§ 3. Äänteet ovat kahta päälajia:

1. **Vokaaleja** (ääntiöitä) ovat a, e, i, o, u, y, ä, ö; b

2. **Konsonantteja** (kerakkeita) ovat b, d, đ, f, g, h, j, k, l, m, n, ú, ŋ, p, r, ř, s, š, z, ž, t, f, v. č, ž

§ 4. Sointinsa puolesta äänteet ovat:

1. **Soinnillisia**, joita äännettäessä kurkun äänijänteet väräjävät, ovat vokaalit ja konsonanteista b, d, đ, g, j, l, m, n, ú, ŋ, r, ř, z, ž, v.

2. **Soinnittomia** ovat muut konsonantit, siis f, h, k, p, s, š, t, f.

Vokaalit.

§ 5. Ääntämispaikan mukaan vokaalit jakautuvat kahteen ryhmään.

1. **Takavokaaleja**, jolloin kielen takaosa kohoaa, ovat a, o, u.

2. **Etuvokaaleja**, jolloin kielen etuosa kohoaa, ovat i, e, y, ä, ö.

§ 6. Pitkinä esiintyvät yleensä vain vokaalit í, ú, ý. Esim. *kitán*, *virí*, *miehí*, *kú*, *algú*, *júttuo*, *pý*, *rydeä*, *kýdy*.

Pitkät á, é, ó, á, ő tavataan lainasanoissa sekä Tulenajärven, Vitelen ja Paadenen murteissa. Esim. *ágenta*, *sémentá*, *nómer*, — *mámo*, *ottá*, *veílé*, *sanó*, *áres*, *menó*.

§ 7. **Diftongi** (kaksoisääntiö) on kahden erilaisen vokaalin yhtymä samassa tavussa.

Diftongeja ovat oa, eä, ie, uo, yö, ai, ei, oi, ui, yi, äi, öi, au, eu, iu, ou, ey, iy, äy, öy, *va*

Esim. *moa*, *peä*, *vie*, *suo* yö, *ainos*, *heil*, *toi*, *hui*ma, *kerävyi*, *jäi*, *söi*, *auna*, *reuna*, *niuha*, *oudo*, *keyhä*, *liyhteh*, *käygeä*, *möykkä*.

§ 8. Diftongien oa:n, eä:n sijalla on murteittain pitkät á, á tai ua, iä. Esim. *má*, *mua*, *ottua*, *pá*, *piä*, *pidiä*.

Huom. oa:n, eä:n käyttämistä ennen muita vastaavia diftongeja puoltaa se seikka, että siten välttyy eri sanamuotojen sekaannus. Esim. *opasto*a, opettaa ~ *opastu*o, *oppia*, *vagav o*a hiljaista ~ *vagavu*o, *hiljetä*. — Vrt. *opastu*a ~ *opastu*o, *vagavu*a ~ *vagavu*o, jolloin sekaannus olisi lähellä.

Myös Kalevalan kielen oa:n, eä:n käyttö on huomioon otettava.

§ 9. Jos sanan ensi tavussa on y, ä tai ö, niin seuraavissa tavuissa ei voi olla a:ta, o:ta eikä u:ta. Jos taas ensi tavussa on a, o tai u, niin seuraavissa eivät esiinny y, ä eikä ö. Tämä sääntö on n.s. **vokaalisointu**; se koskee vain yhdistämättömiä sanoja. Esim. *ylähäine*, *päiväine*, *lövvämmö*; *aigaine*, *ovvostammo*, *unnutti*h. — Kuitenkin tuntuu vokaalisointua muutamissa yhdistetyissäkin sanoissa. Esim. *pyhälfä* (< *pyhä-Ilfä*) *ukkonen*, *käzäšfe* (< *käziašfe*), *joŋgoi* (< *jo nygöi*), *Lindarvi* (< *Lindujärvi*). Huom! vieristä (< *vienristä*) loppiainen.

Huom.! Jälkiliitteet -*bo* ja -*go* pysyvät aina takavokaalisina; esim. *midäbo*, *sidägo*.

§ 10. Vokaalisointu vaikuttaa sanojen taivutuksessa ja johdossa siten, että alkuaan takavokaalinen sana (jossa on a, o tai u) ja etuvokaalinen sana (jossa y, ä, ö) pysyvät edelleenkin sellaisina. — Ainoastaan jos sanan ensi tavussa on e tai i ja toisen tavun a:n sijalle ilmestyy e tai i, niin seuraavissa tavuissa ei enää esiinny takavokaalia. Esim. *roadaj* ~ -jat, *lähtij* ~ *jät*, *matka* ~ -laine, *täyzi* ~ *täydeläine*. — Virkan ~ *virketäh*, *niuha* ~ *niyhembät*, *reuna* ~ *reynimäine*.

Konsonantit.

§ 11. Äänteitä d, l, n, r, s, t ei y'eensä esiinny i:n edellä, vaan niitä vastaavat liudennetut đ, í, ú, ř, š, t (jotka ollessaan i:n edellä kumminkin kirjoitetaan kuin edelliset). Ainoastaan milloin i ei kuulu sanan vartaloon, vaan yksinomaan päätteeseen, silloin äänteet d ja t tavataan i:n edellä. Esim. *kodí* (mon. part. sanasta *koda*) *keändi*, *sórdi* *ostin*, *mútin*, *puindí* (vrt. *puinda*), *käyndí* (vrt. *käyndä*). — Vrt. *kodí* (yks. part. sanasta *kodi*), *loasti* (imperf.), *smietti*,

vodi, viešti, (äänn. kodí, loastí, smieffi, vodi, viešfi, koska näissä i kuuluu vartaloon, prt. nom. kodi, infin. loastie, smiettie, vodie; viešti.)

§ 12. j-äänteen sijalla on useissa murteissa d; esim. dogi, dygei, vidđäh, harda.

§ 13. Sana saattaa alkaa yhdellä tai useammalla erilaisella konsonantilla. Yleisin sanan alussa olevista konsonanttiryhmistä on tš (= č). Muut sellaiset tapaukset kuuluvat enimmäkseen luonnonäänisiin, kuvaileviin tai uudempiin lainasanoihin.

Esim. čoma, čidžoi; bríluo, gramista, klinkeh, krenkalleh, plaigoa, priňkahtih, sronguo, stičku, škala, šlöpöi, šlāimy, šmailatā, šnaugoa, špuilu, šfonkata, švilakeh, zdunie, trihkeh; — briha, griuna, dvorča, kroassie, pletti, skripka smiettie, škola, zvieri.

§ 14. Sanan lopussa tavataan vain konsonantit h, l, n, r, s, t tai d. Esim. kandleh, lavoh, äjjäl, pagin, sižär, tunnus, lyhyt, näid.

II. TAVUT.

§ 15. Jokainen sana sisältää yhden tai useamman tavun.

Tavu saattaa loppua vokaaliin tai diftongiin, jolloin tavua sanotaan **avonaiseksi (avotavuksi)**, — tai konsonanttiin, jolloin tavu on **umpinainen (umpitavu)**. Esim. kai, ota, kerävyi; — toin, ostan, kerrassah.

III. PAINO.

§ 16. Sanan **pääpaino** on yleensä sanan ensimmäisellä tavulla; esim. āndoa, őttamas. Joskus harvoin pääpaino on toisella tai kolmannella tavulla; esim. ylēn, yhtēlleh, hurivòm, urāa.

Paitsi pääpainoa on neli- ja useampitavuisilla sanoilla **heikompi sivupaino** kolmannella (tai neljännellä) ja viidennellä tavulla; esim. āndoākseh, őttamāssa, káččelēm-mokseh, őpastumātoi, őlemāttomūten.

Painottomia ovat yleensä sanan toinen ja viimeinen tavu (ylempänä ja alempana mainituin poikkeuksin).

Liitännäispartikkelit i ja e ovat aina painollisia; esim. oni, soavē, voiē (vakuuttava vastaus kysymykseen: ongo, soavgo, voibigo); miē? kuiē? (kysymys mi? kui? uudistettuna).

IV. ÄÄNNEVAIHTELUJA.

VOKAALIVAIHTELUJA.

§. 17.

A. Monikon i:n edellä.

a:n vaihtelut.

1. Vartalon loppu- a :n sijalla on o.

a. Kaksitavuisissa nomineissa, joiden ensimmäisessä tavussa on a, oa, e tai i; esim. sad/a ~ sadoi, šoar/a ~ šoaroi, velg/a ~ velgoi, leug/a ~ leug/oi, vird/a ~ virdoi.

b. Useampitavuisissa nomineissa, joissa loppu-a:n edellä on b, d, g, k, n, t, sv tai i:tä seuraava konsonantti; esim. korob/a ~ koroboi, kolod/a ~ -oi, dorog/a ~ oi, harakk/a ~ -oi, lopuška/a ~ -oi, ikkun ~ -oi, miljon ~ -oi, pogost/a ~ -oi, bohatt/a ~ -oi, protsent/a ~ -oi, nistosv/a ~ -oi, súrim ~ -oi, pagin ~ -oi, pagenij ~ -oi.

2. Vartalon loppu- a :n sijalla on kato:

a. Kaksitavuisissa nomineissa, joiden ensimmäisessä tavussa on o tai u (ei kumminkaan o a); esim. sob/a ~ -i, buol/a ~ -i, sul/a ~ -i, puind/a ~ -i.

b. Niissä useampitavuisissa joissa loppu-a:n edellä on m, mb tai pass. partis. preesenssin v; esim. kúdam/at ~ -i, ozat-tom/at ~ -i, vanhim/at ~ -i, paremb/at ~ -i, soadav/at ~ -i, annettav ~ -i.

3. Vartalon loppu-a:n sijalla on o tai kato niissä useampitavuisissa nomiineissa, jotka eivät kuulu 1. b:ssä ja 2. b:ssä mainittuihin; esim. laulaj ~ -oi, -i, opastuj ~ -oi, -i, atkal ~ -oi, -i, kačonda ~ oi, -i, rubiend/a ~ oi, -i, kihur ~ -oi, -i, huimaža ~ -oi, -i. — Mutta: hamar ~ -oi, jumaloi, kontoroi, tavaroi.

ä:n vaihtelut.

1. Vartalon loppu- ä :n sijalla on ő useampitavuisissa nomineissa, joissa loppu-ä:n edellä on g, k, n, t tai i:tä seuraava konsonantti; esim. deleg/ä ~ -oi, névesk/ä ~ -oi, bōlōšk/ä ~ -oi, šfāgān ~ -oi, peālyst/ä ~ -oi, šibliett/ä ~ -oi, riehtil ~ -oi, rāččin ~ -oi, kirpičč/ä ~ -oi.

2. Vartalon loppu **ä:n** sijalla on **kato** kaikissa kaksitavuisissa nomineissa sekä pass. partis. preesenssin muodoissa; esim. häd/ä ~ -i, näl/gä ~ -i, mečč/ä ~ -i, silm/ä ~ -i, myön/dä ~ -i, piettäv ~ -i, syödäv ~ -i. — Huom. myös: eläv ~ -i, vägevi, izändi, emändi.

3. Vartalon loppu **ä:n** sijalla on **ö** tai **kato** muissa useampitavuisissa nomineissa kuin 1:ssä mainituissa; esim. eländ/ä ~ -öi, -i, kyzyj ~ -öi, -i, vedäj ~ -öi, -i, imel ~ -öi, -i, kábäl ~ -öi, -i, leibäž/ä ~ -öi, -i, mielev ~ -öi, i.

e:n vaihtelu.

Vartalon loppue:n sijalla on **kato**; esim. kiv/el ~ -il, endiz/el ~ -il, pereh/el ~ -il, ahven/el ~ -il, penge-rel ~ il.

ie:n vaihtelu.

Vartalon loppu ie:n sijalla on **e** tai **ej** (Am.); esim. mur/ieh (nom.-ei), ~ eih, ejih, purh/ieh (nom.-ei) ~ -eih, -ejih, vil/ieh ~ -eih, -ejih.

e:n vaihtelu.

Vartalon loppu o:n sijalla on kolmitavuisissa sanoissa **kato**; esim. laboh/ot (nom. lavoh) ~ -i, talgo/h/ot (nom. talloh) ~ -i.

oa:n, eä:n vaihtelu.

1. Vartalon oa:n, eä:n sijalla on yksitavuisissa sanoissa **a**, ä; esim. noat ~ nais, peät ~ päih.

2. Vartalon loppu oa:n, eä:n sijalla on kaksitavuisissa sanoissa **a** tai (Am.) **aj**, **ä** tai **äj** (Am.); esim. harm/oas (nom.-ai) ~ -ais, -ajis, kam/oas (nom.-ai) ~ -ais, ajis, ped/eäs (nom.-äi) ~ -äis, -äjis, ver/eäs (nom.-äi) ~ -äis, -äjis.

uo:n ja ú:n vaihtelu.

Vartalon uo:n sijalla on **o**, ú:n sijalla on **u**; esim. nuot ~ nois, nenuot ~ nenois, mús ~ muis, sús ~ suis (=súlois).

§. 18.

B. Imperfektin i:n edellä.

a:n vaihtelu.

1. Verbivartalon loppun **a:n** sijalla on **o** kaksitavuisissa sanoissa, joiden ensi tavussa on **a** tai **oa** ja jotka eivät ole luonnonäännisiä; esim. and/av ~ -oi, aut/tav ~ -oi, soat/tav ~ -oi, koa/d/av ~ -oi.

2. Vartalon loppu a:n sijalla on **kato** muissa kaksitavuisissa ja kaikissa useampitavuisissa sanoissa; esim. ost/av ~ -i, purg/av ~ i, mútt/av ~ i, broakk/av ~ -i, perg/av ~ -i, virk/av ~ -i, opast/av ~ -i, súrend/av ~ -i.

ä:n vaihtelu.

Vartalon loppu ä:n sijalla on **kato**; esim. keänd/äv ~ -i, šälm/äv ~ -i, tied/äv ~ tiezi, sellitt/äv ~ -i, vähend/äv ~ -i.

e:n vaihtelu.

Vartalon loppun e:n sijalla on **kato**; esim. men/en ~ -in, pagiz/en ~ -in, voittelen ~ -in.

i:n vaihtelu.

-Vartalon loppun i:n sijalla on **kato**; esim. opp/iv ~ -i, kurjeht/iv ~ -i.

ai:n, oi:n, ui:n vaihtelu.

Vartalon diftongien ai, oi, ui sijalla on **a**, **o**, **u**; esim. nain (prees.) ~ nain (imperf.), voin ~ voin, uin ~ uin.

äy:n vaihtelu.

Vartalon äy:n sijalla on **ä**; esim. käyn (prees.) ~ käin (imperf.).

ie:n vaihtelu.

Vartalon loppu ie:n sijalla on yksitavuisessa sanassa **ei**, kaksitavuisissa sanoissa **ei**, milloin I infinitiivi on eta-loppuinen, mutta **i**, milloin I infinitiivin lopussa on -ita; esim. vien ~ vein, langgien (inf. -eta) ~ ein, suorien (-ita) ~ -in, hävien (-itä) ~ in.

ea:n, eä:n vaihtelu.

Vartalon loppu oa:n, eä:n sijalla on **a**, **ä**; esim. soav ~ ai, vald/oav ~ ai, j/eäv ~ äi, hyppeäv ~ äi.

uo:n, yö:n vaihtelut.

Vartalon loppu uo:n, yö:n sijalla on yksitavuisissa sanoissa o, ö; kaksitavuisissa sanoissa myös o, ö, milloin I infinitiivi on ota-, ötä-loppuinen, mutta u, y, milloin I infinitiivin lopussa on uta, ytä; esim. tuov ~ toi, syöv ~ söi, uin/uov (inf. -ota) ~ oi, töll/yöv (inf. ötä) ~ öi; tukk/uov (inf. tukuta) ~ ui, jyr/yöv (-ytä) ~ yi.

KAAVA VOKAALIVAIHTELUISTA.

§. 19.

A. Monikon i:n edellä.

1. a ~ o

a) kaksitavuisissa.

kalah ~ -oih	a-	} a ~ o(i)
moalah ~ -oih	oa-	
velgah ~ -oih	e-	
virdah ~ -oih	i-	

b) useampitavuisissa.

korobah ~ -oih	b	} a ~ o(i)
kolodah ~ -oih	d	
dorogah ~ -oih	g	
harakkah ~ oih	k	
ikkunah ~ -oih	n	
pogostah ~ -oih	t	
nístosvah ~ -oih	sv	
paginah ~ -oih	i-	

2. a ~ o (= kato).

a) kaksitavuisissa.

kodah ~ -ih	o-	} a ~ (i)
hurah ~ -ih	u-	
buolah ~ -ih	uo-	

b) useampitavuisissa.

kúdamah ~ -ih	m	} a ~ (i)
parembah ~ -ih	mb	
soadavah ~ -ih	v	

+ 3. a ~ o tai o.

andajah ~ -oih, -ih	} a ~ o(i) (i)
kačondah ~ -oih, -ih	
villazah ~ -oih, -ih	

+ 4. ä ~ ö useampitavuisissa.

delegäh ~ -öih	g	} ä ~ ö(i)
neveskäh ~ -öih	k	
šfägänäh ~ -öih	n	
peälüstäh ~ -öih	t	
riehtiläh ~ -öih	i-	

+ 5. ä ~ o.

a) kaksitavuisissa.

hädäh ~ -ih	} ä ~ (i)
myöndäh ~ -ih	

+ d) pass. partis. prees:ssä.

syödäväh ~ ih	ä ~ (i)
---------------	---------

+ 6. ä ~ ö tai o useampitavuisissa.

vedäjäh ~ -öih, -ih	} ä ~ ö(i), (i)
eländäh ~ -öih, -ih	
mieleväh ~ -öih, -ih	

+ 7. e ~ o.

kiveh ~ -ih	} e ~ (i)
pereheh ~ -ih	

+ 8. ie ~ e, ej.

murieh (-ei) ~ eih, ejih	} ie ~ e(i), ej(i)
vilieh (-ei) ~ eih, ejih	

9. o ~ o useampitavuisissa.

labohoh (nom. lavoh) ~ ih	} o ~ (i)
talgohoh (nom. talloh) ~ ih	

10. oa ~ a, eä ~ ä yksitavuisissa.

noat ~ naih	oa ~ a(i)
peäh ~ päih	eä ~ ä(i)

11. *oa* ~ *a*, *aj*, *eä* ~ *ä*, *äj* kaksitavuisissa.

píroah (nom. -ai) ~ *aih*, *ajih* *oa* ~ *a(i)* *aj(i)*
*pedeä*h (nom. -äi) ~ *äih*, *äjih* *eä* ~ *ä(i)*, *äj(i)*

12. *uo* ~ *o*.

nuot ~ *noih* } *uo* ~ *o(i)*
nenuot ~ *nenoih* }

13. *ú* ~ *u*.

múh ~ *muih* } *ú* ~ *u(i)*
súh ~ *suih* }

§ 20.

B. Imperfektin *i:n* edellä.

1. *a* ~ *o* kaksitavuisissa, ei-luonnonäänisissä.

andav ~ *oi* a- } *a* ~ *o(i)*
koadav ~ *oi* oa- }

2. *a* ~ *o* muissa verbeissä.

pačkav ~ -i } *a* ~ *(i)*
broakkav ~ -i }
ostav ~ -i }
purgav ~ -i }
pergav ~ -i }
opastav ~ -i }

3. *ä* ~ *o*.

jättäv ~ -i } *ä* ~ *(i)*
sellittäv ~ -i }

4. *e* ~ *o*.

menen ~ -in } *e* ~ *(i)*
pagizen ~ -in }

5. *i* ~ *o*.

oppiv ~ -i } *i* ~ *(i)*
paheksiv ~ -i }

6. *ai* ~ *a*, *oi* ~ *o*, *ui* ~ *u*, *äy* ~ *ä*.

naibi ~ *nai* *ai* ~ *a(i)*
voibi ~ *voi* *oi* ~ *o(i)*
uibi ~ *ui* *ui* ~ *u(i)*
käybi ~ *äi* *äy* ~ *ä(i)*

7. *ie* ~ *e*, *ie* ~ *(i)*

vien ~ -ein } *ie* ~ *e(i)*
langien (inf. -eta) ~ -ein }
šuurien (inf. -ita) ~ -in } *ie* ~ *(i)*
hävien (inf. -ita) ~ -in }

8. *oa* ~ *a*, *eä* ~ *ä*

soav ~ -ai } *oa* ~ *a(i)*
valdoav ~ -ai }
jeäv ~ -äi } *eä* ~ *ä(i)*
hyppääv ~ -äi }

9. *uo* ~ *o*, *uo* ~ *u*

tuov ~ -oi } *uo* ~ *o(i)*
uinuov (inf. -ota) ~ -oi }
tukkuov (inf. -uta) ~ -ui } *uo* ~ *u(i)*

10. *yö* ~ *ö*, *yö* ~ *y*

syöv ~ -öi } *yö* ~ *ö(i)*
töllyöv (inf. -ötä) ~ -öi }
jyryöv (inf. -ytä) ~ -yi } *yö* ~ *y(i)*

§ 21.

C. Muita vokaalivaihteluja.

1. Vartalon loppu *a:n*, *ä:n* sijalla on:

a. *e* komparatiivin ja passiivin päätteen edellä; esim. *vanh/a* ~ -embi, *mär/gä* ~ -rembi; *andav* ~ annetah, *jättäv* ~ jätetäh.

b. *i* komparatiivin yks. nominatiivissa; esim. *vanhem/b/a*t ~ -mbi, *märrem/bät* ~ -mbi.

c. *o*, *ö*. Am:ssa eräiden sanojen yks. nominatiivissa: *boab/o* ~ gen. -an, *moam/o* ~ -an, *toat/to* ~ -an, *deä/d/ö* ~ -än.

d. *kato* superlatiivin päätteen edellä sekä pass. partis. perfektissa *u:n*, *y:n* edellä; esim. *vanh/a* ~ -in, *mär/gä* ~ -rin; *annet/ah* ~ -tu, *nähtäh* ~ nähty.

2. Vartalon loppu *e:n* sijalla on:

a. *i* kaksitavui-
sten nominien yks. nominatiivissa, johdannaisissa *j:n* edellä, verbien konditionaalien päätteen edellä ja usein verbien II infinitiivissä *e:n* edellä.

Esim. tuleh ~ tuli, vereh ~ veri, vuodeh ~ vuoz. — Poikkeus iče, kolme ja eräät muut. — ol/en ~ olij, ombel/en ~ -ij; — ol/en ~ izin, ombel/en ~ -izin; — itk/en ~ -ien, luven ~ -gies.

+ b. o, ö verbien preesenssin ja potentsiaalın yks. 3. persoonassa esim. men/en ~ -öv, mennöv; tulen ~ tulov, tullov; luven ~ lugov, lügenov; menettelen ~ -ttelöv, -tellöv; vien ~ viöv, vienöv, rubien ~ rubiov, ruvennov.

c. kato superlatiivin päänteen edellä; esim. kezel ~ kez-zin, tävvet ~ täyzin.

3. i:n sijalla on e vartalon h:n edellä is-loppuisilla kaksitavuisilla nomineilla. Esim. kaun/is ~ -ehet, nagr/is ~ -ehet.

+ 4. Vartalon loppu ie:n sijalla on yks. nominatiivissa ei kaksitavuisilla adjektiiveilla Am:ssa. Esim. ravi-et ~ ravei, val-giet ~ valgei, näbiet ~ näbei.

Huom. Vartalon loppu ie:n sijalla on substantiiveilla Am:ssa i; esim. kond/i ~ -iet, päg/i ~ -iet jalkarinta, Ger-mán/i -ies Saksa.

+ 5. Vartalon loppu ea:n, eä:n sijalla on yks. nominatiivissa ai, äi kaksitavuisilla nomineilla Am:ssa. Esim. harmo-at ~ harmai, vereät ~ veräi, pedeät ~ pedäi.

6. Sen **diftongin** sijalla, mikä on n:n edellä kolmitavuis-ten ine-loppuisten nominien yks. nominatiivissa, on muissa sijoissa **lyhyt vokaali**. Esim. kuld/aine ~ -azen, -asta, -azet, ig/äine ~ äzen, neng/oine ~ -ozen, amm/uine ~ -uzen, lyh/yine ~ -yzen. — Mutta nelitavuisilla esim. jäl-gimäine ~ -äizen y.m.

Lisäys. Am:ssa on tämän kohdan äänneasu vaihteleva; esim. Salmi: kuld/äine, -azen, -astu, -azet; Säämijärvi: kuldaine ~ -aizen, -astu, -aizet; Etelä-Aunus: kuldaine ~ -äzen, -ästu, -äzet. — Vm:ssa on esim. vähä-ne (-äni), -äzen, -äistä, äzet; jäl-gimäine ~ -äzen tai jäl-kimmäini ~ -äisen y.m.

7. Sen **diftongin** sijalle, mikä on n:n edellä in-loppuisilla, ime-vartaloisilla sanoilla, on **lyhyt vokaali** vartalon m:n edellä. Esim. kazvain ~ -amet, syväin ~ -dämet, kyt-

köin ~ -ömet kytkyt. — Poikkeus: avain ~ -aimet, sadaimet siipisatona.

+ 8. toi-, töi-loppuisten karitiivisanojen **loppudiftongin** sijalla on **lyhyt vokaali** vartalon m:n edellä. Esim. lú/toi ~ -ttoman, tiedämä/töi ~ -ttömän.

9. Loppu-o:i:n, -ö:i:n sijalla ei-karitiivisilla nomineilla on Am:ssa **lyhyt vokaali** monikon loi-, löi-päänteen edellä. Esim. men/oi ~ -oloi, mu/öi ~ -ččoloi, jān/öi ~ -ölöi.

+ 10. i-loppuisen **diftongin** sijalla on Am:ssa **lyhyt vokaali** + j sekä ie:n ja i:n sijalla ij heikon asteen j:n sekä mon. genetiivin jen-päänteen edellä. Esim. ai/da ~ a j/jan, pei/deä ~ pe j/jän voi/dih ~ vo j/jah, kui/du ~ ku j/jut, ti/edo ~ ti j/jot, si/ga ~ si/jjat, maid/a ~ maj/jen, nai/da ~ naj/jen, ni/dä ~ ni/jjen.

11. u-, y-loppuisen **diftongin** sijalla on Am:ssa **lyhyt vokaali** + v sekä uo:n, yö:n, ü:n, ý:n sijalla on ov, yv heikon asteen v:n edellä. Esim. hau/gi ~ hav/vit, pouda ~ povvat, leuga ~ levvat, täydyö ~ tävvyn, löydö ~ löv-vön, luodo ~ luvvot, syödy ~ syvvyt, súdo ~ suv-vot, pýdö ~ pyvvöt. — Mutta: hyödyö ~ hyövy:n.

12. **Lyhyen loppuvokaalin** sijalla s- ja t-loppuisilla difton-givartaloisilla nomineilla on Am:ssa **i-loppuinen diftongi** monikon vartalon z:n edellä, samoin akt. partis. perfektissä.

Esim. kev/ät (kev/eät) ~ -äizien, loun/at ~ -aizien, kätk/yt ~ -yizien, vird/yt ~ -yizien, höyhenyt ~ -yizien, hyv/ys ~ -yizien, kauneh/us ~ -uizien, lyhev/ys ~ -yizien, opastunn/uh (-uot) ~ -uizien. — Vrt. Vm:n muotoja: lounat ~ -azien, kätkyzien, virdyzien, hyvyzien, kaunehuzien, lyhevyzien, opastunuzien.

Huom. Lienee sopivinta käytännössä yhdistää näitä Am:n ja Vm:n muotoja siten, että painottomassa tavussa olisi lyhyt vokaali, sivupainollisessa diftongi. Siten: lounazien, virdyzien, hyvyzien, opastunnuzien, — mutta: höyhenyzien, kaunehuizien, lyhevyizien, tervehyizien. — Vrt. sivupainollisuuden vaikutusta yleensä: akt. partis. perfektissä, potentsiaalissa, konditionaalın perfektissä ja imperatiivissa.

§ 22. KAAVA MUISTA VOKAALIVAIHTELUISTA.

* a, ä.	{	~ e	{	vanha ~ -embi
		~ i		märgä ~ -rrembi
		~ o, ö		andav ~ annetah
		~ i		vanhembat ~ -mbi
		~ o, ö		boabat ~ boabo

+ e.	{	~ i	{	veret ~ veri
				olen ~ olij
				olen ~ olizin
				luven ~ lugies
		~ o, ö		luven ~ lugov
		~ ö		vien ~ viöv
	~ ○	tävvēt ~ täyzin		

i ~ e kaunis ~ -ehet

ie ~ ei raviet ~ ravei

oa ~ ai harmoat ~ ai

eä ~ äi vereät ~ äi

+ vok. + i ~ vok.	{	kuldaine ~ -azen
		igäine ~ -äzen
		nengoine ~ -ozen

+ oi ~ o, öi ~ ö	{	mučoi ~ -ččoloi
		jänöi ~ -ölöi
		lútoi ~ -ttomat
		veretöi ~ -ttömät

vok. + i ~ vok. + j.	{	aida ~ ajjat
		peideä ~ pejjän
		kuidu ~ kujjut

ie ~ ij tiedo ~ tijjot

i ~ ij síga ~ sijjat

vok. + u ~ vok. + v.	{	haugi ~ -vvit
		leuga ~ -vvat
		löydeä ~ lövvän

uo ~ uv	luodo ~ luvvot
ú ~ uv	súdo ~ suvvot
yö ~ yv	syödy ~ syvvyt
ý ~ yv	pýdö ~ pyvvöt
u ~ ui	kaunehus ~ uizien
y ~ yi	tervehys ~ yizien

§ 23.

D. Vokaalisulaumia.

Sanojen taivutuksessa ja johdannaisissa esiintyvät seuraavat vokaalisulaumat:

1. Monikon ja imperf:in **i:n edellä oleva vokaali** muodostaa tämän i:n kanssa diftongin, samaten muutkin yhteensattuvat erilaiset lyhyt vokaalit. Esim. kirjoi, andoi, laen, näen, paista, näytteä, lähtieh, kois, pietteä.

2. **a-a, ä-ä** ovat sulautuneet diftongeiksi **ea, eä**. Esim. sada ~ soan, hädä ~ heäs.

3. **a-e > ae, ai; ä-e > äe, äi**. Esim. tabaelen = tabailen, lebäelen = lebäilen, mäes = mäis. — Selvyden vuoksi sopisi kirjoituksessa käyttää ensimmäisessä tavussa yleensä ae, äe; esim. näen näen (vrt. näin näin), — mutta partikkeleissa äi, siis: käil, käis kautta, väil avulla, näid sillä (vert. käel kädellä, k äes, kädessä, v äel voimalla, näet näet).

Huom. Vm:ssa on toiset sulaumat: a-e > oa, ä-e > eä; esim. poannen paennen, taboalen, neän näen, keätä kätä.

4. **e-a, e-ä > ie** (paitsi sanan ensi tavussa). Esim. (ei) laskie lasketa, veillie veljeä, regie rekeä, iče ~ iččie.

5. **e-e > ie, ei**. Esim. edeh ~ iel, ies = eis, vedeh ~ vien = vein, regeh ~ riet = reit, päre ~ pärien. — Huom! vellä = vedellä (vrt. vedelen).

6. **i-a, i-ä > i** nomineissa (paitsi sanan ensi tavussa), mutta > ie verbien I infinitiivissä. Esim. lambi ~ lambi (yks. part.), tädí ~ tädí, miehien ~ miehi, venehien ~ venehi. — Mutta: (ei) pie pidä. — I inf.: oppie, perie.

Huom. Vm:ssa on tällöin nomineissa ie tai ia, iä; esim. fädie = fädiä, miehie = -iä.

7. **i-i, ie-i > ei** eräissä Am:n refleksiivitaivutuksen muodoissa sekä frekventatiiviverbeissä. Esim. mirieksek ~ mirei (imper.), (en) mirei en tee sovintoa, (ei) virie syty ~ vireilöv; (en) lämbie ~ lämbeilen.

8. **u-i, uo-i > oi** Am:n edellämainituissa tapauksissa. Esim. istuokseh ~ istoi (imper.) istuudu, viruv ~ viroileh makailee; neľľuov ~ neľľoıılov juoksentelee.

9. **u-o > ú, y-ä > ý** Am:n nominien ja verbien pass. partis. perfektin partitiivissa; — mutta **> uo** verbien I infin:ssä. Esim. minun ~ minú (yks. part.), rodu ~ rodú, kydy ~ kydy, tuldu ~ tuldu, mendy ~ mendy, ottav ~ ottahú. — I infin.: kuččuv ~ kuččuov, venyv ~ venyö.

10. **u-e > uo, y-e > yö.** Esim. armahus ~ -uon, lujus ~ -uon, kätkyt ~ -yön. vähys ~ -yön. — Am:ssa on kuitenkin verbien II infin:ssa **ue, ye** tai **uje, yje**; esim. púttuv ~ -u(j)en, -u(j)es, venyv ~ -y(j)en, -y(j)es (vrt. Vm:n púttuon, -uošša).

11. **oa-a > oa, eä-ä > ä.** Esim. roadav ~ roan, koa-dav ~ koan, heädäv ~ heän. — Huom! soa = soaha (I inf.; vrt. soadas), jeä = jeähä (I inf.; vrt. jeädäs).

12. **oa-i > ai** Am:n sanassa loadie ~ lain = loajin, laitah = loajitah.

VOKAALIEN LOPPU- JA SISÄHEITTO

24. §. **Loppuheitto.** Useampitavuisten nominivartaloiden **loppu-a:n, ä:n** sijalla on yks. nominatiivissa **kato** konsonanttien, j, l, m, n, r ja usein v:n jäljessä; ainoastaan jos näiden konsonanttien edellä käy diftongi, niin loppuvokaali säilyy. Esim. andaj (gen., -jan, part. -joa), pagizij, segal, kúdam, súrim, murgin, pizar, hattar, tuttav, soadav; — mutta časouna, Uhmoilu.

Huom. Vm:ssa loppu-a, -ä aina säilyvät. — Am:ssa on näiden vokaalien sijalla u, y kaksitavuisissa sanoissa, joiden ensi tavu on pitkä sekä useampitavuisissakin sanoissa muiden kuin

edellämainittujen konsonanttien jäljessä ja milloin loppukonsonantin edellä käy diftongi. Esim. viľľu, pitky, vuottu; izandy, syömisty, dorogu, zavodu; časounu, Uhmoilu.

§ 25. Vokaalien **sisäheitto** tavataan kaksi- ja useampitavuisten nominien ja verbien konsonanttivartaloiden yhteydessä sekä yksityisissä sanoissa. Esim. tuleh ~ tul-da, vedeh ~ vet-tä, toizet ~ tois-ta, raudaizet ~ -asta; — menen ~ mendih, tulen ~ tul-dih, kandelen ~ kan-nel-dih, lomizen ~ lomis-tih; — sanon ~ sannuh (= san-onuh), terväh (= Vm. teräväh), ezmäi ~ enzimäi; (ei) otta = oteta, syttäldeä = sytytäldeä, (ei) anta = anneta.

TAVUNHEITTO.

26 §. Tavunheitto tavataan Am:ssa kas- (käs-)loppuisten adjektiivien komparatiivissa ja johdannaisissa, hko- (hkö-) ja skei-päätteisissä johdannaisissa, karitiivisissa substantiiveissa, da- (dä-), tta- (ttä-) ja ičče-loppuisissa verbeissä ja eräissä yksityisissä sanoissa. Esim. nerokemi (= -kkahemi), mavukin (= -kkahin), kummakašti (= -kkahašti), koamahko (= -kahko), aiskei (~ aiga) jokseenkin aikainen, hoiskei (~ hoikka) hoikahko, laiskei (~ laiha), rauskei (~ ravei), kúlematus (= -ttomus), tiedämätys (= -ttömys), löytäh (= -övvetäh), kieltäh = -lletäh, tutah (= -ndietah), keätäh (= -nnetäh), pätäh (= -dietah), voittah (= -tetah), keittih (= -tettih), šeikuimas (= -iččemas), (en), suvai (= suvaiče), žeäleimätöi (= -iččemätöi), lähemine (= -nemine), neči/mbä (= -nnembä), mille = minul, peän = päivän, (älä) läh = lähte.

KONSONANTTIVAIHTELUA.

A. Astevaihtelu.

27 §. Sanansisäisiä konsonantteja **b, d, g, t**, jotka esiintyvät sellaisinaan avonaisen tavun alussa eli »vahvassa asteessa», vastaavat eräät muut konsonantit tai kato umpinaisen tavun alussa »heikossa asteessa». — Vahvan asteen kahdennettuja konsonant-

teja **ff, hh, kk, pp, ss, šš, tt, čč** vastaavat samat konsonantit yksinkertaisina »heikossa asteessa».

§ 28. Vahvan asteen **b**:tä vastaa heikossa asteessa **v**, mutta **m**:n jäljessä **m**.

Esim. *soba ~ sovan, varba ~ varvan, salboan ~ -vata; ramba ~ rammán, hem/benen ~ -metä.*

Huom. Am:ssa toista tavua edempänä sanassa **b** pysyy, samoin useissa yksityisissä sanoissa. Esim. *enämbän, kau-nehembat; — čubit, briegut, vibat, krabista, kiban, korbut, lambut, šaban, svoadbót.*

§ 29. Vahvan asteen **d**:tä vastaa heikossa asteessa:

1. **Kato** yleensä lyhyen vokaalin jäljessä, mutta **v**, kun **d**:n edellä tai jäljessä käy **o**, **u** tai **y**. Esim. *sada ~ soan, vedeä ~ veän, kädeh ~ käen, kida ~ kian; — mado ~ mavon, todeh ~ toven, vedo ~ -von, redu ~ -vun, sydämen ~ syväin. — Poikkeus: kodi ~ kois, rodih ~ roimmos.*

2. **j**, kun **d**:n edellä käy **i**-loppuinen diftongi, **ie** tai pitkä **i**. Tällöin diftongien jälkiosaa vastaa **j**, pitkää **i**:tä vastaa **ij**.

Esim. *aida ~ ajjan, peideä ~ pejjän, voidoa ~ vojjan, uidoa ~ ujjan, tiedäv ~ tijjän, videh ~ vijjen.*

Huom. Vm:ssa edellämainitut diftongit ja **i** eivät ole **j**:n edellä muuttuneet; esim. *aijan, haravoija, nijen.*

3. **j**, kun **d**:n edellä käy **o** **a**, **eä** ja **-sitä** seuraa **i**; — mutta **v**, kun **d**:tä seuraa **o**, **u** tai **y**.

Esim. *heädäv ~ heäjin (vrt. prees. 1. pers. heän), loadiv ~ loajin (= lain); — roadav ~ roavoin (vrt. prees. 1. pers. roan), loadu ~ -vun, peädyv ~ -vyn. — Huom! soadih ~ inf. soa = soaha; soahen, -es; pass. soahah; jeädihi ~ jeä = jeähä; jeähen, -es; jeähäh.*

4. **v**, kun **d**:n edellä käy **u**, **y**-loppuinen diftongi, **uo**, **yö**, pitkä **ú** tai **ý**. Tällöin diftongien jälkiosaa vastaa **v**, **ú**:ta, **ý**:tä vastaa **uv**, **yv**.

Esim. *lau/da ~ lav/van, pouda ~ povvan, täydyv ~ tävvyn, löydö ~ lövvön; luodehen ~ luvveh, tuodih ~ tuvvah, lyödihi ~ lyvväh; súdo ~ suvvon, pýdö ~ pyvvön. — Mutta: hyödyö ~ hyövyv.*

Huom. Vm:ssa edellämainitut diftongit ja **ú**, **ý** eivät **v**:n edellä ole muuttuneet; esim. *lau/van, käyvä, kúven.*

5. **l**, **n**, **r**, kun **d**:n edellä käy **l**, **n** tai **r**.

Esim. *silda ~ sillan, kondu ~ konnun, virda ~ virran.*

Huom. Am:ssa **d** yleensä pysyy toista tavua edempänä sanassa (paitsi I ja II infinitiivissä ja passiivissa); samoin **d** pysyy **ut**-, **yt**-päätteisissä vähennyssanoissa, **nda**-, **ndä**-päätteisissä johdannaisissa sekä useissa yksityisissä sanoissa.

Esim. *viheldän, izändät, kumardun; — kuunnella, kävellä, abejja, sanomojja; — kyndyt, kädyt, vardut, vedyt, virdyt; — syöndän, voin-dan, viendän; — idin, núdan, údin, peäde, lydis-tä, kudella, pädellys, vedellä (= véllä); — ogroa-dat, moudan, púdan, sadun, súdin, žídat.*

§ 30. Vahvan asteen **g**:tä vastaa heikossa asteessa:

1. **Kato**, **j**, tai **v**-samaten kuin **d**:tä, kun **g**:n edellä käy lyhyt vokaali, diftongi tai pitkä vokaali.

Esim. *jagav ~ joan, pagenen ~ paeta, regi ~ rien = rein, liga ~ lian, ragehet ~ rais; aiga ~ ajjan, poiga ~ pojjan, oiguov ~ ojyota, muiguov mujjota, líga ~ lijjan; — jagoa ~ javoin, nágö ~ nävön, lugu ~ -vun, rygie ~ -vin; haugi ~ hav-vin, rouga ~ rovván, leuga ~ levvan, pöygeän ~ pövvätä, luogo ~ luvvon. — Mutta oan, eän jäl-jessä **g** pysyy; esim. *roaga ~ roagat, keägät, reägyö ~ -gyn.**

Huom. Vm:ssa **j**:n edellä eivät **ui** ja **i** eivätkä **v**:n edellä mitkään diftongit ja **ú**, **ý** ole muuttuneet. Mutta **j**:n edeltä on muiden **i**-loppuisten diftongien jälkiosa kadonnut; **oan** jäljessä **gn** sijalla on **kato**. Esim. *muijota, líjan; — hauvin, leuvan; — aiga ~ ajan, poiga ~ pojan, ojendan; — roaga ~ roat.*

2. **l**, **r**, kun **g**:n edellä käy **l** tai **r**.

Esim. *vel/ga ~ vel/lan, nálgä ~ nállän, nilguo ~ -llon; kurgí ~ kur/ret, nurguo ~ rrun, virguon ~ -rrota. — Vm:ssa **gn** sijalla on **ln**, **rn** jäljessä **kato**; esim. *vel/ga ~ velan, kurgí ~ kuret.**

Huom. Am:ssa g pysyy ut-, yt-päätteisissä vähennyksissä sekä useissa yksityisissä sanoissa.

Esim. jogut, mägyt, regyt; halgelmus, sägän, häkölgän, loigeh, lögän, nigat, šogon, tagači, ägän, helgeh, hirgetäh, hägätä, mułgata, mögistä, rıgutah, rägistä, toagendan, vilgata; hnıgat, krügan, dorogat, delegän.

§ 31. Vahvan asteen t:tä vastaa h:n jäljessä **kato** ainoastaan -utta-päätteisissä verbeissä ynnä eräissä muissa sanoissa.

Esim. heilahuttoa (vrt. heilahtih), säbjähytteä (vrt. säbjähtih); kahiči (vrt. kaksi, kahten), kaheksa, yneksä; ehätteä, juohattoa, kohendoa.

Huom. Vm:ssa ht:tä vastaa aina h, st:tä—ss, št:tä—šš; esim. nähä, šolahan, värissä, laššut, kabraššan.

§ 32. Vahvan asteen kahdennettuja konsonantteja **kk, pp, tt, ff** vastaavat heikossa asteessa **k, p, t, f** vokaalin jäljessä sekä diftongien oi, öi, ui, yi edellä (imperf:ssä ja johdannaisissa)

Esim. u/kko ~ u/kon, kirikkö ~ -kön, muokkuo ~ muokui, kukoi, umbikoi — se/ppä ~ -pän, loppie ~ -pen, hyppeän ~ -pätä, tappoa ~ tapoi, rippuo ~ ripui, lipoi, löpöi; — ai/tta ~ -tan, ottoa ~ -tin, soattaa ~ soatoi, heittyö ~ heityi, tyttöi; — Kaffi ~ -tin, kokoffi ~ -fin, Mafoi. — Vm:ssa tapahtuu edellämainittu astevaihtelu vai heikossa asteessa, ei muuten; esim. tappoa ~ tappo (imperf.), soattoa ~ soati; kukko, ummikko, tyttö.

Huom. Konsonantin jäljessä eivät edellämainitut konsonantit esiinny A:n eteläisissä eikä itäisissä murteissa eikä Tverin Karjalassa; esim. palka ~ palkan, virkoa ~ virketäh, kanverta ~ -rtan. — Muualla ne tavataan, mutta niiden astevaihtelu ei ole säännöllinen (paitsi Vm:ssa), esim. pertti ~ pertis, perttin, tarttuo ~ (ei) tarttu, tartui y.m.

§ 33. Vahvan asteen konsonanttityhtymää čč (= ffš) vastaa č (= tš) heikossa asteessa ynnä diftongien oi, öi, ui, yi seuratesa.

Esim. me/ččä (= metššä) ~ me/čän (= metšän), pahačču ~ pahačut, iečeh ~ iečen, kučču ~

kučui, havaičču ~ havaičui, mučoi. — Vm:ssa čč:tä vastaa č ainoastaan heikossa asteessa; esim. eččie ~ ečin; mutta: kučču ~ kučču (imperf.)

§ 34. Kahdennettuja konsonantteja **ff, hh, ss, šš** vastavat Am:ssa yksinkertaiset **f, h, s, š** heikossa asteessa ynnä o:n seuratesa.

Esim. groaffa ~ groafan, liffa ~ lifan; miehha ~ -han, dúhhu ~ -hun, šohoi; voassa ~ -san, viessoan ~ viesata, kosoi; grošša ~ grošan, bošši ~ bošit; laihušši ~ -šit, dušoi.

Huom. Vm:ssa vahvan asteen k:tä vastaa heikossa asteessa kato s:n, š:n, t:n ja joskus h:n jäljessä; esim. rais/ka ~ -san, laiska ~ laisistelen; laškie ~ lašetan; matka ~ matašša, potkoan ~ potata, kätkyöt ~ kättyt, pitkä ~ pititteä; reähkä ~ reähät, riehkä ~ riehin, rahkehet ~ rahis (mutta: tähkät, nahkat, ruhkat y.m.)

§ 35.

Astevaihtelukaava.

1. b ~ v soba ~ sovan
- mb ~ mm ramba ~ ramman
2. d ~ o sada ~ soan.
- d ~ j

{	loadie ~ loajin
	aida ~ ajjan
	tiedo ~ tijjon
{	rida ~ rijjan
- d ~ v

{	mado ~ mavon
	todeh ~ toven
	lauda ~ lavvan
	luodo ~ luvvon
	súdo ~ suvvon
{	roadav ~ roavoin
- ld ~ ll silda ~ sillan
- nd ~ nn rinda ~ rinnan
- rd ~ rr virda ~ virran
3. g ~ o jagav ~ joan

g ~ j	{ poiga ~ pojjan liga ~ lijjan
g ~ v	{ taguo ~ tavon jogi ~ joven lugu ~ luvun haugi ~ havvin luogo ~ luvvon
lg ~ ll	velga ~ vellan
rg ~ rr	kurgi ~ kurren
4. t ~ ○	heilantih ~ huttoa
5. kk ~ k	ukko ~ ukon
pp ~ p	seppä ~ sepän
tt ~ t	aitta ~ aitan
ff ~ f	kokoffi ~ -fin
čč ~ č	mečča ~ mečan
6. ff ~ f	groaffa ~ groafan
hh ~ h	dúhhu ~ dúhun
ss ~ s	voassa ~ voasan
šš ~ š	bošši ~ bošin

Huomautuksia astevaihteluun.

§ 36. Poiketen yleisestä säännöstä (kt. § 27) vahva aste tavataan.

1. Sellaisen umpinaisen tavun alussa, jonka sulkee **h** illatiivissa, possessiivisuffiksissa, refleksiivitaivutuksen yks. 3. persoonassa ja pass. imperf:ssa tai **s** possessiivisuffiksissa.

Esim. abuh, virdah, seppäh, kukkoih, löppöih, Maffoih, meččoih, meččih; poigah, akkah; ottih, kaččoih, azettih; oldih, mendih, azetettih; — ukkos, akkas.

2. ie-vartaloiden nimisanojen monikkomuodoissa sekä yleensä nimisanojen mon. genetiivissä lopputavun diftongin edessä.

Esim. julgiet ~ julgein, -eis, -eih, -eil, kargeis, mageil, kudeis, sideis, turbeil; — aittoin, akkoin, rindoin, virgoin, karhakkoin, nodrakkoin.

3. ine-loppuisten nimisanojen taivutuksessa.

Esim. kuldaine ~ ldasta, ligaine ~ gasta, meččäine ~ ččästä.

4. Konditionaalien s:n sulkeman jokaisen tavun ja imper:n k:n sulkeman toisen tavun alussa.

Esim. andas, annettas, ottas, otettas, kerdys, kerryttäs; — andoa ~ andakkah, -kkammo, -kkoa, ottakkah, vedäkkäh. — Mutta avuttaa ~ avutakkah, azettaa ~ azetakkah.

§ 37. Heikko aste tavataan myös avonaisen tavun alussa:

1. Jos tavu esiintyy taivutuksessa vaihdellen avoimena ja suljettuna.

Esim. avutoi ~ avuttoman, rannatoi ~ rannattoman; annetah ~ annettih, kallatah ~ kallattih.

2. e-loppuisten nimisanojen yks. nominatiivissa, imper. 2. persoonassa sekä I infinitiivissä.

Esim. lafe ~ laffien, sie ~ sidien, havve ~ haidien; — andoa ~ anna, ottoa ~ ota, kудuo ~ kuvo; — mennä ~ mendih, sovvela ~ sovveldih.

B. Muita konsonanttivaihteluja.

§ 38. D:n, t:n vaihtelu z:n, s:n kanssa i:n edellä.

1. d:tä vastaa z.

a. Kaksitavuisten e-loppuisten nominivartaloiden yks. nominatiivissa. Esim. ondeh ~ onzi, vuodeh ~ vuoz, vardeh ~ varzi.

b. Nimisanojen ja järjestyslukujen monikossa. Esim. ondeh ~ onzien, onzi y.m., vardeh ~ varzien; kolmandet ~ kolmanzien; myös: tuhandet ~ -nzien.

c. tiedeä-verbin imperf:ssä on tiezin, -it y.m. — Huom! Vm:ssä tiffin y.m.

2. t:tä vastaa s sanoissa: yhten ~ yksi, yksien, -i, -is y.m.; kahten ~ kaksi, kaksien y.m.

3. **t:tä** vastaa **z** sellaisten nimisanojen monikossa i:n edellä, joiden konsonanttivartalo on t-loppuinen.

Esim. *kevä/t* ~ *kevä/zil*, *louna/t* ~ *a/zien*, *kätky/t* ~ *-y/zien*, *lyhy/t* ~ *-y/zien*, (*hyvys* ~) *hyvyt/tä* (yks. part.) *-y/zien*, (*kaunehus* ~) *kaunehut/ta* ~ *-u/zien*, (*opastunnuh* ~) *-ut/ta* ~ *-u/zien*. (Ks. § 21. 12. Huom!)

§ 39. **Sanan sisässä tavun lopussa d:n, t:n edellä yks. partitiivissa.**

1. **ht:tä** vastaa **h** sanoissa: *yht/en* ~ *yhtä*, *kaht/en* ~ *kahta*.

2. **m:ää** vastaa **n**.

Esim. *lum/i* ~ *lun/da*, *soimi* ~ *soinda*.

3. **nd:tä** vastaa **t** järjestyslukuissa. Esim. *kolmand/et* ~ *kolmat/ta*, *vijjend/et* ~ *vijjettä*.

4. **nd:tä**, **rd:tä** vastaa **n, r** kaksitavuisissa nimisanoissa. Am:ssa (ks. § 32. Huom!) Esim. *kyn/d/eh* ~ *kyn/tä*, *par/d/eh* ~ *par/ta*. — Vrt. Vm:ssa *kynntä*, *partta*.

5. **ps:ää** vastaa **s**. Esim. *laps/i* ~ *las/ta*, *kypsi* ~ *kystä*.

+ § 40. **Sanansisäisen tavun lopussa d:n, t:n edellä yks. partitiivissa sekä sanan lopussa.**

1. **hta** vastaa **s** nimisanoissa, joiden vartalo on *hai* tai *he*-loppuinen.

Esim. *ahtah/at* ~ *ahtas/ta*, *ahtas*; *kirvehet* ~ *kirvestä*, *kirves*; *kaunehet* ~ *kaunista*, *kaunis*.

2. **ks:ää** vastaa **s** nimisanoissa, joiden vartalo on *kse*-loppuinen.

Esim. *tunnuks/et* ~ *tunnus/ta*, *tunnus*; *eroitekset* ~ *eroitesta*, *eroites*. — Huom! myös verbi *juok-s/en* ~ *juosta*.

3. **m:ää** vastaa **n** superlatiivissa ja Vm:n karitiivisanoissa.

Esim. *nuorimat* ~ *nuorinda* (harv.), *nuorin*; *huolettomat* ~ *huolettoinda*, *huolettoin*.

4. **nd:tä** vastaa **t** sanassa *tuhand/et* ~ *tuhat/ta*, *tuhat*.

+ 41. **Ainoastaan sanan lopussa.**

1. **g:ta, kk-ta** vastaa **kato** imperatiivin yks. 2. persoonassa. Esim. *vieg/eä* ~ *vie*, *soagah* ~ *soa*; *ottakk/ah* ~ *ota*, *kačelgah* ~ *kaččele*.

2. **m:ää** vastaa **kato** karitiivisanojen yks. nominatiivissa Am:ssa.

Esim. *huolettom/at* ~ *huolettoi*, *ellendämättömät* ~ *-mätöi*.

3. **nd:tä** vastaa **s** järjestyslukujen yks. nominatiivissa.

Esim. *kolmand/et* ~ *kolmas*, *vijjend/et* ~ *vijjes*.

4. **t:tä** vastaa **h** akt. partis. perfektin yks. nominatiivissa.

Esim. *opastunnut/ta* ~ *opastunnuh*, *nähnyt/tä* ~ *nähnyh*. — Vrt. Vm:n *opastunut*, *nähnyt*.

5. **t:tä** vastaa **suo-**, **yö-vartaloissa** ominaisuudennimissä!

Esim. (*hyvyöt* ~) *hyvyt/tä* ~ *hyvys*, (*pahuot* ~) *pahutta* ~ *pahus*.

6. **t:tä** vastaa **kato** e-loppuisissa nimisanoissa, joiden vartalo loppuu diftongiin.

Esim. (*hau diet* ~) *havvet/ta* ~ *havve*, (*laffiet* ~) *lafetta* ~ *laffe*.

§ 42. **C. Konsonanttien mukautumisia.**

1. **n** on l:n, r:n, s:n jäljessä mukautunut näiden kaltaiseksi. Esim. *tul/len* (< *tul/nen*), *tulluh* (< *tulnuh*), *purren*, *purruh*, *pessen*, *pessyh*.

2. **z** on k:n ja t:n edellä näennäisesti mukautunut s:ksi.

Esim. *kuldaz/et* ~ *kuldas/ta*, *pez/en* ~ *pes/käh*, *pes/tä*.

3. **t** on k:n ja n:n edellä mukautunut näiden kaltaiseksi.

Esim. (*kerätä* ~) *kerät/tih* ~ *keräk/käh*, *kerännyh*; (*sulata* ~), *sulattih* ~ *sulakkah* ~ *sulannuh*.

4. **č** on k:n, n:n ja t:n edellä mukautunut näiden kaltaiseksi.

Esim. *kaič/en* ~ *kaik/kah*, *kain/nuh*, *kait/tih*; *haravoič/en* ~ *kkah* ~ *nnuh* ~ *ttih*.

§ 43. Kaava muista konsonanttivaihteluista.

1. Vaihtelu i:n edellä.

d ~ z	{ vuodeh ~ vuosi, -is kolmandet ~ kolmanzis tiedeä ~ tiezi
t ~ s	{ yhten ~ yksi, -is kahten ~ kaksi, -is
t ~ z	{ kevät ~ -äzil kätkyt ~ -yzil hyvyttä ~ -yzil

2. Vaihtelu d:n, t:n edellä.

ht ~ h	{ yhten ~ yhtä kahten ~ kahta
m ~ n	lumi ~ lunda
nd ~ t	kolmandet ~ kolmatta
ps ~ s	lapsi ~ lasta

3. Vaihtelu d:n, t:n edellä ja sanan lopussa.

g, kk ~ ○	{ vie/gäh ~ vie otta/kkah ~ ota
h ~ s	ahta/hat ~ -sta, -s
ks ~ s	tunnu/kset ~ -sta, -s
m ~ n	{ nuori/mat ~ -nda, -n huolet/tomat ~ -oinda, -oin
m ~ ○	huolet/tomat ~ -oi
nd ~ s	kolma/ndet ~ kolmas
nd ~ t	tuhandet ~ tuhat
t ~ h	opastunnu/tta ~ -nnuh
t ~ s	hyvy/ttä ~ hyvys
t ~ ○	lafe/tta ~ lafe

4. Mukautumiset.

n ~ l, r, s	{ tullen purren pessen
z ~ s	pezen ~ peskäh, pestä
t ~ k, n	kerättih ~ kkäh ~ nnyh
č ~ k, n, t	kaičen ~ kaikkah ~ kainnuh ~ kaittih

OIKEINKIRJOITUS.

§ 44. Karjalan kielen 33 äännettä merkitään yhtä monella merkillä eli kirjaimella sekä lisäksi merkeillä:

č, joka vastaa yhdysäännettä ts; á, é, í, ó, ú, á, ö, jotka osoittavat pitkiä vokaaleja (joita ennen merkittiin kahdella kirjaimella aa, ee, ii, oo, uu, yy, ää, öö). Ks. § 2. — Kuitenkin: igä ~ iis (mon. iness.), iil (mon. ekst.); pideä: pien (pres.), piin (imperf.)

§ 45. Vierasperäisissä sanoissa esiintyy paitsi yllämainittuja kirjaimia vielä c (äännetään kuin k konsonantin ja a:n, o:n, u:n edellä, muuten kuin s), q (ään. k). x (=ks), å (=o).

Esim. Cronstedt, Cato, Ceylon, Don Quijote, Xerxes, Ångermanland.

§ 46. Kirjainten aakkosjärjestys on seuraava:

a (á), b, (c), d d̄, e (é), f, g, h, i (í), j, k, l l̄, m, n n̄, ŋ, o (ó), p, (q), r f, s s̄, š, z, ž, t f, č, u (ú), v, (x), y (ý), (ä), ä (ä), ö (ö).

Vastaavat suuret kirjaimet ovat A Á, B, (C), D D̄, E (É), F, G, H, I (Í), J, K, L L̄, M, N, N̄, O (Ó), P, (Q), R R̄, S S̄, Š, Z, Ž, T T̄, Č, U (Ú), V, (X), Y Ý, Å (Å), Ö (Ö).

§ 47. Jokaista kielen äännettä vastaa kirjoituksessa yleensä vain sitä merkitsevä kirjain. Tästä säännöstä on seuraavat poikkeukset:

1. Yhdysäänteen tš:n merkinä on č; ttš:n merkinä = čč.

Esim. ka-čon (= ka-tšon), kač-čuo (= kattšuo), meččä (= metššä), mečät (= metšät).

2. »Liudennetut» äänteet (d, l, n, r, s, t) kirjoitetaan j:n edellä kuin tavalliset d, l, n, r, s, t, koska niiden liudennettu ääntäminen jo tämän aseman nojalla on selvä. Ainoastaan milloin jossakin sanan sijassa esiintyy liudennetuksi merkitty konsonantti (vokaalin edellä, mikä ei ole i), niin sanan muissa sijoissa kirjoitetaan sama konsonantti i:nkin edellä; ks. § 11, — ffi-päätteissä nimisanoissa käytetään sekaannuksen välttämiseksi aina f.

Esim. kodi, mieli, nimi, kari, sigäli, tila (äänn. kodi, mieli, nimi, kari, sigäli, tila); — välfien (vrt. välfä väljä) neilli (vrt. neillät), laffiet (vrt. lafe); — kokoffi koukku (vrt. kokottoa, imperf. kokotti), mörmöffi marisija (vrt. mörmötteä, -tti).

3. Kirjoitus ei noudata ääntämistä, mikäli tämä yhdyssanoissa ja lauseen toisiaan seuraavissa sanoissa on muuttunut **soinnillisten** (b, d, d̄, g, l, l̄, m, n, n̄, r, f, z, v) ja **soinnittomien** (h, k, p, s, t) sekä n:n ja g:n, k:n tai p:n **yhteensattumisesta**. Tällöin soinnillinen konsonantti ääntyy soinnittoman edellä kuin soinniton, soinniton taas soinnillisen edellä kuin soinnillinen. Esim. miesleski (äänn. miezleski), mennyt nedälil (— mennyd ned.), pohjazpuoli (— pohjasp.); jallat(d) on järiet(d) vellal; net(d) oldih rahvas(z) ylenleppiet; sanomas(z) en(η) kúluh; hambahat(d) lopeh; kukoit(d) yöpúl, laškat(d) roadoh; ennenpäihine (— ennemp.), mielenkieline (mie-lenk.).

4. **Liitännäispartikkelien** bo, gi, go edellä konsonantin merkintä myös yllämainitulla tavalla poikkeaa ääntämisestä.

Esim. menenbo (äänn. menembo), kusbo (kuzbo), netbo (nedbo), sengi (sengi), menetgo (menedgo), tulisgo (tulizgo).

5. **Imperatiivissa** η-ääne kirjoitetaan g:n edellä n.

Esim. mengäh (äänn. mengäh), pangoa (pangoa).

6. Indikatiivin preesenssin ja potentsiaalın **yks. 3. persoonan** pääte kirjoitetaan aina v (noudattaen sen ääntämistä vokaalin ja v:n edellä.)

Esim. andav, andanov kaiken (äänn. andau, andanou k.) Vrt. andav, andanov avun, vellan (äänn. andav, andanov a., v.)

7. **Tekijännimen** johtopääte j kirjoitetaan näin yks. nominatiivissakin erotukseksi muista sanoista, joiden lopussa on i-loppuinen diftongi.

Esim. andaj, -jan, menij, -jän, kielastaj, viettelij. — Vrt. kadai ~ kadoan, pírai, sarai; muigei ~ muigien, ärei ~ äriet.

8. **Puhemielessä** sanan loppuvokaali usein katoaa, kun lauseen seuraava sana alkaa vokaalilla.

Esim. häini ked(ä) ei ylend(ä) eig(o) alenda; minä sid(ä) en usko; pajat(a) ielleh; vil(u) on; ei n(i) yhtä; äjjäg(o) on; muista k(u) en ga; jeä kan(n) ei, hoikk(a) on.

§. 48. SANOJEN LYHENNYKSET KIRJOITUKSESSA.

arv. = arvospiettäv (arvoisa)	hp. = huondespäiväl (aamupäivällä)
dkl. = dekalitra	hra = herra
dm. = desimetri	hrä = herrihä (rouva)
d. m. = dai mída (ynnä muuta)	i. = illal
dri = dohturi	iel. = ielemäine (edellinen)
d.s.t. = da sentoizen (ynnä muuta semmoista)	i. Kr. = iel Kristoa
epp. = ennenpuolda-päiveä	ip. = ildapäiväl
fil. kand. = filosofien kandidáta	i. s. t. = isetoinē (ja niin edespäin)
fil. lis. = filosofien lisenšiátta	J. K. = jälkikirjutes
g. = gramma	j. Kr. = jälles Kristoa
ha = hehtoara	jpp. = jälles puolda-päiveä
hl. = hehtolitra	juoh. = juohatus (muistutus)

kamb. = kamboi (kumppani)	oig. = oigiessah (oikeastaan)
kg. = kilogramma	p. = päivä(n)
kk. = kúloil (kuukausina)	p.a. = paginanalaine (kysymyksessä oleva)
kl. = kloassa (luokka)	pl. = paloa (kappale(tta))
km. = kilometri	p.o. = pidävolla
koav. = koavakse (esimerkiksi)	rl. = rubla
koavv. = koavoi	sek. = sekunda
kč. = kačo	Smk. = Suomen markka
l. = libo	s. s. = siksesanottu (niin sanottu)
l. = litra	tark. = tarkoa! (huomaa!)
l. s. t. = libosentoizen (tai muuta semmoista)	tel. = telefon (puhelin)
läh. = lähil (noin)	t.k. = täl kúl (tässä kuussa)
mag. = magistra (maisteri)	toiz. = toizelleh (toisin sanoen)
main. = mainiten (nimittäin)	č. = čoassu (tunti)
min. = minutta	č.s. = čínunsiyahine (virkaa tekevä)
mk. = marka	čur = čura(l) (sivu(l))
m. k. = mennyt kúl (viime kuussa)	čurr. = čura(t), čuril (sivut, sivuilla)
mm. = millimetri	v. = vuvvel (vuonna)
myöd. = myödähine (seuraava)	vrd. = verdoa
myödd. = myödähizet	vv. = vuozil
neid. = neidoi (nti)	yl. = yleherine (yleinen).
n.r. = nómer	
nyg. = nygöine	
o.h. = omoa heimuo (omaa sukua)	

Sanaoppi.

Johdatus.

§ 49. Kielen sanat jakautuvat taipuvaisiin ja taipumattomiin.

Taipuvaisia ovat **nominit** (nimisanat), joilla ei ole persoonamuotoja, ja **verbit** (teonsanat), joilla persoonamuotoja on.

Taipumattomia ovat **partikkelit** (apusanat).

Nomineja ovat **substantiivit** (oliosanat), **adjektiivit** (laatusanat), **lukusanat** ja **pronomininit** (asemosanat).

Partikkeleita ovat **adverbit** (seikkasanat), **postpositiot** ja **prepositiot** (suhdesanat), **konjunktiot** (sidesanat) ja **interjektiot** (huudahdussanat).

SANOJEN TAIVUTUS.

§ 50. Sanojen taivutuksessa erotetaan taivutus**päätteet** ja sanojen **vartalo**.

Jos sanalla on vain vokaalivartalo, sanotaan se **yksivartaloksi**; jos sillä on myös konsonanttivartalo, niin se on **kaksivartalo**.

Paitsi **sanavartaloa** on taivutettavilla sanoilla myös **tunnusvartalo**, joka syntyy kun sanavartaloon on liittänyt n.s. **tunnus** (esim. monikon i, loi, konjunktiovin mbi, indikatiivin imperfektin i y.m.).

I NOMINIT.

Nominien taivutus
(deklinatio, sijoittelu).

§ 51. Nomininit taipuvat kahdessa luvussa: **yksikössä** ja **monikossa** sekä **15 sijassa**.

Sijoja ovat:

1 nominatiivi (nimentö),	5 eksessiivi (eronto),
2 akkusatiivi (kohdanto),	6 partitiivi (osanto),
3 genetiivi (omanto),	7 translatiivi (tulento),
4 essiivi (olento),	8 inessiivi (sisäolento),

- 9 elatiivi (sisäeronto),
 10 illatiivi (sisätulento),
 11 eksternatiivi (ulonto),
 12 ablatiivi (ulkoeronto),
 13 abessiivi (vajanto),
 14 komitatiivi (seuranto),
 15 instruktiivi (keinonto).

§ 52. Monikon tunnuksella muodostuu monikon vartalo, joihin monikon sijain päätteet ovat liittyneet. Tämä tunnus on nominatiivissa ja akkusatiivissa aina **t**, muissa sijoissa **i**, **ji**, tai **loi**, **löi**.

1. Yksinomaan **i**-tunnus on konsonantti-loppuisilla sanoilla, **a-**, **ä**-vartaloisilla, **e**-vartaloisilla useampitavuisilla ja eräillä kaksitavuisilla.

Esim. **armas** ~ **-hien** (mon. gen.), **vemmel** ~ **-mbelien**, **syväin** ~ **-dämien**, **tunnus** ~ **-ksien**, **vanhin** ~ **-mien**, **lapsut** ~ **-zien**, **mennyh** ~ **-zien**, **kolmas** ~ **-nzien**; — **randa** ~ **oin**, **tuttavat** ~ **-vien**, **parembat** ~ **-ien**; — **vähäzet** ~ **-zien**, **juomizet** ~ **-zien**; — sanat: **kaikki**, **puoli**, **kypsi**, **lapsi**, **mies**, **tozi**, **täyzi**, **yksi**, **kaksi**; mon.: **kaikkien**, **puolien**, **kypsien**, **lapsien**, **miehien**, **tozien**, **täyzien** y.m. — **Myös m u ~ mujjen**.

2. Yksinomaan **loi**, **löi**-tunnus on **o-**, **ö-**, **u-**, **y-**, **i-**, **ai-**, **äi-**, **oi-**, **öi**-vartaloisilla sanoilla; tällöin on **oi-**, **öi**-diftingin sijalla **kaksi-** ja useampitavuisilla sanoilla **o**, **ö** (ks. § 21. 9.).

Esim. **verko** ~ **-loi**, **nägö** ~ **-löi**, **annettuloi**, **myödyloi**, **lambiloi**, **haugiloi**, **sarai** ~ **-loi**, **veräi** ~ **-löi**, **taloi** ~ **-oloi**, **kägöi** ~ **-ölöi**, **Mafoi** ~ **-ffoloi**, **meçoi** ~ **-ččoloi**, **livviköi** ~ **-kkölöi**, **voiloi**, **täilöi**. — **Myös pi ~ pílöi**.

Huom. Ainoastaan eräissä adverbintapaisissa muodoissa on **o-**, **u**-loppuisilla sanoilla monikon tunnuksena **i**; esim. **peitoil** **piilosilla**, **tietois** **tunnettuna**, **çoukoil** **sokkosilla**.

3. Sekä **i**, **ji** että **loi**, **löi** tunnus on **ie-**, **oa-**, **eä**-vartaloisilla; **i** ja **loi**, **löi** tunnus on **e**-vartaloisilla kaksitavuisilla sanoilla. (Poikkeuksia ks. eräät kaksitavuiset sanat § 52. 1.), sekä yksitavuisilla sanoilla (Poikkeus: **äi**, **oi**, **öi**-loppuiset yksitavuiset sekä sanat **m u**, **pi**, ks. § 52. 1. 2.). **e**-vartaloisilla, kaksitavuisilla on **loi**, **löi** liittynyt yks. nominatiiviin, ei vartaloon.

Esim. **oig/iet** ~ **-ein**, **-ejien**, **-ieloin**, **piroat** ~ **-ain**, **-ajien**, **-oaloin**, **vereät** ~ **-äin**, **-äjien**, **-eä-löin**; (**lohi** ~) **lohiet** ~ **-ien**, **-iloin**, **unien** = **uniloin**, **kivien** = **ilöin**, **vägien** = **ilöin**, **moa** ~ **majjen** = **moaloin**, **lú** ~ **lujien** = **lúloin**, **noat** ~ **najjen** = **noaloin**, **net** ~ **nijjen** = **nílöin**.

Huom. Am:ssa puuttuu usein **i**-tunnus **ie-**, **oa-** ja **eä**-vartaloisilta. Vm:ssa on **ie**-vartaloisilla yksinomaan **i**; esim. **kebiet** ~ **-eijen**, **kaštiet** ~ **-eijen**; **ji**-tunnus puuttuu.

SIJOJEN MUODOT.

§ 53. Yksikön nominatiivi on pääteetön; samoin mon. nominatiivi: sen pääte **t** (mikä on liittynyt sanavartaloon) on vain monikon tunnus.

Esim. **moa** ~ **moat**, **armas** ~ **armahat**, **pieni** ~ **pienet**.

§ 54. Yksikön akkusatiivi on joko **n**-päätteinen (siis genetiivin kaltainen) tai pääteetön (nominatiivin kaltainen).

Monikon akkusatiivi on **t**-päätteinen, siis nominatiivin kaltainen.

Esim. **moan**, **moa** — **moat**; **armahan**, **armas** — **armahat**; **pienen**, **pieni** — **pienet**.

§ 55. Yksikön genetiivin pääte on **n**, mikä on liittynyt sanan vokaalivartaloon.

Esim. **moan**, **armahan**, **vähäzen**, **pienen**.

Monikon genetiivin pääte on liittynyt monikon vartaloon ja on:

1. **jen** yksitavuisen ja Vm:ssa **ai-**, **äi-**, **ei**-loppuisen kaksitavuisen vartalon jäljessä; päätteen edellä Am:ssa **ai-**, **äi**, **ui**-loppuisen diftingin sijalla lyhyt vokaali **+** **j** sekä **in** sijalla **ij** (ks. § 21. 10.).

Esim. **moa** ~ **majjen**, **seä** ~ **säjjen**, **kú** ~ **kujjen**, **net** ~ **nijjen**, — **oig/iet** ~ **-eijen**, **haud/iet** ~ **eijen**, **piroat** ~ **-ajien**.

2. **en** **kaksi-** tai useampitavuisen vartalon lyhyen **in** jäljessä.

Esim. armah/at ~ -ien, kandleh/et ~ -ien, vanhim/at ~ -ien, lapsu/ot ~ -zien, kuldazien, kymmenien, kaikkien, puolien; oigiet ~ -ejien, haudejien, pírajien, jälgien, kivien, vezien.

3. **n** kaksi- ja useampitavuisen oi-, öi-, i-loppuisen vartalon jäljessä.

Esim. moaloin, kúloin, nílöin, verkoloin, lambiloin, voiloin, oigieloin, haudieloin, píroaloin, jälgilöin, kivilöin, vezilöin; randoín, paginoín, peälýstöin.

Huom. Vm:ssa on nom. genetiivin päätte löi-n, löi-n jäljessä en, minkä edellä i:n sijalla on j; esim. saappaalojen, tähtilöjen.

§ 56. **Essiivin** päätte on **na, nã**, joskus vain **n** (mikä on yksikössä liittynyt vokaalivartaloon).

Esim. moana ~ maina = moaloina, armah/ana ~ -ina, lapsena ~ -ina, lyh/yönã ~ -yzinã, kolman/dena ~ -nzina; — keskenãh, tukkunah; — alahan, ylãhãn, tulien vuon, pyhãnpeãn sunnuntaina, peãtinẽãn, perjantaina, suovattan, lauantaina, kolmanpeãn keskiviikkona, nẽllãnpeãn torstaina, tãnãpãi tänään, — toissapeãn toissapäivänä toissargen tiistaina, ezmãssargen maanantaina.

Huom. Am:ssa on vain possessiivisuffiksiin edellä päätte na, nã, muuten nnu, nny tai n. — Vm:ssa on aina na, nã.

§ 57. **Eksessiivin** päätte on sama kuin essiivin, johon toisinaan lisätään sana **pãi**.

Esim. alahan pãi, tagan pãi, (poiga heitettih taloin) vanhimina (pãi) ..erotettiin talon isãnnydestã, (kodih tuli) saldattana (pãi), (ota jalgoín) tallattavana (komša). — Vrt. § 56. Huom.

§ 58. **Partitiivin** päätte on **yksikössä**:

1. **ta, tã**, mikä on liittynyt h-, s-, z-, t-loppuiseen konsonanttivartaloon.

Esim. veneh ~ -tã, loh/i ~ -ta, kallis ~ -ta, u/ksi ~ -sta, kú/zi ~ -sta, kã/zi ~ -ttã, kynzi ~ (kynntã >) kyn/tã, virzi > (virttã >) vir/tã, havve ~ -et/ta, ašfe ~ -etta.

2. **da, dã** yksitavuisilla sanoilla, kaksi- tai useampitavuisen vartalon diftongin jäljessä sekä kaksitavuisen l-, n-, r-loppuisen konsonanttivartalon jäljessä.

Esim. pú ~ pú/da, pí ~ pí/dã, ken ~ kedã, mi ~ midã se ~ sidã, tai ~ toada; — valgiel ~ -ieda, leviet ~ -iedã, vereät ~ -eãdã, taloi ~ oida, kãgöi ~ öidã; — vemmel/dã, lumi ~ -n/da, nuorinda, tanner/da.

Lisäys. Yksikön partitiivi voi Am:ssä myös olla **päätteetön**, nim. ie-, oa-, eã-loppuisilla vartaloilla sekä oi-, öi-loppuisilla kaksi- tai useampitavuisilla sanoilla, joissa loppukonsonantti on k, p, s, š, t, f, tai č (tämä konsonantti partitiivissa kahdennettuna).

Esim. valgie (= valgieda), levie, saroa, vereã, (kukoi ~) kukkoi, (livviköi ~) -kköi, (nãpoi ~) -ppoi, (kosoi ~) -ssoi, (lšoi ~) -ššoi, (Nãtoi ~) -ttöi, (Mãtoi ~) -ffoi, (mučoi ~) -ččoi.

3. **a, ä** tai siitä syntyneet **e, i, o, ö, ú, ý** kaksi- tai useampitavuisen vartalon lyhyen vokaalin jäljessä, jolloin tämän vokaalin yhteensulautumisesta päätte a:n, ä:n kanssa ovat muodostuneet diftongit ja pitkät vokaalit: oa (< a-a), eã (< ä-ä), ie (< ea, e-ä), í (< i-a, i-ä), uo (< o-a), yö (< ö-ä), ú (< u-a), ý (< y-ä).

Esim. aid/a ~ -oa, meččã ~ -eã, iče ~ -ččie, umbi (~ umbeh) ~ -ie, veičči (~ -eh) ~ -ie, lambi (~ -ih) ~ -í, rengi (~ -ih) ~ -í, kego ~ -uo, nãgö ~ -yö, lukku ~ -ú, kyly ~ -ý.

Huom. Vm:ssa ei yks. partitiivissa esiinny í, ú, ý, vaan ie, uo, yö; esim. lambie, lukkuo, kylyö.

§ 59. **Monikon partitiivin** tunnus on:

1. **da, dã** yksitavuisilla sanoilla sekä niillä muilla, joiden monikon vartalon lopussa on diftongi ai, ei, äi.

Esim. mai/da, soida, puida; — oigei/da, leveidã, ašfeida, haudeida, píraida, saappaida.

2. **i** niillä sanoilla, joiden monikon vartalon lopussa on lyhyt i. Tämä i-päätte on syntynyt päätte a:n, ä:n yhteen sulautumisesta edelläkäyvän i:n kanssa.

Esim. armahí, vembelí, sydämi, tunnuksi, vanhimí, lapsuzí, mennyzi, kolmanzi, tuttaví, parembí; vähäzi; kaikkí, puoli, lapsí, miehi; oigí, pírají, veräji; lohí, uní, kivi, vägi.

Huom. Vm:ssa esiintyy tällöin vain ie (iä), jota ei kumminkaan tavata ie-, oa-, -eä-loppuisilla vartaloilla. Esim. armahie, sydämie, lapsuzie, kolmanzie, vähäzie, puolie, kúzie, kázie.

3. Tunnus on **kadonnut** sanoilta, joiden monikon vartalon lopussa on oi, öi tai loi, löi.

Esim. randoi, harakkoi, värtinöi; moaloi, kúloi, oigieloi, haudieloi, píroaloi, túliloi, lambiloi, verkoloi, kágölöi, meččoloi.

Huom. Vm:ssa on näillä sanoilla pääte -a, -ä, jonka edellä diftongin i:n sijalla on j; esim. randoja, harakkoja; moaloja, tähtilöjä.

Lisäys. Kun sanan lopussa partitiivissa on diftongi tai pitkä vokaali, niin possessiivisuffiksin edelle on lisättyä da, dā Am:ssa.

Esim. moaloidah, aid/oadah ~ -oidah, mečč/eädäh ~ -idäh, sanoadah ~ -oidah, veiččiedäh ~ -idäh, -ilöidäh, rengidäh ~ -ilöidäh, nägyödäh ~ -ölöidäh, armahidäh, lapsuzidäh, lapsidäh, kibejidäh, -ielöidäh, pírajidäh, -oaloidah, kázidäh.

§ 60. **Translatiivin** pääte on **kse**, joka on yksikössä liittynyt sanan vokaalivartaloon.

Esim. moa/kse ~ mai/kse, moalo/i/kse, rannakse ~ -oikse, verko/kse ~ -loikse, voi/kse ~ -loikse, oigiekse ~ -eikse, -ejikse, lammikse ~ -mbilöikse, armah/akse ~ -ikse, lapsu/okse ~ -zikse, hyvy/ökse ~ -zikse, vähäz/ekse ~ -ikse.

Huom. Vm:ssa on pääte ksi suffiksin edellä kse; esim. moa/ksi ~ maiksi, moaloiksi, moakšeni ~ maikšeni, moaloikšeni.

§ 61. **Inessiivin** pääte on **s** (suffiksin edellä **ssa**, **ssä**), joka on yksikössä liittynyt sanan vokaalivartaloon.

Esim. moas ~ -mais, moalois, rannas ~ -ois, vois ~ voilois, verkos ~ -olois, meččois ~ -ččolois, oigies ~ -eis, -ejis, -ielois, píroas ~ -ais, -ajis, -oalois, armah/as ~ -is, lapsu/os ~ -zis, hyvy/ös ~ -zis, vähäz/es ~ -is, moassani ~ maissani, moaloissani.

Huom. Vm:ssa on inessiivin pääte šša, ššä (ssa, ssä); esim. moašša ~ maissa, moaloissa.

§ 62. **Elatiivin** pääte on **s** tai **s päi** (suffiksin edellä **ssa**, **ssä** tai **ssa päi**, **ssä päi**), joka on yksikössä liittynyt sanan vokaalivartaloon.

Esim. moa/s, -späi ~ mai/s, -späi, moalois, -späi, ranna/s, -späi ~ -oi/s, -späi, verko/s, -späi ~ -olois, -späi ym. (ks. § 61.); — moa/ssah, -ssah päi ~ mai/ssah, -ssah päi, moalo/ssah, -ssah päi.

Huom. Vm:ssa on elatiivin pääte šta, štä, (sta, stä); esim. moašta ~ maista, moaloista.

§ 63. **Illatiivin** pääte on **h** (suffiksin edellä **he**), joka on yksikössä liittynyt sanan vahvaan vokaalivartaloon.

Esim. moah ~ maih, moaloih, randah ~ -oih, verko ~ -loih, (kukoi) ~ kukkoih ~ kkoloih, löppöih ~ -ppölöih, muččoih ~ -ččoloih; neččih ~ nenih, oig/ieh ~ -eih, -ejih, -ieloih, sar/oah ~ -aih, -ajih, -oaloih; armahah ~ -ih, lapsu/oh ~ -zih, hyvy/öh ~ -zih, vähäzeh ~ -ih, uneh ~ -ih, -iloih; — moaheni, hyvyöhes.

Huom. Vm:ssa on pääte h, mutta myös že, ze useampitavuisissa sanoissa, joiden loppukonsonantti on h. Suffiksin edellä kuuluu h:n jäljessä sama vokaali kuin h:n edellä, mutta e, jos edellä käy i-loppuinen diftongi. Esim. kodih, kalleheh ~ -heže, hernehih ~ -hize; — kodihini, päihe.

§ 64. **Eksternatiivin** pääte on **l** (suffiksin edellä **lle**), joka on yksikkönä liittynyt sanan vokaalivartaloon.

Esim. moal ~ mail, moaloil, rannal ~ -oil, verko ~ -oloil, meččil ~ -ččolol, oigiel ~ -eil, -ejil, -ieloil, píroal ~ ail, -ajil, -oaloid; arma-

hal ~ -il, lapsu/ol ~ -zil, hyvy/öl ~ -zil, vähäzel ~ -il, unel ~ -il, -iloil. — m/oallesh ~ aillesh, -oaloilleh, armah/allesh ~ illesh.

Lisäys. Eksternatiivissa ovat adessiivin (ulkoolennon) ja allatiivin (ulkotulennon) merkitykset yhtyneet. Mutta Am:n eteläosassa on säilynyt erillinen le-päätteinen **allatiivi**. — Vm:ssa on eksternatiivin pääte lla, llä; esim. moalla ~ mailla, moaloilla.

§ 65. **Ablatiivin** pääte on **l** tai **l päi** (suffiksin edellä **lle**, **lle päi**), joka on yksikössä liittynyt sanan vokaalivartaloon.

Esim. moal, -l päi ~ mail, -l päi, moaloil, -l päi, rannal, -l päi ~ oil, -l päi y.m. — moallesh, -llesh päi ~ maillesh, -llesh päi, moaloilleh, -llesh päi.

Huom. Vm:ssa on ablatiivin pääte lda, ldä; esim. moalda ~ mailda, moaloilda.

§ 66. **Abessiivin** pääte on **ta**, **tä** tai **-ttah**, **-ttäh**, mikä on yksikössä liittynyt sanan vokaalivartaloon.

Esim. moa/ta, -ttah ~ maita, -ttah, moaloita, -ttah; ranna/ta, -ttah ~ oita, -ttah; verko/ta, -ttah ~ oloita, -ttah; mečoita, -ttah ~ -ččoloita, -ttah; oigietä, -ttah ~ eitä, -ttah, -eji/ta, -ttah, -ieloita, -ttah; piroa/ta, -ttah ~ -aita, -ttah, -ji/ta, -ttah, -oaloita, -ttah; armaha/ta, -ttah ~ i/ta, -ttah; lapsuo/ta, -ttah ~ -uzi/ta, -ttah; hyvyö/tä, -ttäh ~ yzi/tä, -ttäh; vähäze/tä, -ttäh ~ i/tä, -ttäh; uneta, -ttah, ~ i/ta, -ttah.

Huom. Vm:ssa on abessiivin pääte tta, ttä; esim. moatta ~ maitta, moaloitta.

§ 67. **Komitatiivin** pääte on **neh** (sivupainollisen tavun lyhyen i:n jäljessä **nneh**), mikä pääte on aina liittynyt monikon vartaloon (huolimatta luvun merkityksestä).

Esim. jürineh, kaikkineh, luineh, päineh, pohjineh, poigineh, perehinneh, (jyvät) ogahineh.

Lisäys. Komitatiivissa olevan sanan attribuutti (lisämääräys), ei esiinny komitatiivissa, vaan instruktiivissa; esim. omin varoineh, nämin brujineh.

§ 68. **Instruktiivin** pääte on **n** tai **i**, joista jälkimäinen tavataan vain adverbien tapaisissa sanoissa. Pääte on yksikössä liittynyt sanan vokaalivartaloon.

Esim. tävven kynnen kaikin voimin (juoksen), čuran toisen molemmin puolin, min — sen mitä enemmän — sitä enemmän; elävin silmin, kolmin kerroin (maksan), pallahin peälöin, täyzin uksin (tuli kansaa), yksin, tagazin takaperin, varamuizin varovasti; — kahtei, kahden, kuvvei, kymmenei, ezmäi ensin, jallai jalan, jällei peräkkäin, istoi istuallaan, keskei sekaisin, myö dāi samaanne.

Huom. Vm:ssa on instruktiivin pääte **n**; esim. omin, main.

§ 69. **Latiivin ja prolatiivin** sijoista ks Partikkelit.

NOMINIEN VOKAALI- JA KONSONANTTIVARTALOT.

§ 70. Paitsi vokaalivartaloa, mikä on kaikilla sanoilla, on osalla niistä myös konsonanttivartalo, nim. niillä, joilla on yks. partitiivin päätteän edellä on konsonantti.

§ 71. **Vokaalivartalo** esiintyy selvimmin yks. **genetiivissä** ja **illatiivissa**: edellisessä **n:n** edellä, jolloin vartalon loppukonsonantti, milloin se on astevaihtelun alainen, tavataan **heikossa asteessa**; — jälkimmäisessä **h:n** edellä, jolloin vartalon loppukonsonantti esiintyy **vahvassa asteessa**.

Esim. (tozi ~) tove/n ~ tode/h, (jälgi ~) jälle/n ~ jälge/h, (syväin ~) -däme/n ~ -däme/h, (kaunis ~) -ehe/n ~ -ehe/h, (lyhyt ~) -yö/n ~ -yö/h, (lútoi ~) -ttoma/n ~ -ttoma/h, kuldaine ~) -aze/n ~ -aze/h, (vanhin ~) -ima/n ~ -ima/h.

§ 72. **Konsonanttivartalo** esiintyy yks. **partitiivissa** päätteän edellä, kun tämä pääte on **ta**, **tä** tai **da**, **dä** konsonantin jäljessä. Tämä vartalo tavataan:

1. **Konsonanttiloppuisilla sanoilla.** Näiden nominatiivikin on konsonanttivartalon kaltainen (paitsi akt. partis. perfektillä **us-**, **ys-**päätteisillä ominaisuudennimillä ja järjestyslukusanoilla).

Esim. veneh ~ -htä, vemmel/dä, ahven/da, vanhinda (Vm.), syväin/dä, tanner/da, kallista, ihas-

tus/ta, lapsut/ta. — Vrt. moannuh ~ -ut/ta, armahus ~ -ut/ta, kolmas ~ -at/ta.

2. **e-loppuisilla nomineilla**, joiden vokaalivartalon lopussa on ie.

Esim. kaste (~iet) ~ -et/ta, jänne (~ndiet) ~ -et/tä. — Vrt. iče ~ -ččie, kolme ~ -ie.

3. **i-loppuisilla kaksitavuisilla sanoilla** joiden vahvan vokaalivartalon loppu-e:n edellä on konsonantti d, h, l, m, n, r, z vokaalin jäljessä tai nd, rd, ks, ps, sekä sanoilla yksi ja kaksi. *kuut-tu*

Esim. todeh ~ tot/ta mehen ~ htä tulen ~ lda, lumet ~ -nda, unet ~ -nda, veret ~ -rdä, kúzi ~ -sta; — (Kynzi ~) -ndeh ~ kyntä, (virzi ~) -rdeh ~ -rtä, ukset ~ -sta, lapset ~ -sta; — yksi ~ yhtä, kaksi ~ kahta. — Poikkeus: nimet ~ nimie, kezet ~ kezie. *parvi*

4. ine-loppuisilla adjektiiveilla.

Esim. moine ~ -oista, kuldaine ~ asta, jälgi-maine ~ -äistä.

§ 73. Paitsi yks. partitiivissa ja monesti nominatiivissa tavataan konsonanttivartalo joskus **essiivissä**; esim. vuon/na (=vuon), täyn/nä (=täydenä), tois/sa, ezmäs/sargen maanantaina.

NOMINIEN MERKKIMUODOT.

§. 74. Sanan n.s. **merkkimuodoista** selviävät he'posti muut sanan sijoitukset. Nämä merkkimuodot ovat: **yks. nominatiivi, genetiivi, partitiivi, illatiivi ja mon. partitiivi.**

Esim. moa, moan, moada, moah, maida, moaloi; randa, nnan, ndoa, ndah, ndoi; verko, -on, -uo, -oh, oloi; mečoi, -čoin, -ččoi, -ččoih, -ččoloi; oi-gei, -ien, -ie(da), -ieh, -eida, -ejí, -ieloi; pírai, -oan, oa(da), -oah, -aida, -ají, -oaloi; armas, -han, -sta, -hah, -hí; lapsut, -uon, -utta, -uoh, -zí; hyvys, -yön, -yttä, yöh, yzí; vähäine, -äzen, -ästä, -äzeh, äzí; tozi, -ven, -tta, -deh, -zí; uni, -nen, -nda, -neh, -ní, -niloi; lambi, lammin, -mbí, -mbih, -mbiloi.

§. 75.

Sijoittelukaava.

	Yks.	Mon.	Yks.	Mon.
Nominatiivi	O	t	moa	moat
Akkusatiivi	{ n O	t	moan / moa	moat
Genetiivi	n	{ j/en i/en i } n loi	moan	{ majjen armahien randoin moaloin
Essiivi	{ na n	{ i } na i/n	{ moana pyhänpeän	{ maina moaloina pyhinpäivin
Eksessiivi	na (päi)	{ i } na (päi)	moana(päi)	{ maina (päi) moaloina (päi)
Partitiivi	{ ta da (o) a (i) e y.m. O	{ ida í i } O loi	{ venehtä moada aidoa veiččie valgie kukkoi	{ venehí maida aidoi veiččí valgieloi moaloi
Translatiivi	kse	{ i } kse loi	moakse	{ maikse moaloikse
Inessiivi	s	{ i } s loi	moas	{ mais moalois
Elatiivi	s (päi)	{ i } s (päi) loi	moas (päi)	{ mais (päi) moalois (päi)
Illatiivi	h	{ i } h loi	moah	{ maih moaloih
Eksternatiivi	l	{ i } l loi	moal	{ mail moaloil
Ablatiivi	l (päi)	{ i } l (päi) loi	moal (päi)	{ mail (päi) moaloil (päi)
Abessiivi	{ ta ttah	{ i } ta loi/ttah	{ moata moattah	{ maita, ttah moaloita, -ttah

	Yks.	Mon.	Yks.	Mon.
Komitatiivi	{ ineh loineh	= = =	{ maineh moaloinenh	= = =
Instruktiivi	{ n i	{ i loi	{ čuran toizen kahtei	{ kaksin peälöin

HARJOITUSESIMERKKEJÄ.

I. Yksivartaloisia nimejä.
(joilla ei ole konsonanttivartaloa).

§. 76.

	nom.	gen.	part.	iness.	illat.
1. yks.	peä	peän	peädä	peäs	peäh
mon.	peät	{ päjien peälöin	{ päidä peälöi	{ päis peälöis	{ päih peälöih
2. yks.	voi	voin	voida	vois	voih
mon.	voit	voiloin	voiloi	voilois	voiloih
3. yks.	pírai	píroan	Es. hõi, tãi, pí.		
mon.	píroat	{ pírain pírajien píroaloin	{ píroa(dä) píraida pírají píroaloí	{ píroas pírais pírajis píroalois	{ píroah píraith pírajih píroaloih
4. yks.	selgei	selgien	Es. harmai, kadai, pedäi, veräi.		
mon.	selgiet	{ selgein selgejien selgielöin	{ selgie(dä) selgeidä selgejíf selgielöi	{ selgies selgejis selgielöis	{ selgieh selgeih selgejih selgielöih

5. yks. mon.	taloi taloit	taloin taloloin	taloida taloloi	talois talolois	taloih taloloih
Es. jänöi, korvoi, mandžoi, pordimoi.					
6. yks. mon.	kukoi kukoit	kukoin kukkoloin	kukko kukkoloi	kukois kukkolois	kukkoih kukkoloih
Es. lípöi, mečoi, Natoi, veikoi, livviköi.					
7. yks. mon.	kaida kajjat	kajjan kaidoin	kaidoa kaidoi	kajjas kajjois	kaidah kaidoih
Es. aiga, laška, mela, tila, velga.					
8. yks. mon.	súrim súrimat	súriman súrimoin	súrimoa súrimoi	súrimas súrimois	súrimah súrimoih
Es. bohatta, doroga, ikkun, olij.					
9. yks. mon.	riehtil riehtilät	riehtilän riehtilöin	riehtileä riehtilöi	riehtiläs riehtilöis	riehtiläh riehtilöih
Es. đelegä, néveskä, peälystä, nägij.					
10. yks. mon.	koda kovat	kovan kodian	kodoa kodi	kovas kovis	kodah kodi
Es. buola, suola, soba, puinda.					
11. yks. mon.	selgä sellät	sellän selgien	selgeä selgi	selläs sellis	selgäh selgi
Es. hädä, kylä, meččä, myöndä.					

12. yks. mon.	tuttav tuttavat	tuttavan tuttavien	tuttavoa tuttavi	tuttavas tuttavis	tuttavah tuttavih
Es. eläv, kúdam, vägev, syödäv.					
13. yks. mon.	andaj andajat	andajan {andajien {andajoin	andajoa {andají {andajoi	andajas {andajis {andajois	andajah {andajih {andajoih
Es. laulaj, atkal, villaža, mielev, kačonda.					
14. yks. mon.	nuorembi nuorembat	nuoremban nuorembien	nuoremboa nuorembí	nuorembas nuorembis	nuorembah nuorembih
Es. kajjembi, kallehembi, madalembi.					
15. yks. mon.	nuorin nuorimat	nuoriman nuorimien	{nuorinda {nuorimoa nuorimí	nuorimas nuorimis	nuorimah nuorimih
Es. madalin, kylläžin, harmajin (-ain).					
16. yks. mon.	ozatoi ozattomat	ozattoman ozattomien	{ozatoinda {ozattomoa ozattomí	ozattomas ozattomis	ozattomah ozattomih
Es. ellotoi, mieletöi, sanomatoi.					
17. yks. mon.	korbi korvet	korven {korbien {korbiloin	korbie {korbí {korbiloi	korves {korvis {korbilois	korbeh {korbih {korbiloih
Es. appi, jogi, kivi, salmi, lehti.					

	<i>kolme</i> <i>kolmet</i>	<i>kolmen</i> <i>kolmisen</i>	<i>kolme</i> <i>kolmi</i>	<i>kolmen</i> <i>kolmisen</i>	<i>kolme</i> <i>kolmi</i>
18. yks.	kodi	koin	kodí	kois	kodih
mon.	koit	kodiloin	kodiloi	kodilois	kodiloih
		Es. lambi, haugi, Outti, pappi, pertti, veikki, sevokki, ribušši, hohoffi.			
19. yks.	ardo	arron	arduo	arros	ardoh
mon.	arrot	ardoloin	ardoloi	ardolois	ardoloih
		Es. kallivo, kazvo, löydö, tietto, valgo, kajakko, savakko, uskalmo, kerävö.			
20. yks.	muru	murun	murú	murus	muruh
mon.	murut	muruloin	muruloi	murulois	muruloih
		Es. išku, kučču, lugu, soadu.			
21. yks.	boabo	boaban	boaboa	boabas	boabah
mon.	boabat	boaboin	boaboi	boabois	boaboih
		Es. moamo, toatto, deäđö.			

§. 77.

II. Kaksivartaloisia nomineja

(joilla on myös konsonanttivartalo).

1. yks.	vezi	vien	vettä	vies	vedeh
mon.	viet	{vezien vezilöin	{vezí vezilöi	{vezis vezilöis	{vezih vezilöih
		Es. kúzi (kuven), kási, vuozi.			
2. yks.	tuli	tulen	tulda	tules	tuleh
mon.	tulet	{tulien tuliloin	{tulí tuliloi	{tulis tulilois	{tulih tuliloih
		Es. kúzi (kúzen, part. kústa), túli, pieni, veri, rihi (rihen, part. rihtä).			

3. yks.	lumi	lumen	lunda	lumes	lumeh
mon.	lumet	{lumien lumiloin	{lumí lumiloi	{lumis lumilois	{lumih lumiloih
		Es. liemi, loimi, niemi, toimi.			
4. yks.	uksi	uksen	usta	ukses	ukseh
mon.	ukset	{uksien uksiloin	{uksí uksiloi	{uksis uksilois	{uksih uksiloih
		Es. suksi.			
5. yks.	lapsi	lapsen	lasta	lapses	lapseh
mon.	lapset	lapsien	lapsí	lapis	lapsih
		Es. kypsi.			
6. yks.	yksi	yhten	yhtä	yhtes	yhteh
mon.	yhtet	yksien	yksí	yksis	yksih
		Es. kaksi.			
7. yks.	kanzi	kannen	kanta	kannes	kandeh
mon.	kannet	{kanzien kanziloin	{kanzí kanziloi	{kanzis kanzilois	{kanzih kanziloih
		Es. kynzi, onzi, parzi, virzi.			
8. yks.	moine	moizen	moista	moizes	moizeh
mon.	moizet	moizien	moizí	moizis	moizih
		Es. toine.			
9. yks.	ildaine	ildazen	ildasta	ildazes	ildazeh
mon.	ildazet	ildazien	ildazí	ildazis	ildazih
		Es. ammuine, myöďaine, negoine.			

10 yks. mon.	lippahaine lippahaizet	lippahaizen lippahaizien	lippahaista lippahaizi	lippahaizes lippahaizis	lippahaizeh lippahaizih	54
	Es. jällembäine, linnalaine, tiettäväine.					
11 yks. mon.	veneh venehet	venehen venehien	venehtä venehi	venehes venehis	veneheh venehih	
	Es. lavoh (-bohon), liyhteh, helgeh. <i>robek, nardeh, cäigeh</i>					
12 yks. mon.	vemmel vembelet	vembelen vembelien	vemmeldä vembeli	vembeles vembelis	vembeleh vembelih	
	Es. kýñäl, ahven, tanner, tytär.					
13 yks. mon.	syväin sydämet	sydämen sydämien	syväindä sydämi	sydämes sydämis	sydäme sydämi	
	Es. pyhkin, särvin (-rb-), tarvoin (-rb-).					
14 yks. mon.	armas armahat	armahan armahien	armasta armahi	armahas armahis	armahah armahih	
	Es. ahtas, kielas, rakas, vieras. <i>kangas</i>					
15 yks. mon.	huovis huogehet	huogehen huogehien	huovista huogehi	huogehes huogehis	huogeh huogehih	
	Es. kaunis, lannis (-nd-), ruis (-g-), valmis. <i>näpäs</i>					
16 yks. mon.	tunnus tunnukset	tunnuksen tunnuksien	tunnusta tunnuksi	tunnukses tunnuksis	tunnukse tunnuksih	
	Es. kýñýs, savus, langenus, ombelus, viritys.					
17 yks. mon.	kolmas kolmandet	kolmanden kolmanzien	kolmatta kolmanzi	kolmandes kolmanzis	kolmandeh kolmanzih	
	Es. nélläs, vijjes y.m. järjestysluvut.					

18 yks. mon.	mennyh mennyöt	mennyön mennyzien	mennytä mennyzi	mennyös mennyzis	mennyöh mennyzih	
	Es. nähnyh, soanuh, tulluh, opastunnuh.					
19 yks. mon.	palanuh palanuot	palanuon palanuizi	palanutta palanuizi	palanuos palanuizis	palanuoh palanuizih	
	Es. andanuh, kazvanuh, oppinuh					
20 yks. mon.	hyvys hyvyöt	hyvyön hyvyzien	hyvyttä hyvyzi	hyvyös hyvyzis	hyvyöh hyvyzih	
	Es. herrus, kyllys, pahas, mitus					
21 yks. mon.	armahus armahuot	armahuon armahuizien	armahutta armahuizi	armahuos armahuizis	armahuoh armahuizih	
	Es. bohatus, tiedohus, oigevus.					
22 yks. mon.	kätkyt kätkyöt	kätkyön kätkyzien	kätkyttä kätkyzi	kätkyös kätkyzis	kätkyöh kätkyzih	
	Es. kivytt, medyt, pehmytt, peähytt.					
23 yks. mon.	ailahut ailahuot	ailahuon ailahuizien	ailahutta ailahuizi	ailahuos ailahuizis	ailahuoh ailahuizih	
	Es. hebozut, kastiehut. <i>alvenut</i>					
24 yks. mon.	kate kattiet	kattien {kattein kattiejien kattieloin}	katetta {katteida kattעי kattieloi}	katties {katteis kattiejis kattielois}	kattieh {katteih kattiejih kattieloih}	
	Es. kaste, liče, pete, type, paize.					

KOMPARAATIO (vertailu).

§ 78. On kolme vertailuastetta: **positiivi** (eli perusaste), **komparatiivi** (voittoaste) ja **superlatiivi** (yliaste). Esim. nuori, nuorempi, nuorin.

§ 79. **Komparatiivin** tunnus on: nom. **mbi**, muissa sijoissa **mba**, **mbä**. Tunnuksen edellä vastaa positiivin vartalon loppu-a:ta, -ä:tä aina e.

Esim. *tobja ~ tobjembi, -mbat, mǣrgä ~ mǣrembi, -mbät, oigei ~ oigiembi, armas ~ armahembi, madal ~ madalembi, nerotoi ~ nerototembi, kallis ~ kallehembi, tozi ~ tovembi*. — Huom! kas-päätteiset adjektiivit, esim. *ozakas ~ ozakembi, ozakkahembi, kivekäs ~ kembi, -kkähembi* (ks. § 26).

§ 80. **Moderatiivisen** (lievennetyn) **komparatiivin** tunnus on **-mbaine, -mbäine**. Esim. *harvembaine, parembaine, kulumbaine, vähembaine*. — Huom! Milloin *mbi*-loppuista muotoa käytetään yksinomaan adverbina, silloin saman sanan *mbaine*-loppuisessa muodossa ei tunnu lievennystä. Esim. *jällembä/kse, -nä ~ jällembäine, tänembä ~ tännembäine*.

§ 81. **Superlatiivin** tunnus on: nom. **in**, muissa sijoissa **-ima-**, jonka edellä positiivin vartalon loppu-a:n, ä:n, e:n sijalla on kato, loppu-ie:n sijalla e tai ej, loppu-o:a:n sijalla a tai aj, loppu-u:n sijalla joskus uj.

Esim. *tobjin ~ imat, mǣrrin ~ -rgimät, armahin, madalin, nerottomin, ravakin ~ -kkimat, valgein, -ejin ~ -eimat, -ejimat; harmain, -ajin ~ -aimat, -ajimat; karuin, karujin*. — Huom! *ozakas ~ -kin, -kkahin ~ -kkimat, -kkahimat ym.* (ks. § 26).

Huom. Vm:ssa on superlatiivin pääte *mon. in*, vartalo *-imba, -imbä*; esim. *kovin ~ -imboa, -imbah, immat, -imbien ym., kangein ~ -eimboa, -eimbah, -eimmat, -eimbien*.

§ 82. Superlatiivin vahvikkeena tavataan sana *kaikis* tai *kaikissah*; superlatiivin merkitys on myös komparatiivilla, kun edellä käy sana *kaikki*. Esim. *kaihis(sah) súrin, kaikki súrembi*.

§ 83. Sanalla **hyvä** on komparatiivit *parembi* ja *hyvembi*, superlatiivit *paras, parahin, hyvin*; sanalla *äjjä* on *enämbi, äjjembi, enin, äjjin*; lyhyt sanaa vastaa *lyhembi* ja *lyhin*.

§ 84. Useilla substantiiveillakin on komparatiivi, joskus superlatiivikin. Esim. *ladva ~ ladvemba(na), laida ~ lajjemba, perembä(kse), cupumba* (vrt. *čuppu nurkka*), *keskilattiemba* enemmän keskelle lattiaa, *nečinnembäkse = nečimbä* enemmän sinnepäin, *nettämbä, päivembä, illembäl, hätkembi, jälgiembäh* myöhemmin, *herrembi, kudojembi, vargahe* *mbi, nällin*.

LIITE NOMINIEN TAIVUTUSOPPIIN.

1. LUKUSANAT.

§ 85. Lukusana¹ ovat joko **peruslukuja** eli kardinaalisia, jotka vastaavat kysymykseen: *kuinka monta?*, tai **järjestyslukuja** eli ordinaalisia, jotka vastaavat kysymykseen: *kuinka mones?*

PERUSLUVUT.

§ 86. **Yhdistämättömät** perusluvut ovat:

1. yksi (yhten (gen., akt.), yhtä, yhteh, yksi),
2. kaksi (kahten, kahta, kahteh, kaksi),
3. kolme (kolmen, -ie, -eh, -i),
4. neljä (neljän, -eä, -äh, -i),
5. viisi (vijjen, viittä, viideh, vízi),
6. kuusi (kuvven, kúttä, kúdeh, kúzi),
7. seitse (seiččemen, čendä, ččemeh, ččemi),
8. kaheksa (kaheksan, -oa, -ah -i),

9. yheksä (yheksän, -eä, äh, -i),
 10. kymmen (kymmenen, -ndä, -neh, -ni),
 100. sada (soan (gen., akk.), sadoa, sadah, sadoi),
 1000. tuhat (tuhannen (gen., akk.), tuhatta, -andeh, -anzi).
 = tuhatta (tuha/tan, -ttoa, -ttah, -ttoi)
 1.000.000 miljon (miljonan, -oa, -ah, -oi).

Huom. Vm:ssa: néllä, seiččemen, kaheksan, yheksän, kymmenen, miljona; muoto tuhatta puuttuu. — Puhekielessä Am:ssa lausutaan lukusanoja lyhemmin, esim. yks, kaks, víz, kúz, seičtosta, kaheks-tosta, yheks-tosta.

§ 87. Lukusanojen **akkusatiivi** on nominatiivin kaltainen paitsi sanoissa yksi, sada, tuhat, joiden akkusatiivi on genetiivin kaltainen.

§ 88. **Yhdistetyt** perusluvut ovat:

- 1) 11. yksitosta (yhtentosta, yhtä-, yhteh-, yksi-)
 12. kaksitosta (kahtentosta y.m.),
 13. kolmetosta (kolmentosta y.m.),
 14. néllitosta (nélläntosta y.m.),
 15. vízitosta (vijjentosta y.m.),
 16. kúzitosta (kuvventosta y.m.),
 17. seiččetosta (seičcementosta y.m.),
 18. kaheksatosta (kaheksantosta y.m.),
 19. yheksätosta (yheksäntosta y.m.).

Luvuissa 11—19 läten yksikköluku taipuu, jälkiosa tosta (= toine sanan partitiivi) ei muutu.

Huom. Vm:ssa on yksitoistakymmendä, gen. yhtentoistakymmenen y.m.

2) Täydet kymmenluvut:

20. kaksikymmen (kahtenkymmenen, kahta-kymmen, kahtekymmeneh, kaksikymmen-i),
 30. kolmekymmen y.m.,
 40. néllikymmen,
 50. vízikymmen,
 60. kúzikymmen,

70. seiččekymmen,
 80. kaheksakymmen,
 90. yheksäkymmen.

Luvuissa 20—90 eli täysissä kymmenluvuissa on, niinkuin näkyy, yks. nominatiivissa, akkusatiivissa ja partitiivissa toisena osana kymmen; muuten molemmat osat taipuvat samassa sijassa.

3) Täysien kymmenien väliset luvut:

21. kaksikymmenyksi (kaksikymmenyhten, -yhtä, -yhteh, -yksi),
 22. kaksikymmenkaksi y.m.,
 99. yheksäkymmenyheksä y.m.
 tah
 21. yksikolmatta
 22. kaksi-
 99. yheksäkymmenettä.

Luvuissa 21—99 käy täten yksikköluku tavallisesti kymmen-luvun jäljessä ja taipuu yksinään. Jos yksikköluku käy kymmen-luvun edellä, niin lukua käytetään vain nominatiivissa (las-kiessa).

Huom. Vm:ssa on täysissä kymmenluvuissa ja täysien kymmenien välisissä sana kymmendä vastaamassa Am:n sanaa kymmen; muuten taipuvat kaikki näiden lukujen osat.

4) Täydet sata-, tuhat- ja miljoonaluvut:

200. kaksisadoa (kahtensoan, kahtasadoa, kahtehsadah, kaksísadoi).

5000. vizituhatta (vijjentuhannen, víttätuhatta y.m.).

Täysissä sata-, tuhat- ja miljoonaluvuissa pienemmän luvun nominatiivia ja akkusatiivia seuraa suuremman luvun partitiivi; muuten molemmat taipuvat samassa sijassa.

5) Täysien sata-, tuhat- ja miljoonalukujen väliset luvut:

101. sadayksi (soanyhten (akk., gen.), sadayhtä, sadayhteh, sadayksi).

102. sadakaksi (sadakaksi (akk.), soankahten (gen.), sadakahta, -kahteh, -kaksi).

120. sadakaksikymmen (sadakaksikymmen (akk.), soankahtenkymmenen (gen.), sadakahta-kymmen (part) y.m.).

121. sadakaksikymmenyksi (= akk., sadakaksikymmenyhten (gen.), -yhtä (part.) y.m.).

234. kaksisadaa kolmekymmeniellä (gen. — — — nellän, part. — — — neljää y.m.).

Näissä luvuissa taipuu sada, tuhat ja miljon genetiivissä, kun on kysymys 1:stä sadasta y.m., ja yksinkertaisemmista luvuista; muuten tavallisesti vain viimeinen luku taipuu.

JÄRJESTYSLUVUT.

§ 89 **Järjestyslukujen** pääte on -s, vartalo -nde-päätteinen. Pääte on liittynyt peruslukujen vokaalivartaloon (paitsi sanassa kolmas, jossa e:n sijalla on päätteiden edellä a). Järjestyslukuja ovat myös ezmäine ja toine, joita käytetään yksinään tai yhdistetyn järjestysluvun viimeisenä osana.

§ 90. Yhdistämättömät luvut:

1. ezmäine (= ensimmäine, -zen, -stä, -zeh y.m.),
2. toine (toi/zen, -sta y.m.),
3. kolmas (-anden, -atta, -andeh, -anzí),
4. nelläs,
5. viijes,
6. kuvves,
7. seiččemes,
8. kaheksas,
9. yheksäs,
10. kymmenes.

Huom. Lukuja sadas, tuhandes, miljonas ei tavata kansankielessä.

§ 91. Yhdistetyt järjestysluvut:

1) Luvuissa 11—19 alkuosa taipuu, jälkiosa ei muutu.

11. yhtestosta (yhtenden-, yhdettä-, yhten-deh-, yhtenzí-)
12. kahtestosta (kahtenden- y.m.)
13. kolmastoista.
14. nellästä,
15. viijestosta,
16. kuvvestosta,

17. seiččemestosta,

18. kaheksastosta,

19. yheksästä.

Huom! Vm:ssa on yksitoistakymmenes, kakštoistakymmenes y.m.

2) Täydet kymmenluvut:

20. kahteskymmen (kahtendenkymmenen, -endehkymmeneh, -enzíkymmeni) = kaksikymmene/s (-nden, -ttä, -ndeh-, -nzi),

30. kolmaskymmen = kolmekymmenes,

40. nelläskymmen = nellikymmenes,

50. viijeskymmen = vízikymmenes,

60. kuvveskymmen = kúzikymmenes,

70. seiččemeskymmen = seiččekymmenes,

80. kaheksaskymmen = kaheksakymmenes,

90. yheksäskymmen = yheksäkymmenes.

Luvuissa 20—90 on täten alkuosana järjestysluku, toisena perusluku kymmen; molemmat taipuvat (Am:ssa). Taikka on alkuosana taipumaton perusluku, toisena taipuvainen kymmenes (näin myös Vm:ssä).

3) Luvut 21—99:

21. kaksikymmenezmäine (-zen, -stä y.m.)

2. kaksikymmentoi/ine (-zen, -sta, -zeh . . .)

23. kaksikymmenkolmas (-nden, -ttä y.m.)

34. kolmekymmenellä.

45. nellikymmenviijes,

56. vízikymmenkuvves,

99. yheksäkymmenyheksäs.

Luvuissa 21—99 on täten tavallisesti ainoastaan viimeinen sana järjestysluku (joka taipuu); muut peruslukuja, jotka eivät taivu. Mutta sanotaan myös: yhteskolmatta, kahteskolmatta, kolmaskolmatta, nelläsneljättä y.m.; näitä käytetään vain nominatiivissa.

4) Täysien sata-, tuhat- ja miljoonalukujen väliset järjestysluvut:

101. sada ezmäine (sadaezmäi/zen, -stä, -zeh y.m.),

110. sadakymmene/s (-nden, -ttä y.m.),

125. sada kaksikymmenviijes (-nden y.m.),

1003. tuhatkolma/s (-nden, -tta y.m.).

V. 1936. tuhat yheksäsadaa kolmekymmenkuvvendluvvvel.

MURTOLUVUT.

§ 92. Murtoluvuilla on pääte **-ndes** (vartalo **-ndekse-**), joka on liittynyt yhdistämättömien peruslukujen vokaalivartaloon.

¹/₃. kolmande/s (-ksen, -sta, -kseh y.m.),

¹/₄. neländes,

¹/₅. vijjendes,

¹/₆. kuvvendes,

¹/₇. seiččemendes,

¹/₈. kaheksandes,

¹/₉. yheksāndes,

¹/₁₀. kymmenendes.

§ 93. Murtolukuja ilmaistaan myös perusluvulla ynnä järjestyslunun ja vuitti-sanana yhdistyksellä.

Esim. ¹/₃ yksi kolmasvuitti (yhten kolmandenvuitin, yhtä kolmattavuitti, yhteh kolmandehvuittih y.m.) = yksi vuitti kolmes; ²/₄ kaksi nelättävuitti (kahten neländenvuitin y.m.) = kaksi vuitti neläs; ⁹⁰/₁₀₀ yheksäkymmen vuitti soas.

2. PRONOMINIT.

§ 94. Pronomineja on seitsemän ryhmää:

- 1) **persoona-** (henkilö-) pronominit,
- 2) **refleksiivi-** (itsekohtainen) pronomini,
- 3) **resiprookki-** (keskinäis-) pronominit,
- 4) **demonstratiivi-** (osoittavat) pronominit,
- 5) **interrogatiivi-** (kysyvät) pronominit,
- 6) **relatiivi-** (takakohtaiset) pronominit,
- 7) **indefiniitti-** (epämääräiset) pronominit.

PERSOONAPRONOMINIT.

§ 95. Persoonapronominit ovat **minä, sinä, häi, mon. myö, työ, hyö.**

	Yksikkö.		
Nom.	minä	sinä	häi
Akk.	minun	sinun	hänen
Gen.	minun	sinun	hänen
Part.	{ minú milma	{ sinú silma	händä
Iness.	minus	sinus	hänes
Illat.	minuh	sinuh	häneh
Ekst.	{ minul mille	{ sinul sille	{ hänel hälle
Abess.	{ minuta minuttah	{ sinuta sinuttah	{ hänetä hänettäh

	Monikko.		
Nom.	myö	työ	hyö
Akk.	{ mejjät meät	{ tejjät teät	{ hejjät heät
Gen.	{ mejjän meän	{ tejjän teän	{ hejjän heän
Part.	meidä	teidä	heidä
Iness.	meis	teis	heis
Illat.	meih	teih	heih
Ekst.	meil	teil	heil
Abess.	{ meitä meittäh	{ teitä teittäh	{ heitä heittäh

1 lisäys. Yks. akkusatiivin nominatiivinkaltaisen muodon asemesta käytetään partitiivia. — Partitiivit milma, silma ja akkusatiivit meät, teät, heät kuuluvat enemmän Vm:seen. — Yks. partitiivi, inessiivi ja eksternatiivi saavat usein jälkeensä possessiivisuffiksin, esim. minúdani, sinussas, hänelleh. — Essiivillä, eksessiivillä, translatiivilla, elatiivilla ja ablatiivilla on tavalliset päätteet. — Komitatiivi ja instruktiivi puuttuvat.

2 lisäys. Vm:ssa pronominit ovat: mie, šie (sie), heän, myö, työ, hyö; joista mie (ja šie) taipuu: miun, miun, milma = miuda, miušša, -šta, -h, -la, -ldä, -tta; heän: hänen, hänen, händä, häneššä, -štä, -h, -llä, -ldä, -ttä; myö (ja työ, hyö), meät, meän, meidä, -ssä, -stä, -h, -lä, -ldä, -ttä.

Omistusliittainen taivutus.

§ 96. Nominien **omistusmuotojen liitteet** eli possessiivisuffiksit ovat:

	Yks.	Mon.
1. persoona	ni	m m o (m m ö)
2. »	s	t t o (t t ö)
3. »	h (s)	h (s)

Kolmannen persoonan suffiksi on h-alkuisen tavun jäljessä s, muuten h; esim. kodi hes, väge hes väkisin. — Mon. 1. ja 2. persoonan päätteet tavataan harvoin ja substantiiveissa vain eksternatiiviin liittyneinä; esim. ičellem m ö, lapsil letto.

Huom. Vm:ssa on 1. ja 2. persoonan suffiksi n a, n ä, esim. ičellän ä omana.

§ 97. Suffiksi tavataan liittyneenä vokaalivartaloon, joka tällöin aina pysyy vahvana, tai sijapäätteihin. Suffiksin edeltä on genetiivin pääte n kadonnut, joten **yks. genetiivi on yks. nominatiivin** kaltainen. Suffiksin edellä saa partitiivi entisen lisäksi päätteen da, d ä, milloin se muuten päättyisi vokaaliin; inessiivin ja elatiivin pääte on ssa, ss ä, illatiivin pääte on he ja eksternatiivin pääte lle. Esim. poigas (yks. nom. ja gen.), ukkoh, tyttäreni, taloidah, heboloidas, kyläs säh, pertiheni, veïlletleh.

§ 98. Suffiksia ei tavata **mon. nominatiivissa, yks. ja mon. akkusatiivissa, abessiivissa ja instruktiivissa; komitatiivissa** on päätteen h oikeastaan 3. persoonan suffiksi.

§ 99.

Taivutuskaava.

	Yks.	Mon.	Yks.
Nom.	poigani	(omani pojjat)	poigah
Akk.	(omani pojjan)	(omani pojjat)	(omah pojjan)
Gen.	poigani	poigieni	poigah
Ess.	poiganani	poiginani	poiganah
Part.	poigoadani	poigidani	poigoadah
Transl.	pojjaxsani	pojjaxsani	pojjaxseh
Iness.	pojjaxsani	pojjaxsani	pojjaxsah
Illat.	poigaheni	poigiheni	poigahes, -h
Ekst.	pojjaxlani	pojjaxlani	pojjaxläh

	Yks.	Mon.	Mon.
Nom.	poigas	(omas pojjat)	(omah pojjat)
Akk.	(omas pojjan)	(omas pojjat)	(omah pojjat)
Gen.	poigas	poigies	poigieh
Ess.	poiganas	poiginas	poiginah
Part.	poigoadas	poigidas	poigidah
Transl.	pojjaxses	pojjaxses	pojjaxseh
Iness.	pojjaxsas	pojjaxsas	pojjaxsah
Illat.	poigahes	poigihes	poigineh
Ekst.	pojjaxles	pojjaxlles	pojjaxlleh.

REFLEKSIIVIPRONOMINI

§ 100. Refleksiivipronomini on **iče** possessiivisuffiksin kera tai ilman. Sen monikko on sama kuin yksikkö; nominatiivi, komitatiivi ja instruktiivi puuttuvat.

Yksikkö.

Akkus. ičen
Gen. ičen = ičče/n i, -s, -h.
Iness. ičes = ičessä/n i, -s, -h
Illat. iččeh = iččeh/n i, -s, -h
Ekst. ičel = ičelle/n i, -s, -h
Abess. ičettäh

Monikko.

Akkus. ičen
Gen. ičen = ičče/m m ö, -t t ö, -h
Part. iččie = iččied ä/m m ö, -t t ö, -h
Iness. ičes = ičessä/m m ö, -t t ö, -h
Illat. iččeh = iččeh/m m ö, -t t ö, -h
Ekst. ičel = ičelle/m m ö, -t t ö, -h
Abess. ičettäh.

RESIPROOKKIPRONOMINI.

§ 101. Resiprookkipronomini on **toine**, käytettynä kaksinaisena yksikössä, jolloin jälkimäinen toine taipuu joko 3. persoonaan suffiksin kera tai ilman sitä. Nominatiivi, komitatiivi ja instruktiivi puuttuvat.

Akkus. toine toizen
Gen. toine toize/n, -h

Part. toine toista, -h
 Iness. toine toize/s, -ssah
 Illat. toine toize/h, -hes
 Ekst. toine toize/l, -lleh
 Abess. toine toizettah

DEMONSTRATIIVIPRONOMIINIT

§ 102. Demonstratiivipronomiinit ovat: **se** se, **tämä** tämä, **tai (toa)** tuo, **toi (tuo)** tuo (kauempaa kuin tai); n e-prefiksillä muodostuneet **neče**, **netäi**, **netai**, **netoi**, jotka määrätymmin kuin vastaavat edelliset osoittavat paikkaa. Ne taipuvat kaikissa sijoissa paitsi komitatiivissa.

Yksikkö.

Nom.	se	tämä	toi (tuo)
Gen.	sen	tämän	tuon
Ess.	sinä	tänä	tuona
Part.	sikä	tädä	tuoda
Iness.	sit	täs	tuos
Illat.	sih	täh	tuoh
Ekst.	sil	täl	tuol
Abess.	{sitä sittäh}	tätä	tuota
Instr.	sen	tämän	tuon

Monikko.

Nom.	nenet	noat	nuot
Gen.	{nijjen nilöim}	{näjjen noaloin}	{nojjen nuoloin}
Ess.	{ninä nilöinä}	{naina noaloina}	{noina nuoloina}
Part.	{nidä nilöi}	{naida noaloi}	{noida nuoloi}
Iness.	{nis nilöis}	{nais noalois}	{nois nuolois}
Illat.	{nih nilöih}	{naih noaloih}	{noih nuoloih}

Ekst.	{nöl nölöl	nämöl	{nöl nölöl	{nöl nölöl
Abess.	{nölä, -ttäh nölöitä, -ttäh	{nämölä nämölittä	{nölä, -ttäh nölöitä, -ttäh	{nölä, -ttäh nölöitä, -ttäh
Instr.	{nöl nölöl	nämöl	{nöl nölöl	{nöl nölöl

Netäi, netai, netoi taipuvat jälkiosaltaan kuin tämä, tai, toi.

Lisäys. Vm:ssä on mon. nominatiivit ne, nämä, noa, nuo; nämä-sanan monikon vartalo on näi-, siis: näijen, näi/nä, -ssä, -stä, -h y.m. Ei minikään monikossa esiinny loi, löi. — Neče, netäi, netai, netoi puuttuvat.

INTERROGATIIVIPRONOMINIT.

§ 103. Interrogatiivipronomiinit ovat: **mi** (migo) mikä, **ken** ken, mikä, **ku-** mikä, **kudai**, **kudamaine**, **kumbaine** kumpi, mikä.

Yksikkö.

Nom.	mi	ken	(puuttuu)	kudai
Gen.	min	kenen	(puuttuu)	{kudaman kudoan
Ess.	{minä minnä	kenä	kuna	{kudamana kudoana
Part.	midä	kedä	kuda	{kudamoa kudoada
Transl.	mikse	kekse	kukse	{kudamakse kudoakse
Iness.	mis	kes	kus	{kudamas kudoas
Illat.	mih	keh	kuh	{kudamah kudoah
Ekst.	mil	kel	kul	{kudamal kudoal
Abess.	{mitä mittäh	ketä	(puuttuu)	{kudamata, -ttah kudoata, -ttah
Instr.	min	(puuttuu)	(puuttuu)	{kudaman kudoan

Sanoilta mi, ken, ku- puuttuu komitatiivi. Monikossa on mit, ket; muuten taivutus kuin yksikössä. Sanalla kudai on monikon vartalo kudami- tai kudoalo-, siis: kuda-

mat, -oat, -amien, -oaloin, -amikse, -oaloikse ym. Kudemaine ja kumbaine taipuvat säännöllisesti.

Huom.! Vm:ssa puuttuu kudai.

RELATIIVIPRONOMINIT.

§ 104. Relatiivipronomineina käytetään interrogatiivisia.

INDEFINIITTIPRONOMINIT

§ 105. Indefiniittipronominit ovat:

1) interrogatiivit, joihin on liittynyt suffiksi **gi** tai sanat **tahto (tah)**, **kačot**, **liene**, **ollov**, **püttuv**. Siis:

kengi (kenengi, kedägi, kesgi y.m.) kukin, **kudaigi** (kudamangi, kudoangi y.m.) kumpikin, jokainen;

kunagi (kusgi, kuhgi y.m.) kunakin y.m.;

midägi jotakin;

kentahto (kenentahto, kedä-, kes- y.m.) joku, jokin, kuka tahansa;

kudaitahto y.m. (= kentahto);

kunatahto y.m. jonakin, minä tahansa;

mitahto y.m. jokin, mikä tahansa;

kenliene (kemenliene, kedä- y.m.), **kenollov**, **kenpüttuv**, **kenkačot** (= kentahto);

kudailiene, **kudaiollov**, **kudaiipüttuv**, **kudaikačot** (= kudaitahto);

kunaliene, **kunaollov**, **kunapüttuv**, **kunakačot** (= kunatahto);

miliene, **miollov**, **mipüttuv**, **mikačot** (= mitahto).

2) interrogatiivit, joiden edellä käy sana **hos**, **ni** tai **toko**:

hos ken (hos kenen, h. kedä y.m.) kuka tahansa, vaikka mikä;

hos kudai (= edell.), **hos kuna** minä tahansa, **hos mi** mikä tahansa;

(ei) **ni ken** (ei) ni kenen y.m.) ei kukaan; (ei) **ni kudai** (ei) kumpikaan, (ei) mikään, (ei) **ni kuna** (ei) minäkään, (ei) **ni mi** (ei) mikään.

toko kudai (t. kudaman y.m.) kukin, kumpikin.

Huom. Vm:ssa käytetään indefiniitteja muodostettaessa hot — da (ga, ni) tai kačo, kajo, taho, ni valdah; esim. hot ken = ken ni valdah kuka tahansa, hot kudamañega (da, ni, kačo kajo, taho) kumpi tahansa, mikä hyvänsä. Ei kukaan, ei mikään on: einiken, nimi, ei ni kudamañe = ei kudamañegi.

3) interrogatiiviset, käytettyinä lauseessa, jossa on toinen interrogatiivipronomini tai sana **konza** (kos) kun, **kui jos**, tai **toivod** niinkuin, sekä suorassa ja epäsuorassa kysymyksessä (ks. Lauseoppia).

Esim. **ken kus päi** kuka mistäkin, **ken kuigi** kuka mitenkin, **kos kengi** (tulov) milloin mikin, **kui min** (liene ottanuh) jos jotakin, **toivod mi on kadonuh** niinkuin jokin olisi kadonnut; (voingo sanuo) midä jotakin.

4) **joga** (taipumaton), **jogahine**, **jogamies** (-hen) joka, jokainen.

5) adjektiivit, joilla on indefiniittinen merkitys:

ainavo, **ainavoine**, **aino** (tpm.) ainoa; **eiiksi** (ei yhten y.m.) moni; **enämbi** (-mbän) usea; **eri** (tpm.); **eräs** eräs, muudan; joku, jokin; **mokoma**; **harva**; **hyväpaha** (hyvänpahan y.m.) jonkunlainen, **iče** itse; **ihminen** (esim. laškus ičen tyhjäkse soattav laiskuus saattaa ihmisen... (ks. Lauseoppia); **kai** (akk., gen. kaiken; mon. nom., akk. kaiket koko; instr. kaikin kaikki); **kego** (tmp.); **liga** moni; **mollen** = **mollembat** (mollembien y.m.), **molletit**, (mollettiloin y.m.) molemmat; **moni**; **monies** (-hen) muudan (Vm.); **mú**; **samaine**, **sese** (sensen y.m.), **sebose** (senbosen y.m.), **seže** (senže y.m.) sama; **setämä** (sentämän sidätädä, netnämät y.m.) muutama, yksi ja toinen, **setämä toital** (sentämän tuontoan y.m.) kaikenlainen, **toine** toinen; **eräs**, muutama; **moni**; **vähä** harva; **yksi** sama; **yksi** — **toine** — **toine** toinen — toinen; **äjjä** moni, paljo, **äjjävähä** (äjjänvähän y.m.) muutama, jonkun verran; (ei) **äjje** ääniväheä (ei) minkäänlaista.

§ 106. Indefiniittipronomineihin kuuluvat tavallaan myös **pronominaalit**, jotka ovat pronomineista (tai pronominisyntyi-

missä on lauseoppi?

sistä partikkeleista) muodostuneet. Ne ovat johdannaisia tai yhdyssanoja.

1. Johdannaisten johtimia ovat:

a. **-galaine, -gäläine.** Esim. meigäläine, teigäläine, heigäläine, sigäläine, nečigäläine, netägaläne, tägäläine, mugalaine.

b. **-hine.** Esim. minuhine minun oma, minulta saatu, minulle sopiva, sinuhine, hänehine, meihine, teihine, mihine mistä tehty, mühle muusta tehty, minnepäihine minkäsuuntainen, sinnepäihine, tännepäihine.

c. **-lline.** Esim. minulline minulla ollut, sinulline, nečelline, tuolline tuolla oleva; monelline monenlainen, mujjallinen (= mugalaine).

d. **-lloine, -llöine:** silloine silloinen, tuolloine tuonnoinen, tällöine tänänaikainen.

e. **-mbaine, -mbäine.** Esim. netoambaine (netoanembaine) tuonnempänä oleva, nečimbäine (nečinnembäine) sinnempänä oleva, netämbäine, simbäine (sinnembäine), toambaine, tuombaine.

f. **-imaine, -mäine.** Esim. sinnimäine enimmäin sinnepäin oleva, toanimaine, tuonimaine tännimäine.

g. **-ssahine, -ssähine.** Esim. nečissähine sinne asti menevä (tai kestävä), tuossahine, tässähine.

h. **-toi, -töi.** Esim. minutoi ilman minua tai minun poissaollessani tapahtuva, minua koskematon, sinutoi, meitöi, teitöi, heitöi, muitoi, mitöi mitätön.

i. (ni) min **minoine** ei minkäänlainen = (ni) kun **kunci-**ne, (ni) kenen **kettumoa** (ei) yhtään ketään, (ni) min **mitkoida** (ei) yhtään mitään.

2. Pronominaalisilla yhdyssanoilla on jälkiosana:

a. **-jytys, -jyttymä-, -jyttiyne, jyttymäine** kaltainen, -lainen. Esim. senjytys sellainen, toanjyttiyne, kaikenjyttymät; mítás, mítys, mittäine, mittämat millainen, millaiset.

b. **-loaduine** -kaltainen. Esim. senloaduine, kudoanloaduine;

c. **-moine** -moine. Esim. semmoine, mimmoine, kummoine, nečenmoine yhtenmoine.

d. **-nealaine** -moine. Esim. sennoalaine, minnoalaine.

e. **-soabaine** -moine. Esim. sinunsoabaine, hänensoabaine.

f. **-soaraine** -laatuinen. Esim. kaikensoaraine, sensoaraine, sinunsoaraine.

II. VERBIT.

VERBIMUODOT.

YLEISTÄ.

§ 107. Verbien taiputuksessa huomataan:

1. Kolme **lukua**: yksikkö, kaksikko ja monikko. Kaksikko tavataan vain imperatiivissa. Esim. ole, olga, olgoa.

2. Kolme **persoonaa** (tekijää): 1:nen, 2:nen ja 3:s. Esim. minä, sinä, häi (se y.m.).

3. Yhdeksän **tempusta** (aikaluokkaa), joista kolme **yhdistämättöntä**, kuusi yhdistettyä eli **liittotempusta**.

Tempukset ilmoittavat sitä **nykyisen, menneen tai tulevan** ajan tekemistä, joka aikasuhteessaan sanomiseen tai toiseen tapahtumaan on

a) **samanaikainen** tai määräämätön; tähän kuuluvat **preesenssi, imperfekti** ja **yleisfutuuri**. Esim. annan, annoin, lienen andamah.

b) **edellinen**; tätä ilmaisevat **perfekti, pluskvamperfekti** ja **päättymisfutuuri**. Esim. olen andanuh, olin andanuh, roimmos andanuh.

c) **seuraava**; tähän viittaavat **kestämisfutuuri, edellisfutuuri** ja **vastaisfutuuri**. Esim. olen andaj, olin andaj, lienen andaj.

4. Neljä **modusta** (tapaluokkaa): **indikatiivi** (tositapa), **potentsiaali** (mahtotapa), **konditionaali** (ehtotapa), **imperatiivi** (käsky tapa). Esim. annan, andanen, andazin, anna.

5. Kaksi **päälukkaa**: **aktiivi** ja **passiivi**. Aktiiviin kuuluu kolme **alalukkaa**: I, II ja III aktiivi; passiiviin samoin I, II ja III passiivi. Esim. I akt. annan, soan andamah; II akt. olen andamas, olen lähtevälle; III akt. minul on andoa, minul roih käydy; I pass. annetah, olis mendy; II pass. olen vuotettavana, roittos nähty; III pass. (lindu) ambuvui, (se matka) käveldyi.

6. Kahdeksan **nominaalimuotoa**, joista on viisi **infinitiiviä** (nimitapaa): I, II, III, IV ja V, sekä kuusi **partisiippia** (laatusapaa): akt. partisiipin I, II ja III preesenssi ja perfektii sekä pass. partisiipin preesenssi ja perfektii. Esim. andoa, andajen andamas, andamizilleh, annandalleh; andava(n), andaj, annandahine, andanuh; annetav, annettu.

VERBIEN TAIVUTUS.

§ 108. PERSOONAPÄÄTTEET.

	Yks.	Mon.
1. pers. -n	-m m o, -m m ö	
2. » -t	-t t o, -t t ö	
3. » { v { b i	= yks. tai pass. päätteetön	

Yks. 3. persoonalla on indikatiivin ja potentsiaalisen preesensissä päätte **v**, jonka edellä vartalon loppu-e:n sijalla on **o**, **ö**. Yksitavuisilla sanoilla on vain ohella **hi**, mikä on yksinomaan käytännössä sanoilla nai-, pui-, ui-, voi-, käy-. 3. persoonalla on päätteetön imperfektissä ja konditionaalissa. — Mon. 3. persoonalla on joko yks. 1. persoonan kaltainen tai käytetään sinä passiivia Esim.

	Yks.	Mon.
1. annan	annam m o	
1. annat	annatto	
{ andav	{ andav = annetah	
3. { soav = soabi	{ soav = soahah	
{ puibi	{ puibi = pujjah	
andai, sai, pui	{ andoi = annettih	
andas, soas, puis	{ andas = annettas	

Huom. Vm:ssa on yks. 3. persoonan päätte **t** sanoilla nai-, pui-, ui-, voi-, käy-; mon. 1. persoonan päätte **-mma**, **-mmä**, 2. persoonan **-tta**, **-ttä**, mutta ind. imperfektissä ja konditionaalissa ovat päätteet monikossa **-ma**, **mä**, **a**, **-ä**. Esim. annamma, annatta, andanemma, -netta, --- mutta andoima, andoja, andazima, -zia. Yksitavuisilla on kuitenkin imperfektissä samoin kuin preesensissä, siis: šaimma, šaitta (vert. kondits. šoazima, šoazia).

§ 109. IMPERATIIVIN PERSOONAPÄÄTTEET.

	Yks.	Kaksikko.	Mon.
1. pers. (puuttuu)	(puuttuu)	-m m o, m m ö	
2. » ○	○	{ -a, -ä	
3. » h	(puuttuu)	{ -t, -t t o, -t t ö = yks. tai pass.	
Esim.			
1. pers. (puuttuu)	(puuttuu)	{ so a g a m m o { o t t a k k a m m o { (o t t o a m m o)	
2. » { s o a { o t a	{ s o a g a { o t a k k a	{ s o a g o a { o t t a k k o a { (o t t o a / t, -t t o)	
3. » { s a a g a h { o t t a k k a h { (o t t o a h)	(puuttuu)	{ s o a g a h = { s o a d a h a s { o t t a k k a h = { o t e t t a h a s.	

Huom. Vm:ssa on mon. 1. pers:n päätte **ma**, **mä** tai **○**, 2. pers:ssa on vain **a**, **ä**, esim. saaga(ma), ottakkoa.

§ 110. **Passiivissa** on persoonapääte **h** indikatiivin preesensissä ja imperfektissä sekä potentsiaalissa; päätte puuttuu konditionaalissa. Esim. soahah, soadih, soadaneh; soadas, soadanus (soadus).

§ 111. **Refleksiivitaivutuksen** persoonapäätteistä ks. tätä taivutusta.

TEMPUSTEN JA PÄÄLUOKKAIN TUNNUKSET.

I AKTIIVI.

§ 112. Indikatiivin preesenssillä ei ole tunnusta.

§ 113. Indikatiivin imperfektillä on tunnus **i**, joka on liittynyt sanan vokaalivartaloon (ks. § 135). Tunnuksen edellä tavataan vokaalivaihteluita (ks. § 18, 20). Kun **i**:stä ja vartalon loppuvokaalista syntyy diftongit **oi**, **ui**, **yi**, niin edelläkäyvät **kk**, **pp**, **tt**, **čč** esiintyvät Am:ssa aina heikossa asteessa.

Esim. ka/nnan ~ -nnoin, -ndoi; vo/jjan ~ voj-
jin, -idi; veän ~ vein, vedi; men/en ~ in; opin ~
opin, oppi; vien ~ vein; lang/ien (inf. -eta) ~ ein,
-ei; suor/ien (inf. -ita) ~ in, -i; soan ~ sain; hyp-
peän ~ -äin; tuon ~ toin, uinuon (inf. -ota) ~ -oin;
tukkuon (inf. -uta) ~ -uin; syön ~ söin, töllyön
(inf. -ötä) ~ öin; jyryön (inf. -ytä) ~ yin; — muok/un
~ -uin, -ui; tap/an ~ oin, -oi; soat/an ~ oin, -oi; ka-
č/on ~ -oin, -oi.

§ 114. Potentsiaalain tunnus on **ne** tai **nnē** (jälkimäinen sivu-
painollisen tavun jäljessä). Tunnus on liittynyt sanan konso-
nanttivartaloon (jos sellainen on) (ks. § 137—8); tämän vartalon
loppu-l:n, r:n, s:n jäljessä on tunnus **le**, **re** **se**; päinvastoin on
konsonanttivartalon loppu-t:n sijalla tunnuksen edellä **n**.

Esim. soanen, ottanen, pannen, ollen, purren.
pessen; lähe/tä ~ lähennen, suvai/ta ~ -nnen,
moa/ta ~ -nnen; kabrast/oa ~ -annen, hävit/teä ~
-ännen.

Huom. Am:ssa on yksitavuisillakin sanoilla tunnus **nne**;
esim. soannen, voinnen.

§ 115. Konditionaalain preesenssin tunnus on **zi** tai **izi**, 3.
persoonassa **s** tai **is**, joka on liittynyt sanan vokaalivartaloon.
Tunnus **izi** ja **is** tavataan vain e-loppuisten vartaloiden jäljessä,
joiden e tällöin on kadonnut.

Esim. soazin, soas; ottazin, ottas, hävittä/zin,
-s, oppiz/in, -s, lähen/iz/in, -s; suvaičč/iz/in, -s, lan-
gie/zin, -s; uinuo/zin, -s; magoa/zin, -s. — Vm:ssa on
3. persoonassa aina tunnus **is**, esim. šais, löis, kiskois,
koadais.

§ 116. Konditionaalain perfektin tunnus on **nuzi**, **nyzi**
tai **nnuzi**, **nnzyi**, 3. persoonassa **nus**, **nys** tai **nnus**, **nnys**,
mikä tunnus on liittynyt sanan konsonanttivartaloon. Ne muo-
dot, joissa on kahdennettu **nn**, tavataan sivupainollisen tavun
jäljessä. Tunnuksen **n** on muuttunut samoin kuin potentsiaalain
tunnuksen **n** ja konsonanttivartalon loppu-t samoin.

Esim. soanuzin, soanus olisin ym. saanut, vieny-
zin, ottanuzin; tulluzin, vierryzin, pessyzin,
moannuzin, suvainnuzin; lunnastannuzin, hä-
vitännyzin.

Huom. Am:ssa on yksitavuisillakin verbeillä **nnuzi**, **nnus**,
esim. soannuzin, tuonnuzin. — Vm:ssa puuttuu tämä konditsio-
naali.

§ 117. Imperatiivin tunnus on yks. 2. persoonassa nykyään
näkymätön ja vain sanan heikko vokaalivartalo on siitä merk-
kinä.

Esim. soa, vie, ota, anna, tule, mene peze; ma-
goa, leikkaa; kabrasta, hävitä. — Muissa persoonissa
on tunnus

a. **ka**, **kä** sellaisen konsonanttivartalon jäljessä, jonka lo-
pussa on **h**, **k**, **s**, **t**; tämä **t** on tällöin muuttunut **k**:ksi.

Esim. nähkkäh, lakkeä lähtekää, peskäm mō, lä-
he/tä ~ -kkeä, suvai/ta ~ -kkoa, moa/ta ~ -kkah,
šuori/ta ~ -kkah;

b. **ga**, **gä** yksitavuisissa sanoissa ja l-, n-, r-loppuisen kon-
sonanttivartalon jäljessä. Esim. tuogah, syögeä, olgam-
mo, pangoa (lue pangoa), purgah.

c. **ka**, **kä** lyhyeen vokaaliin loppuvan vokaalivartalon
jäljessä, minkä loppukonsonantit säilyvät vahvana paitsi **tt** sivu-
painollisen tavun alussa.

Esim. ottakkah, vedäkkeä, roadakkam mo,
heittykkäh, rippukkah; (paista/ttoa ~) -takkah,
(revi/tteä ~) -täkkäh.

d. Edellisen päätteen sijalla tavataan usein mon. 2. persoo-
nassa (ja joskus yks. 3.-ssa ja mon. 1.-ssa) tunnus **a**, **ä**, joka
edelläolevan vartalon loppuvokaalin kanssa on sulautunut dif-
tongiksi **oa**, **eä**, **ie**, **uo**, **yö**. Esim. roadoot, heitteät,
eččiet (eččietttö), kaččuot, heittyöttö (joskus:
kaččuoh, -ommo, heittyöh, -ömmö).

Lisäys. Kaksikon tunnus on **ka** (kä), **ga** (gä), **kaa** (kkä); viimeksimainittu on aina liittynyt heikkoon vokaalivartaloon.

Esim. l ä k k ä lähtekäämme (me kaksi tai sinä meidän kanssamme), soaga, panga, olga, luvekka, otakka, leikakka.

§ 118. **I infinitiivin** sija on (päätteetön) latiivi, mikä tuntuu vain sen lopputavun heikosta asteesta. Sen tunnus on

a. **-ta, -tä** kaksivartalosisissa sanoissa **h-, s-, t-**loppuisen konsonanttivartalon jäljessä.

Esim. nähtä, pestä, säristä; lähetä (< lähet(t)ä), tarita, salvata; koata (< koat(t)a), löytä (< löyt(t)ä).

b. **d:n** heikko aste + **a, ä** yksitavuisissa sanoissa, kaksivartalosisissa sanoissa **l-, n-, r-**loppuisen konsonanttivartalon jäljessä sekä iče-päätteisten verbien diftongiloppuisen vartalon jäljessä: tulos on pääte **ja, la, na, ra, va**.

Esim. vijjä, vojja, ujja; tuvva, syvvä; kúlla, annella; panna; purra; haravojja, suvajja. Huom! soa(h)a, jeä(h)ä.

Huom. Am:ssa on usein **ta, tä** tunnus **l-** tai **r-**loppuisen vartalon jäljessä; esim. kúlta, käveltä, purta, viertä.

c. **a, ä** yksivartalosisissa sanoissa lyhyen vokaalin jäljessä, mikä tunnus on loppuvokaalin kanssa sulautunut diftongiksi **oa, eä, ie, uo, yö** (ks. § 23.)

Esim. andoa, löydeä, kannattoa, lugie, hyvek-sie, oppie, sanuo, kuččuo, yöksyö.

§ 119. **II infinitiivin** pääsijat ovat inessiivi ja instruktiivi. Sen tunnus on **te-**, **d:n** heikko aste + **e** (siis: **je-, le-, ne-, re-, ve-**) tai **e- (je-)**. Nämä ovat liittyneet samanlaisiin vartaloihin kuin I infinitiivin vastaavat tunnukset.

Esim. nähten, pestes, säristen, lähetes, tari-ten, salvaten, koaten, löytten, tietten; vijjes, vojjes, kúllen, annellen, pannen, purren, luv-ves, syvves; haravojjes, suvajjes; — huom! soa-hes, jeähes —; andaen = andajen; löydäjen, kab-rastajes (-aes), hävittäjes, lugies, oppien, sa-noen, kuččujen, yöksyen.

Huom. Am:ssa: kúlten, kävelten, viertes y.m. — Vm:ssa: andoašša, -oan, löydeäšša, -eän, šanuossa, -uon, kuččuošša, uon. (Ks. § 23, 10).

§ 120. **III infinitiivin** sijat ovat inessiivi, elatiivi, illatiivi ja abessiivi, harvemmin partitiivi ja eksternatiivi. Sen tunnus on **ma, mä** vokaalivartalon jäljessä. Esim. tulemas, -mas (päi), -mah, -mata (-ttah); tulemoa, tulemal.

§ 121. **IV infinitiiviä** käytetään verbinluontoisena nominatiivissa, partitiivissa, illatiivissa ja eksternatiivissa (3. persoonan suffiksien kanssa). Sen tunnus on **mine** vokaalivartalon jäljessä.

Esim. (Sinul on kodih) lähtemine; (ei ole händä) vuottamista; (ainos olet) hoppuomizeh... tahdot riidellä; (olen jo) harmanemizelleh alan jo harmaantua.

§ 122. **V infinitiiviä** tavataan verbinluontoisena nominatiivissa, inessiivissa, eksternatiivissa ja instruktiivissa. Sen tunnus on **nda, ndä** vokaalivartalon jäljessä.

Esim. (roadoh minul on) menendä; olendas (on) kyllä on; (se pidävolla) maksandal pitää maksaa; hiilenendälleh (on vilh ma) sade on hiljenemään päin; név-vondoin (névvoi) paljon neuvoi.

§ 123. **Akt. partisiipin I preesenssin** tunnus on **va, vä**, (joskus nominatiivissa **-vaine, -väine**) vokaalivartalon jäljessä.

Tätä partisiippia käytetään akkusatiivissa, essiivissä, translatiivissa, inessiivissä, elatiivissa, illatiivissa ja eksternatiivissa.

Esim. tulevaine, tulevan, lähtevänä tiedävinäh, nägevikse nähtävästi lugevis luettavissa, kúluvil kuultavana, ellendävälle ymmärrettävästi. — Merkitys on transitiivisilla verbeillä usein passiivinen (ks. edell. esim.)

§ 124. **Akt. partisiipin II preesenssin** tunnus on **j** (vart. **-ja, jä**) tai **ja, jä**, nominatiivissa joskus **-jaine, -jäine**, vokaalivartalon jäljessä. **j**-tunnus tavataan nominatiivissa vain kaksi- ja useampitavuisilla sanoilla lyhyen vokaalin jäljessä.

Esim. soaja saava, saaja, vieä tuoja, langieja, häviejä, magoaja; menij (-ijät), lähenij, tariččij, kannattaj; kuolijaine, lähtijäine.

§ 125. Akt. partisiipin III preesenssin tunnus on **ndahine**, **ndähine**.

Esim. soandahine saatava, laindahine tekemällä syntynyt, kasvandahine (penkin jalka) kasvamalla muodostunut, (miehen) nostandahine (kivi) jonka mies voi nostaa, perindahine perittävä, peävyndahine satunnainen, (minun) piendahine minun käyttämäni (vaatekappale).

§ 126. Akt. partisiipin perfektin tunnus on **nuh**, **nyh** (vart. **nuo-**, **nyö-**) tai **nnuh**, **nnyh** (vart. **nnuo-**, **nnö-**), jälkimäinen sivupainollisen tavun jäljessä. Tunnus on kaksivartaloisilla sanoilla liittynyt konsonanttivartaloon samoin kuin potentsiaalinen tunnus **ne**, **nne**.

Esim. soanuh, ottanuh, olluh, pannuh, purruh, pessyh; lähennyh, suvainnuh, moannuh; kabrastannuh, hävitännyh.

I PASSIIVI.

§ 127. Passiivissa on **ta**, **tä** vartalon tunnuksena **h-**, **s-**, **t-**loppuisen konsonanttivartalon jäljessä; **da**, **dä** yksitavuisilla ja iöe-loppuisilla sanoilla sekä **l-**, **n-**, **r-**loppuisen konsonanttivartalon jäljessä. Yksivartaloisilla sanoilla on lyhyen vokaalin jäljessä **tta**, **ttä**, jonka edelläkäyvän **a:n**, **ä:n** sijalla on **e**. Mutta **e-**loppuisilla vartaloilla tavataan tunnus **e** indikatiivin preesenssissä ja imperfektissä, yleisemmin kuitenkin **etta**, **että** kaikissa passiivin muodoissa (viimemainittujen kahden tunnuksen edellä on alkuperäisen **e:n** sijalla **i**).

Esim. nähtä/h, säristä/h, lähettä/s, salvatta/s; viedä/s, tuoda/neh, olda/neh, panda/s, purda/s, suvaida/nneh; annetta/s; kučutta/s; käskie/h, lähtei/h; lugietta/s, iskiettä/s.

Huom. Am:ssa on tunnus **-tta**, **-ttä** myös **l-**, **r-**loppuisen vartalon jäljessä. Esim. kulta/h, purta/s.

§ 128. Passiivin indikatiivin preesenssi on ilman tempuksen tunnusta; persoonapäätte on **h**; lopputavu on heikkoasteinen.

Esim. nähtäh, pestäh, harmatah, moatah; viijäh, tuvvah, pannah, tullah, purrah; soah(ah), jeäh(äh); haravojjah; annetah, pietäh, kiškotah; koskieh; käskietäh, lähtietäh, lugietah.

§ 129. Passiivin indikatiivin imperfektin tunnus on **i**, jonka edeltä passiivin tunnuksen loppu-**a**, **-ä** on kadonnut; persoonapäätte on **h**; lopputavu on vahva-asteinen.

Esim. nähtih, pestih, salvattih, moattih; viedih; tuodih, pandih, tul dih, vierdih; soadih, jeä dih; haravoidih, suvaidih; annettih, piettih, kučuttih; koskeih, lähteih; lugietti h, käskietti h. — Am:ssa: kúltih, purti h, haravoittih, suvaitti h.

§ 130. Passiivin potentsiaalinen tunnus on **ne**, sivupainollisen tavun jäljessä **nne**, (jonka edellä **tt:n** sijalla **t**); persoonapäätte on **h**.

Esim. nähtäneh, pestäneh, hävitettäneh; moattaneh; lähettäneh; salvataneh, viedäneh, tuodaneh, soadaneh, jeädäneh, haravoidaneh; annetaneh, piettäneh; koskietaneh, lähtietäneh. — Am:ssa haravoittaneh, suvaittaneh.

§ 131. Passiivin konditionaalinen preesenssin tunnus on **s** vahva-asteisen tavun jäljessä. Persoonapäätettä ei ole.

Esim. nähtäs, nostas noustaisiin, salvattas, moattas, tarittas tarjottaisiin; voidas, tuodas, pandas, tuld as, purdas, soadas, haravoidas, suvaidas; annettas, kestettäs, opittas; itkiettä, polgiettas. — Am:ssa: kúltas, viertäs; haravoittas, suvaittas. — Vm:ssa nähtäis, salvattais y.m.

§ 132. Passiivin konditionaalinen perfektin tunnus on **nus**, **nys**, sivupainollisen tavun jäljessä **nnus**, **nnys** (jonka edellä **tt:n** sijalla on **t**). Tunnus voi myös olla pelkkä **s** passiivin partisiipin perfektin jäljessä (jolloin lopputavun vahva aste pysyy). Persoonapäätettä ei ole.

Esim. nähtänys olisi nähty, nostanus, moattanus, salvatannus, hävitettänys; voidanus, jeädänys, oldanus, anneldannus mendänys purdanus; haravoidanus, suvaidannus; lähtietän-

nys; — nähtys, nostus, moattus, viedys, salvatus, suvaidus; annettus, koskiettus. — Am:ssa haravoittanus, suvaittus.

§ 133. Passiivin imperatiivin tunnus on **ha, hä**; persoonapäite **s** (tai **ze**).

Esim. nähtähäs nähtäköön; nähkööt; moattahas hävitettähäs, jeädähäs, oldahas, pandahas, vierdähäs; haravoidahas, suvaidahas, annettahas, opittahas; itkiettähäs. — Am:ssa haravoittahas, suvaittahas.

Huom. Edellämainittu tunnus voi esiintyä myös muodossa **he**, esim. nähtähes y.m.

§ 134. Pass. partisiipin preesenssin tunnus on **v** (vart. **va-**, **-vü-**).

Esim. nähtäv, nostav, salvattav, hävitettäv, viedäv, soadav, oldav, mendäv, purdav; haravoidav, suvaidav; annettav, piettav, opittav, käskiettäv. — Am:ssa käveltäv, purtav, haravoittav, suvaittav.

§ 135. Pass. partisiipin perfektin tunnus on **u, y**, jonka edeltä passiivin vartalon loppu-**a, -ä** on kadonnut.

Esim. nähty, nostu, moattu, hävitetty; voidu, jeädy; oldu, mendy, vierdy; haravoidu, suvaidu; annettu, pietty, loajittu = laittu tehty, itkietty, polgiettu. — Am:ssa anneltu, kúltu, vierty, haravoittu, suvaittu.

Lisäys. Tällä partisiipilla on temporaalirakenteessa pääte **hu, hy** niillä yksivartaloisilla verbeillä, joiden vartalon lopussa on lyhyt vokaali; tässä päätteessä **h** edustaa passiivin vartaloa; esim. ottahú otettua, iškéhý iskettyä.

KIELTOMUOTOVARTALOT.

§ 136. Kieltoisanan yhteydessä käytetään yleensä tempus- ja modusvartaloita ilman persoonapäätteitä (indik. imperfekti on poikkeus). Aktiivin indik. preesenssin ja imperatiivin yks. 2. persoonan kieltoimuotona on sanan heikko vartalo (imperatiivin

muut muodot taipuvat säännöllisesti). Passiivin indik. preesenssin vartalo esiintyy myös heikkona kieltoisanan yhteydessä.

Esim. en ota, (ei) andane, (et) olle, (en) ottas, (et) vienys; älä kačo — älgäh soagah, älgämmö moakkammo, älgää sanuot —; (ei) oteta, (ei) kanetanne, (ei) suvaidas, (ei) tiettänys = tiettys. — Huom! en läh (= lähte), entie (= tija). — Mutta indik. imperf.: (en) ottanuh, emmo tiedänyh y.m.

VERBIEN VOKAALI- JA KONSONANTTIVARTALOT.

§ 137. Paitsi vokaalivartaloa, joka on kaikilla verbeillä, on useilla myös konsonanttivartalo, nimittäin niillä, joiden aktiivin I infinitiivin lopussa on **la, na, ra, ta**; esim. olla, panna, purra, pestä, moata.

§ 138. Vokaalivartalo esiintyy esim. aktiivin indik. preesenssissä ja III infinitiivissä. Edellisessä se tavataan 1. persoonapäätteen **n:n** edellä ja on vartalon loppukonsonantti silloin mahdollisessa heikossa asteessa, jälkimäisessä **ma-**, **mä-** tunnuksen edellä, jolloin vartalon loppukonsonantti on vahvassa asteessa.

Esim. näe/n ~ näge/mäs, tariče/n ~ ičče/mas, keännä/n ~ -ndä/mäs, jätän ~ -ttämäs, tija/n ~ tiedämäs, koan ~ koadamas, pollen ~ -lgemas, magoa/n ~ -goa/mas, lähene/n ~ -ne/mäs.

Lisäys. ičče-päätteiset verbit, joilla päätteen edellä käy vokaali, käyttävät kahta eri vokaalivartaloa; esim. vardo i/čči-zin = -oi/zin, -oi/iččemas = oi/mas, -oi/iččevan = oi/van, ks. Harjoitusesim. — Am:ssa on näillä myös konsonanttivartalo.

§ 139. Vokaalivartalo tavataan seuraavissa aktiivin muodoissa: indik. preesenssi ja imperfekti, konditionaalien preesenssi, imperatiivin 2. persoona, III, IV ja V infinitiivi, akt. partisiipin I, II ja III preesenssi.

Esim. näe/n, näi/n, näg/i/zin, näe, näge/mäs, näge/mine, näe/ndä, näge/vän, näg/i/j, näe/ndähine; valliče/n valitsen, -čin, -čči/zin, -čče/mas.

-čče/mine, -čē/nda, -čče/van, -čči/j, -čē/ndahine; salboan, -a/in, -o/a/zin, -o/a, -o/a/mas, -o/a/mine, -o/a/nda, -o/a/van, -o/a/ja, -o/a/ndahine.

§ 140. **Konsonanttivartalo** esiintyy esim. I infinitiivissä, kun erotamme sen lopputavun **la, na, ra, ta**, mutta vain **a:n**, kun edellä käy vokaali tai diftongi + t.

Esim. tul/la, ommel/la, men/nä, pan/na, pur/ra, vier/rä, näht/ä, kiel/tä, nos/ta nousta, juos/ta, -tarit/a, lähet/ä, moat/a, salvat/a, tut/a (= tundie), keät/ä (= keändeä), roat/a (= roadoa).

§ 141. **Konsonanttivartalo** on seuraavilla verbeillä (jotka siten ovat »kaksivartaloisia»; muut ovat »yksivartaloisia»).

- 1) kaksitavuiset, joilla vokaalivartalon loppu-e:n edellä on **l, n, r, s, z, č**;
- 2) useampitavuiset, joiden vokaalivartalo on e-loppuinen;
- 3) kaksitavuiset, joiden vokaalivartalon lopussa on diftongi;
- 4) muutammat muutkin, ks. alempana § 142. 1 lisäys.

Esim. tule/n ~ tul/la, pane/n ~ pan/na, pure/n ~ pur/ra, juokse/n ~ juos/ta, peze/n ~ pes/tä, kaiče/n ~ kai/ta; — ombele/n ~ ommel/la, tärize/n ~ -s/tä, valgene/n ~ -llet/a, taričen ~ tarit/a; — valgoa/n. ~ llat/a, levie/n ~ -it/ä, oiguo/n ~ -jjot/a. — Huom! näe/n ~ näh/tä.

§ 142. **Konsonanttivartaloa** käyttävät potentsiaali, konditsionaalin imperfekti, imperatiivi (paitsi yks. 2. persoonaa), I ja II infinitiivi, akt. partisiipin imperfekti sekä passiivin muodot. Tällöin on vartalon **t:n** sijalla k:n edellä **k**, n:n edellä **n**.

Esim. (näe/n ~) näh/nen, -nyzin, -käh y.m., -tä, -tes, -nyh, -täh y.m.; (ombelen) ~ ommel/len, -l/luzin, -l/gah y.m., -l/la, -l/luh, -l/lah, -l/dih, -l/danneh, -l/das, -l/dannus, -l/dahas, -l/dav, -l/du; (salboan) ~ salvan/nen, -n/nuzin, -k/kah y.m., -ta, -tes, -n/nuh, -tah y.m.

1 lisäys. Ne verbit, joilla vokaalivartalon loppu-da:n, -dä:n edellä on pitkä vokaali, diftongi tai diftongi + **l, n, r**, ne käyttävät usein rinnan vokaalivartalon kanssa I ja II infinitiivissä sekä passiivin muodoissa t-loppuista konsonanttivartaloa.

Esim. pydeä ~ pýt/ä, -t/en, -t/äh, -t/tih, -t/täneh, -t/täs, -t/tänys, -t/tähäs, -t/täv, -t/ty; koadoa ~ koat/a; roadoa ~ roat/a, joudoa ~ jout/a, noudoa ~ nout/a, voidoa ~ voit/a voidella, löydeä ~ löyt/ä, tiedeä ~ tiet/ä, kieldeä ~ kieltä, keändeä ~ keät/ä, eändeä ~ eätä, työndeä ~ työtä, kierdeä ~ kiertä. — Huom! tundie ~ tuta, -tah, -t/tih, -ttaneh y.m.

2 lisäys. -iendu-loppuisilla useampitavuisilla verbeillä on passiivissa t-loppuinen konsonanttivartalo; esim. kumiendu alkaa kumista, pass. kumietah, -t/tih y.m. — lähtie sanalla on imperatiivissa: lähte, läkkäh; kaks. läkkä; mon. läkkämö, läkkeä.

3 lisäys. Monet -tta, -ttä-loppuiset verbit voivat sisäheiton johdosta passiivissa saada tavallista lyhemmät muodot. Esim. otetah = ottah, otettih = ottih, kítetänneh = kítänneh soitetah = soittah, (ei) anneta = anta. — Huom. sanotah = santah.

VERBIEN MERKKIMUODOT.

§ 143. Verbien n.s. merkkimuodoista selviävät helposti muutkin taivutusmuodot. Nämä merkkimuodot ovat: akt. ind. preesenssin yks. 1. persoona, imperfektin yks. 3. persoona, imperatiivin yks. 3. persoona, I ja III infinitiivi sekä passiivin imperatiivi. Esim. otan, otti, ottakkah, ottoa, ottamas, otettahas.

§ 144. Taivutuskaava.

I. Yksivartaloinen verbi (joilla on vain vokaalivartalo). II. Kaksivartaloinen verbi, jonka konsonanttivartaloa

A. suppeammin käytetään. B. laajemmin käytetään.

I aktiivi.

Indikatiivi.

Preesenssi.

yks. 1. p. otan	keännän	leikkoan
2. » otat	keännät	leikkoat
3. » ottav	keändäv	leikkoav

mon. 1. » otammo	keännämmö	leikkoammo
2. » otatto	keännättö	leikkoatto
3. » = yks. tai pass. ¹⁾		

Imperfekti.

yks. 1. p. otin	keännin	leikkain
2. » otit	keännit	leikkait
3. » otti	keändi	leikkai
mon. 1. » otimme	keännimmö	leikkaimme
2. » otitto	keännittö	leikkaitto

Potentsiaali.

Preesenssi.

yks. 1. p. ottanen	keändänen	leikannen
2. » ottanet	keändänet	leikannet
3. » ottanov	keändänöv	leikannov
mon. 1. » ottanem- mo	keändänemmö	leikannemmo
2. » ottanetto	keändänettö	leikannetto

Konditsionaali

Preesenssi.

yks. 1. p. ottazin	keändäzin	leikkoazin
2. » ottazit	keändäzit	leikkoazit
3. » ottas	keändäs	leikkoas
mon. 1. » ottazim- mo	keändäzimmö	leikkoazimmo
2. » ottazitto	keändäzittö	leikkoazitto

Perfekti.

yks. 1. p. ottanuzin	keändänyzin	leikkannuzin
2. » ottanuzit	keändänyzit	leikkannuzit
3. » ottanus	keändänys	leikkannus
mon. 1. » ottanu- zimmo	keändänyzimmö	leikkannuzimmo
2. » ottanuzit- to	keändänyzittö	leikkannuzitto

¹⁾ Alempana ei erikseen mainita mon. 3. persoonaa.

Imperatiivi.

Preesenssi

yks. 2 p. ota	keännä	leikkaa
3. »	{ keändäkkäh (keändääh)	leikkakah
ottakkah (ottoah)		
kaks. 2. p. otakka	keändäkkä	leikkakka
mon. 1. »		
{ ottakkammo (ottoammo)	{ keändäkkämö (keändäämö)	leikkakammo
2. »		
{ ottakkoa ottoat	{ keändäkkeä keändäät	leikkakkoa

Infinitiivi.

I. ottoa	{ keätä keändä	leikata
II. iness. otta(j)es	{ keätes keändä(j)es	leikates
instr. otta(j)en	{ keäten keändä(j)en	leikaten
III. part. ottamoa	keändämeä	leikkoamoa
iness. ottamas	keändämäs	leikkoamas
elat. ottamas- (päi)	keändämäs(päi)	leikkoamas(päi)
illat. ottamah	keändämäh	leikkoamah
ekst. ottamal	keändämäl	leikkoamal
abess. ottamata, -ttah	keändämätä, -ttäh	leikkoamata, -ttah
IV. ottamine y.m.	keändämine	leikkoamine
V. otanda y.m.	keännändä	leikkoanda

Partisiippi.

Preesenssi

I. ottava(n)	keändävä(n)	leikkoava(n)
II. ottaj	keändäj	leikkoaja
III. otandahine	keännändähine	leikkoandahine

Perfekti.

ottanuh	keändänyh	leikkannuh
---------	-----------	------------

I. passiivi.**Indikatiivi.**

Prees. otetah	{ keättäh	leikatah
	{ keännetäh	
Imperf. otettih	{ keättih	leikattih
	{ keännettih	

Potentsiaali.

Prees otetanneh	{ keättäneh	leikatanneh
	{ keännetänneh	

Konditsionaali.

Prees. otettas	{ keättäs	leikattas
	{ keännettäs	
Perf. { otetannus	{ keättänys	{ leikatannus
{ otettus	{ keännetänys	{ leikattus

Imperatiivi.

Prees otettahas	{ keättähäs	leikattahas
	{ keännettähäs	

Partisiippi.

Prees. otettav	{ keättäv	leikattav
	{ keännettäv	
Perf. otettu	{ keätty	leikattu
	{ keännetty	
ottahú	keändähý	

§ 145. Kielto sana ja kieltotaivutus.**KIELTOSANA.****Yleiset muodot.**

yks. 1. p.	en
2. »	et
3. »	ei
mon. 1. »	emmo
2. »	etto
3. »	ei

Imperatiivi.

älä
älgäh
älgämmö
älgeä
äldähäs

Kieltotaivutus.**I. aktiivi.****Indikatiivi.**

Prees. en, et, ei, emmo, etto ota, keännä, leikkaa
mon. 3. p. = yks. tai pass.

Imperf. en, et ym. ottanuh, keändänüh, leikannuh

Potentsiaali.

Prees. en, et ym. oitane, keändäne, leikanne

Konditsionaali.

Prees. en, et ym. ottas, keändäs, leikkaas
Perf. » » ottanus, keändänys, leikannus

Imperatiivi.

yks. 2. p. älä ota, keännä, leikkaa	{ ottakkah,	leikakkah
	{ (ottoah)	{ (keändeäh)
mon. 1. » älgämmö	{ ottakkammo,	leikkakammo
	{ (ottoammo)	{ (keändeämmö)
2. » älgeä	{ ottakkoa,	leikkakoa
	{ ottoat	{ keändeät
3. » äldähäs	ottettahas	leikattahas
		{ keännettähäs

I. passiivi.

Indikatiivi.

Prees. ei oteta	{ keätä keännetä	leikata
Imperf. ei otettu	{ keäTTY keännetty	leikattu

Potentsionaali.

Prees. ei otetanne.	{ keättäne keännetänne	leikatanne
---------------------	---------------------------	------------

Konditsionaali.

Prees. ei otettas	{ keättäs keännettäs	leikattas
Per. ei { otetannus otettus	{ keättänys keättys y.m.	{ leikatannus leikattus

Imperatiivi.

äldähäs otet- tahäs	{ keännettähäs keättähäs	leikattahas
------------------------	-----------------------------	-------------

§ 146. HARJOITUSESIMERKEJÄ.

I. Yksivartalaisia verbejä.

Ind. prees	Ind. imperf.	Imperat.	Part. perf.	I infin.	III infin.
1. akt. kačon pass. kačotah	kačoi kačottih Esim. kačuo, kerduo, kiškuo, puhkuo, taguo.	kačokkah kačottahas kačottu	kačõnuh kačõnuh kačõnuh	kačõuo kačõuo kačõuo	kačõomas kačõomas kačõomas
2. akt. tävvyn pass. tävvytäh	tädyi tävvyttih Esim. koaduo, libuo, löydyö, pakkuo, elevyö, muistahuo.	tädykkäh tävvyttähäs tävvytty	tädyynyh tävvyynyh tävvyynyh	tädyö tädyö tädyö	tädyymäs tädyymäs tädyymäs
3. akt. hypin pass. hypitäh	hypi hypittih Esim. eččie, oppie, sebie, sydie.	hypikkäh hypittähäs hypitty	hyppinyh hyppinyh hyppinyh	hypie hypie hypie	hyppimäs hyppimäs hyppimäs
4. akt. { loajin lain	loadi loadittih Esim. auttoa, maltoa, painoa, soattoa.	loadikkah loadittahas loadittu	loadinuh loadinuh loadinuh	loadie loadie loadie	loadimas loadimas loadimas
pass. { loajitah laitah	loajittih loajittih loajittih	loajittahas loajittahas loajittu	loajittu loajittu loajittu		
5. akt. annan pass. annetah	andoi annettih Esim. auttoa, maltoa, painoa, soattoa.	andakkah annettahas annettu	andanuh annettu annettu	andoa andoa andoa	andamas andamas andamas
6. akt. virkan pass. virketäh	virki virkettih Esim. heitteä, klockkoa, ottoa, pergoa, tirpoa, kabrastoa.	virkakkah virkettähäs virketty	virkkanuh virkkanuh virkkanuh	virkoa virkoa virkoa	virkamäs virkamäs virkamäs

7. akt.	pollen	polgi	polle	polgenuh	polgie	polgemas
pass.	{ polgietah polgieh	{ polgiettih polgeih	polgiettahas	polgiettu		

Esim. iškcie, itkie, koskie, kytkie, lugie, lähtie (imper. läkkäh y.m.).

8. akt.	myön	möi	myögäh	myönyh	myvvä	myömäs
pass.	myvväh	myödih	myödähäs	myödy		

Esim. luvva, tuvva, lyvvä, syvvä, vijjä.

9. akt.	soan	sai	soagah	soanuh	soa(ha)	soamas
pass.	soah(h)	soadih	soadahäs	soadu		

Esim. jeä(hä)

10. akt.	voin	voi	voigah	voinuh	vojja	voimas
pass.	vojjah	voidih	voidahas	voidu		

Esim. ujja.

11. akt.	{ käyn kävyv	{ käi kävyi	käygäh	{ käynyh kävynyh	kävvä	{ käymäs kävymäs
pass.	kävväh	käydih	käydähäs	käydy		

II. Osittain kaksivartaloisia verbejä (ks. § 142, 1 lisäys).

1. akt.	tietäh	tiezi	tiedäkkäh	tiedänyh	{ tiedeä tietä	tiedämäs
	tijjän	tiettih	tiettähäs	tietty		

2. akt.	jovvan	joudi	joudakkah	joudanuh	{ joudoa jouta	joudamas
pass.	joutah	jouttih	jouttahäs	jouttu		

Esim. löydeä, voidoa, pydeä, pädie.

3. akt.	kiellän	kieldi	kieldäkkäh	kieldänyh	{ kieldeä kieltä	kieldämäs
pass.	{ kieltäh kielletäh	{ kieltih kielletti	{ kieltähäs kiellettähäs	{ kieltty kielletty		

Eim. kierdeä, vierdeä, sirdeä, tuldöä.

4. akt.	keännän	keändi	keändäkkäh	keändänyh	{ keändeä keätä	keändämäs
pass.	{ keätäh keännetäh	{ keättih keännettih	{ keättähäs keännettähäs	{ keätty keännetty		

Esim. eändeä, työndeä, tundie.

5. akt.	roan	roadoi	roadakkah	roadanuh	roadoa	roadamas
pass.	roatah	roattih	roattahas	roattu	roata	

Esim. koadoa, heädeä.

6. akt.	suvaichen	suvaičči	{ suvaigah suvaikkah	{ suvainuh suvainnuh	suvajja	{ suvaiččemas suvaimas
pass.	suvajjah	{ suvaidih suvaitti	{ suvaidahas suvaittahas	{ suvaidu suvaittu		

Esim. haravojja, kidujja, vardojja.

III. Kaksivartaloisia verbejä (ks. § 141).

1. akt.	tulen	tuli	tulgah	tulluh	tulla	tulemas
pass.	tullah	tuldi	tuldahas	tuldu		

Esim. kuolla, kävellä, lykellä, mennä, panna, purra, vierrä.

2. akt. pezen	pezi	peskäh	pessyh	pestä	pezemäs
pass. pestäh	pestih	pestähäs	pesty		

Esim. nosta (nouzen), säristä (-zen), pa(j)ista (-gizen), juosta (-ksen).

3. akt. kaičen	kaičči	kaikkah	kainnuh	kaita	kaiččemas
pass. kaitah	kaittih	kaittahas	kaittu		

Esim. keritä, tarita, tuskita, vallita.

4. akt. valgenen	valgeni	vallekkah	vallennuh	valleta	valgenemas
pass. valletah	valletti	vallettahas	vallettu		

Esim. ojjeta (oigenen), paeta (-genen), rauheta, tävvetä (-äydenen).

5. akt. magoan	magai	moakkah	moannuh	moata	magoamas
pass. moatah	moattih	moattahas	moattu		

Esim. hypätä (-ppeän), kerätä, pallata, salvata (-lboan), vallata (-lg).

6. akt. kägien	kägei	käekkah	käennyh	käetä	kägiemäs
pass. käetäh	käettih	käettähäs	käetty		

Esim. katketa, langeta, mureta, paeta (-gien).

7. akt. lämbien	lämbi	lämnikkah	lämmennyh	lämmitä	lämbiemäs
pass. lämmitäh	lämmittih	lämmittähäs	lämmitty		

Esim. hävitä, keritä, levitä, suorita.

8. akt. kirbuon	kirboi	kirvokkah	kirvonnuh	kirvota	kirbuomas
pass. kirvotah	kirvottih	kirvottahas	kirvottu		

Esim. ojjota, (-iguon), ollota (-lg-), tahkota, töllötä, virrota (-rg-).

9. akt. jyryön	jyryi	jyrykkah	jyrytty	jyrytä	jyryömäs
pass. jyrytäh	jyrytti	jyryttähäs	jyrynnyh		

Esim. meluta, purruta (-rg-), savuta, tukuta.

10. akt. näen	nägi	nähkäh	nähnyh	nähtä	nägemäs
pass. nähtä	nähtih	nähtähäs	nähty		

VERBIEN LIITTOMUODOT.

§ 147. Liittomuodoissa käytetään n.s. apuverbejä. Näistä on yleisin olla; muita on rodiekseh ja soaha. Imperatiivissa esiintyvät myös imperatiivit anna (vrt. andoa) vota (< vuota odota) ja partikkeli nu.

§ 148. Olla taipuu säännöllisesti, paitsi että ind. preesensin yks. 3. persoonassa on ja futuuri on lienen -t y.m.; lienen tavataan myös potentsiaalin perfektissä apuverbinä. Siis:

I aktiivi.

Indikatiivi.

	Prees.	Imperf.	Futuuri.
yks.	olen	olin	lienen
	olet	olit	lienet
	on	oli	lienov
mon.	olemmo	olimmo	lienemmo
	oletto	olitto	lienetto
	= yks. tai pass.	= yksi. tai pass.	= yks. tai pass.

Potentsiaali.

Konditsionaali.

	Prees.	Prees.	Perf.
yks.	ollen	olizin	olluzin
	ollet	olizit	olluzit
	ollov	olis	ollus
mon.	ollemmo	olizimmo	olluzimmo
	olletto	olizitto	olluzitto

Imperatiivi.

Infinitiivi.

Partisiippi.

	I. olla	Prees.
yks.	ole	I. oleva(n)
	olgah	II. olij
kaks.	olga	III. olendahine
mon.	olgammo	Perf.
	olgoa	olduh
	oldahas	

I passiivi.

Indikatiivi.

Futuuri.

	Prees.	Imperf.	Futuuri.
	ollah	oldih	lietäh

Potentsiaali.

Konditsionaali.

Prees.	Prees.	Perf.
oldaneh	oldas	oldanus
		oldus

Partisiippi.

Prees.	Perf.
oldav	oldu

KIELTOMUODOT.

I aktiivi.

Indikatiivi.

Prees.	Imperf.	Futuuri.
en ole y.m.	en olluh	en liene

Potentsiaali.

Konditsionaali.

Prees.	Prees.	Perf.
en olle y.m.	en olis	en ollus

Imperatiivi.

yks.	älä ole y.m.
kaks.	älgä olga
mon.	älgämmö olgammo
	älgeä olgoa
	äldähäs oldahas

I. passiivi.

Indikatiivi.

Prees.	Imperf.	Futuuri.
ei olla	ei oldu	eilietä

Potentsiaali.

Konditsionaali.

Prees.	Prees.	Perf.
ei oldane	ei oldas	ei oldanus
		oldus

§ 149. Verbillä *rodiekseh* on osittain refleksiivinen taipumus. Liittotempuksissa esiintyvät seuraavat muodot:

Indikatiivi.		Potentsiaali.
Prees.	Imperf.	Prees.
yks. roimmos	rodimmos	roinne/n, -mmos
roittos	rodittos	tai rodinemmos y.m.
roih	rodih(es)	roinnet(tos)
mon. roimmo(kseh)	rodimmo(kseh)	roinn/ov, -eh(es)
roitto(kseh)	roditto(kseh)	roinnemmo(kseh)
roitah(es)	roittih(es)	roinnetto(kseh)
		roitthaneh(es)

Konditsionaali.

Prees.
rodizi/n, -mmos
rodizittos
roitto/s -zih
rodizimmo(kseh)
rodizitto(kseh)
roitto/s -zih

Imperatiivi.

rođei
rodikkah(as)
rodikkammo(kseh)
rodikko(kseh)
roittohas

Kieltomuodot.

Indikatiivi.	Potentsiaali.	Konditsionaali.
Prees.	Prees.	Prees.
en rođei y.m.	en roinneh(es)	en rodi/s, -zih
3. p. ei roitah(es)	ei roittaneh(es)	ei roitto/s, -zih

Imperatiivi.

yks. älä rođei
älgäh rodikkah(as)
mon. älgämmo rodikkammo(kseh)
älgeä rodikko(kseh)
äldähäs roittaha/s, -zih.

§ 150. Nu esiintyy joko sellaisenaan tai taipuen: yks. 3. p. nukkah; kaks. nukka; mon. 1. pers. nukkammo, 2. p. nukkoa.

§ 151. Liittotempuksia ovat:

1. **Yleisfutuuri**, jossa esiintyy lienen (roimmos, soan) y.m. yhdessä III infinitiivin illatiivin kanssa.

Esim. lienen (roimmos, soan), andamah.

2. **Perfekti** — olen y.m. (pot. ollen, lienen; kond. olizin) + akt. partis. perfekti.

Esim. olen mennyh, olemmo mennyh, ollen (lienen) mennyh, olizin mennyh.

3. **Pluskvamperfekti** — olin y.m. + akt. partis. perfekti.

Esim. olin mennyh, olitto mennyh.

4. **Päättymisfutuuri** — roimmos y.m. + akt. partis. perfekti.

Esim. roimmos mennyh, roimmo(kseh) mennyh.

5. **Kestämisfutuuri** — olen + akt. partis. II preesenssi.

Esim. olen menij, olemmo menijät.

6. **Edellisfutuuri** — olin + akt. partis. II preesenssi.

Esim. olin menij, olimmo menijät.

7. **Vastaisfutuuri** — lienen (roimmos) y.m. + akt. partis. II preesenssi.

Esim. lienen (roimmos) menij, lienemmö menijät.

8. **Imperatiivin** eri liittotempuksia edustaa sana anna (vofa, nu) lisättynä indikatiivin muotoihin. Myös nukkah y.m. + III infinitiivin illatiivi esiintyy imper. preesenssin yks. 3. ja mon. 1. ja 2. persoonana.

Esim. prees. anna (vofa, nu) menen; imperf. anna y.m. menin; yleisfut. anna lienen menemäh; perf. anna olen mennyh y.m.; nukkah (nukkoa, nukkammo) menemäh.

I. aktiivi.

Indikatiivi.

Yleisfut.

1. p. lienen } mene
roimmos } mäh
soan }
y.m.

Perfekti.

1. p. olen mennyh
1. p. olemmo mennyh
y.m.
3. p. ollah } mennyh
on } mendy

Pluskvamperfekti.

1. p. olin mennyh
1. p. olimmo mennyh
y.m.
oldih } mennyh
3. p. oli } mendy

Päättymisfut.

1. p. roimmos mennyh
1. p. roimmo(kseh) mennyh
3. p. roitah } mennyh
roihi } mendy

Kestämisfut.

olen menij
olemmo menijät
ollah } menijät
on }

Edellisfut.

olin menij
olimmo menijät
oldih } menijät
oli }

Vastaisfut.

1. p. { lienen } menij
roimmos }
1. p. lienemmo menijät
lietäh }
lienov } menijät
3. » roitah }
roihi }

Potentsiaali.

Perfekti.

Yleisfut.

1. p. roinnen }
soanen } menemäh
y.m.

1. p. ollen mennyh
1. » ollemmo »

3. » oldaneh }
ollov } { mendy
liettäne } { mennyh
lienov }

Päättymisfut.

roinnen mennyh
roinnemmo »

roittaneh } { mendy
roinnov } { mennyh

Kestämisfut.

1. p. ollen menij
1. » ollemmo menijät
y.m.

Vastaisfut.

roinnen menij
roinnemmo menijät
y.m.

Konditsionaali.

Perfekti.

Yleisfut.

1. p. soazin }
rodizin } menemäh
y.m.

1. p. olizin mennyh
1. » olizimmo »
3. » oldas } { mennyh
olis } { mendy

Päättymisfut.

rodizin mennyh
rodizimmo »
roittas } { mennyh
rodis } { mendy

Kestämisfut.

1. p. olizin menij
1. » olizimmo menijät
y.m.

Edellisfut.

olluzin menij
olluzimmo menijät
y.m.

Vastaisfut.

rodizin menij
rodizimmo menijät
y.m.

Imperatiivi.

Preesenssi.

1. p. anna }
vota } menen
nu }
2. » anna y.m. menet
3. » { anna » menöv
nukkah menemäh
1. p. { anna menemmö
nukkammo menemäh
3. » anna mennäh

Imperfekti.

- anna menin
y.m.
- anna menit
anna meni
- anna menimmö
- anna mendih

Yleisfut.

- anna lienen
(soan, roimmos)
menemäh
y.m.

Perfekti.

1. p. anna olen mennyh
2. » ole }
anna olet } »
olgah }
3. » anna on }
y.m. }

Pluskvamperfekti.

- anna olin mennyh
anna olit »
anna oli »
y.m.

Päättymisfut.

- anna roimmos mennyh
rodei »
anna roittos »
rodikkah »
annaroih »
y.m.

Kestämisfut.

1. p. anna olen menij
2. » anna olet }
ole }

Edellisfut.

- anna olin menij
anna olit »

Vastaisfut.

- anna roimmos menij
rodei }
anna roittos }

3. » olgah }
anna on } menij
1. » olgammo
anna olemmo menijät }
y.m. }

- anna oli menij
- anna olimmo menijät
y.m.

- rodikkah }
anna roih } menij
- rodikkammo }
annaroih } menijät
y.m. }

I passiivi.

Indikatiivi.

Yleisfut.

- lietäh }
roitah } menemäh
soah(ah) }

Perfekti.

- ollah }
on } mendy

Pluskvamp.

- oldih }
oli } mendy

Päättymisfut.

- roitah }
roih } mendy

Kestämisfut.

- on mendäv

Edellisfut.

- oli mendäv

Vastaisfut.

- roih mendäv

Potentsiaali.

Perfekti.

- Yleisfut.
- liettäneh }
roittaneh } menemäh
soadaneh }

- oldaneh }
olloy } mendy

Päättymisfut.

- roittaneh }
roinneh } mendy

Kestämisfut.

- olloy mendäv

Vastaisfut.

- roinneh mendäv

Konditionaali.

Yleisfut.

liettäs }
roittas }
soadas }

Kestämisfut.

olis menemäh

Perfekti.

olis }
oldas }
mendy }

Päätymisfut.

rodīs }
roittas }
mendy }

Edellisfut.

ollus menemäh

Vastaisfut.

rodīs menemäh

Prees.

anna (vota, nu) menemäh

Imperatiivi.

Imperf.

anna mendih

Yleisfut.

roittahas }
anna roittah }

Perfekti.

oldahas }
olghah }
anna ollah }
on }

Pluskvamp.

anna oldih }
oli }
mendy }

Päätymisfut.

rodikkah }
roittahas }
anna roih }

Kestämisfut.

olghah }
anna on }

Edellisfut.

anna oli menemäh

Vastaisfut.

rodikkah }
annaroih }

§ 153. **I passiivi** voi syntyä myös apuverbien **olla, rodieksch, panna** passiivista sekä pääverbin **II aktiivin** muodoista.

Esim. ollah andamas, andamizeh; oldih hille-nemizeh; oldas lähtevälleh; roittahas nägyvil; pandas astujen.

II. AKTIIVI.

§ 154. **II aktiivi** ilmaisee paitsi aikaa ja modusta myös **tekemisen muuta laatua**. Sen muodot ovat liittomuotoja, joiden osina ovat apuverbit **olla, rodieksch, panna**, adverbbit **anna, vota, nu** ynnä akt. I, II, III, IV tai V infinitiivi tai akt. partis. I preesenssi.

§ 155. **Olla** verbin imperfekti yhdessä **akt. I infinitiivin** kanssa ilmoittaa tekemistä, mikä oli **tapahtumaisillaan**.

Esim. olin heitteä azien silleh; jo olin lähtie teil.

§ 156. Apuverbit **olla, rodieksch** yhdessä **III infinitiivin inessiivin** kanssa osoittavat tekemistä, mikä on **kestävämpi** kuin vastaavat I aktiivin muodot.

Esim. olen, olin, lienen (roimmos), olen olluh andamas¹⁾, ollen andamas; rodizin andamas; ole (anna olet) andamas; olla, olies andamas.

§ 157. Edellämainitut apuverbit yhdessä **III infinitiivin abessiivin** kanssa ilmaisevat tekemistä, mikä **tapahtuminen kielletään**.

Esim. olen, lienen andamata (-ttah), roinnen, andamata; olluzin andamata; ole andamata; olla andamata.

§ 158. Mainitut apuverbit yhdessä **IV infinitiivin illatiivin** kanssa osoittavat **lievää, jatkuvaa tekemistä**.

Esim. hille-nemizeh on (roado); (minú) oli polgemizeh . . tahtoi sortaa; (palkat) oldas ylene-mizeh.

§ 159. Mainitut apuverbit yhdessä **IV infinitiivin suffiksillisen yks. tai mon eksternatiivin** kanssa osoittavat **juuri tapahtuvaa tai lievää tekemistä**.

¹⁾ Vrt. englannin: I am giving.

Esim. olen andamizilleh; kivistämizelleh on (peädä); roadamizelleh on (rahvas); en ole voimizilleh.

§ 160. Mainitut apuverbit yhdessä intransitiiviverbien **V infinitiivin** suffiksillisen **eksternatiivin** kanssa ilmaisevat **jatkuvaa tilaa**.

Esim. kohuondalleh on (taloi); magoandalleh oli (izändä); (kai) roih kazvandalleh (vihmuhú).

§ 161. Mainitut apuverbit yhdessä intransitiiviverbien **akt. partis. I preesenssin inessiivin tai eksternatiivin** kanssa osoittavat tekemistä **mahdolliseksi**.

Esim. (se pagin) on kúluval; hebo on löydyvis (löydyvil); on nägyvis (nägyväl, nägyvil).

§ 162. Mainitut apuverbit yhdessä intransitiiviverbien **akt. partis. I preesenssin** suffiksillisen **eksternatiivin** kanssa ilmaisevat **pian tapahtuvaksi** katsottua tekemistä.

Esim. (häi) on lähtevälleh; vihmuvälleh oli (huondes); (pučči) on täydyvilleh.

§ 163. Mainitut apuverbit yhdessä **akt. partis. I preesenssin** suffiksillisen **essiivin** tai **eksternatiivin** kanssa kielteisissä lauseissa osoittavat tekemistä, jota **torjutaan tai tahdotaan näyttää torjuvansa**.

Esim. (ei) ole tiedävänäh, (-vinäh, -välleh, -villeh), (ei) olluh ni kúlevälleh (-villeh), (ei) ole ni olevälleh (-villeh) ei ole välittävänäh.

§ 164. Apuverbi **panna** yhdessä **II infinitiivin instruktiivin** tai **III ja V infinitiivin eksternatiivin** kanssa ilmaisee tekemistä, jonka **laatua kerostetaan**.

Esim. astujen pani (matkan); (elo) on soahen pandav omaisuus on ansaitsemalla hankittava; (brufi) kandajen pannah kapineita kantamalla siirretään; vuotamal (vuotandal) pannah.

§ 165. **Panna** yhdessä **IV infinitiivin illatiivin** kanssa tarkoittaa **lievää tekemistä**.

Esim. pane puolistamizeh puolusta vähän; čakkoamizeh pani.

§ 166. II AKTIIVIN TAIVUTUSKAAVA.

Indikatiivi.		Yeisfut.	
Imperf.		lienen roimmos ym.	andamas }
olin andoa olin andamas j.n.e.			
Perfekti.		Pluskvamp.	
olen olluh andamas ym.		olin olluh andamas ym.	
Päätymisfut.			
roimmos olluh andamas ym.			
Potentsiaali.			
Perfekti.		Yeisfut.	
ollen olluh andamas ym.		roinnen andamas ym.	
Konditionaali.			
Perfekti.		Yeisfut.	
olluzin andamas ym.		rodizin andamas ym.	

Prees.

olen andamas
andamata
hillenemizeh
roadamizelleh
magoandalleh
nägyvis
lähtevälleh
en ole tiedävänäh
panen astujen
vuottamal
vuotandal
puolistamizeh
ym.

Prees.

ollen andamas
ym.

Prees.

olizin andamas
ym.

Imperatiivi.		Yleisfut.	
Imperf.	anna olen andamas y.m.	anna roimmos andamas y.m.	
Pluskvamp.	anna olen ollut andamas y.m.	Päättymisfur.	anna roimmos ollut andamas y.m.

I. Infinitiivi

olla andamas

II. infinitiivi

olles andamas
ollen²

III AKTIIVI.

§ 167. **III aktiivi** osoittaa niinkuin II aktiivi myös tekemisen laadun, mutta sen **subjektina** ei ole nomini tai pronomini, vaan **I, IV, V infinitiivi**, tai **pass. partis. preesenssi** tai **perfekti**. Persoonaa ilmoitetaan eksternatiivilla.

§ 168. Apuverbit **olla, rodiekseh, tulla** yhdessä I infinitiivin kanssa osoittavat **aiottua, haluttua, tarpeellista** tai **mahdollista** tekemistä.

Esim. ei ollut häneltä h tulla; rakel vai olis liekitteä pún al, helteellä kun saisi vain huohottaa . . .; mibo minul on roata?¹); kui ollus kylyh mennä da hiestyö; sen ellendäv, kui ollov kel ellendä.

§ 169. Mainitut apuverbit yhdessä **akt. IV tai V infinitiivin nominatiivin tai partitiivin** kanssa ilmaisevat **tarpeellista** tekemistä; kielteisissä lauseissa on aina partitiivi ja tekeminen on **tarpeeton** tai **torjuttava**.

Esim. äjjä on minul kävelemine; on sinul pel-do (pellon) kyndämine; oli hänes lieččimistä; síd roih sellittämistä; jeäl ei ole menemistä; mibo meil on roanda; minul on tuonda hebo (hevon) kodi; ei ole viendeä sinne.

§ 170. Mainitut apuverbit yhdessä **V infinitiivin** suffiksillisen **eksternatiivin** kanssa osoittavat **sopivaksi** katsottua tekemistä.

Esim. olis käyndälleh nygöi minul kodi; kuolendälleh olis ukkorukal.

§ 171. Mainitut apuverbit yhdessä **pass. partis. preesenssin** kanssa ilmaisevat **aiottua**, kielteisissä lauseissa **tarpeetonta** tai **torjuttavaa** tekemistä.

Esim. minul on mendäv sinne; meil olis lapsi ristittä; händä ei ole meil uskottavaa; ei rođei elettäveä tänä vuon rahvahal elämä tuiee sie-tämättömäksi . . . — Täten III akt. kestämis-, edellis- ja vastais-futuurin predikaatit vastaavat III passiivin vastaavia muotoja.

¹) Vrt. englannin: What have I to do?

§ 172. Mainitut apuverbit yhdessä **pass. partis. perfektin** kanssa osoittavat I aktiivin vastaaviin muotoihin verraten **korostettua tekemistä**.

Esim. Jo on minul puidu rihtä (vrt. jo olen puinuh rihtä); puoli matkoa on meil tuldu jo; yhten vastah on roattu mollembil yhtä paljon ovat molemmat tehneet työtä; heil on murgin syödy.¹⁾ — Täten III akt. perfektin, pluskvamperfektin ja päättymisfutuurin predikaatit vastaavat II passiivin vastaavia tempuksia.

¹⁾ Vrt. ruotsin: De ha ätitit frukost.

§ 173.

Prees.	minul on kävvä
	» » käymine
	» » käyndä
	» » käyndälleh
Perfekt.	m-l on käydy
	y.m.
Kestämisfut.	m-l on käydäv
	y.m.
Prees.	m-l ollov kävvä
	y.m.
Päättymisfut.	m-l roinneh käydy
	y.m.

III AKTIIVIN TAIVUTUSKAAVA.

Indikatiivi.

Imperf.
m-l oli kävvä
y.m.

Pluskvamperf.
m-l oli käydy
y.m.

Edellisfut.
m-l oli käydäv
y.m.

Potentsiaali.

Yleisfut.
m-l roinneh kävvä
y.m.

Kestämisfut.
m-l ollov käydäv
y.m.

Yleisfut.

m-l roih }
» tulov }
y.m. }

Päättymisfuturi.

m-l roih }
» lienov }
y.m. }

Vastaisfut.

m-l roih }
» lienov }
y.m. }

Perfekt.

m-l ollov käydy
y.m.

Vastaisfut.

m-l roinneh käydäv
y.m.

Konditionaali.**Yleisfut.**

m-l rod is kävvä
y.m.

Päättymisfut.

m-l rod is käydy
y.m.

Edellisfut.

m-l ollus käydäv
y.m.

Imperatiivi.**Imperf.**

m-l anna oli kävvä
y.m.

Pluskvamp.

m-l anna oli käydy
y.m.

Edellisfut.

m-l anna oli käydäv
y.m.

Perfekti.

m-l olis käydy
y.m.

Vastaisfut.

m-l rod is käydäv
y.m.

Yleisfut.

m-l rod ikkah } kävvä
} anna roih }
y.m.

Päättymisfut.

m-l rod ikkah } käydy
} anna roih }
y.m.

Vastaisfut.

m-l rod ikkah } käydäv
} anna roih }
y.m.

Prees.

m-l olis kävvä
y.m.

Pluskvamp.

m-l ollus käydy
y.m.

Kestämisfut.

m-l olis käydäv
y.m.

Prees.

m-l olgah } kävvä
} anna on }
y.m.

Perfekti.

m-l olgah } käydy
} anna on }
y.m.

Kestämisfut.

m-l olgah käydäv
y.m.

II. Passiivi.

§ 174. **II passiivin** subjekti on määrätty (persoonainen); predikaattina on apuverbi **olla, püttuo, rodiekseh, soaha, tulla** yhdessä transitiiverbien pass. partis. preesenssin tai perfektiin kanssa.

§ 175. Mainitut apuverbit yhdessä pääverbin **pass. partis. preesenssin essiivin** kanssa ilmoittavat **kestävää teonalaisuutta**.
Esim. izändä on (oli, lienov y.m. vuotettavana.

§ 176. Mainitut apuverbit yhdessä pääverbin **pass. partis. preesenssin eksternatiivin** kanssa osoittavat **sopivaisuutta tai mahdollisuutta**.

Esim. pagin on ellendettä/välleh, -vil; leibä on syödävälleh.

§ 177. Apuverbien **püttuo, rodiekseh, soaha, tulla** imperfekti yhdessä **pass. partis. perfektin nominatiivin** tai **translatiivin** kanssa vastaa I passiivin imperfektiä.

Esim. rugehet sai myvvy/t, -kse; kyhlähät rodih lugietut.

§ 178. Apuverbit **olla, rodiekseh, soaha** yhdessä **pass. partis. perfektin** kanssa vastaavat I passiivin perfektia, pluskvamperfektia ja päättymisfuturaa.

Esim. kún palkka on paistu... sovittu; hyvin olise sanottu; elot lienov (roih, soav) joatut... omaisuus...

§ 179. Mainitut apuverbit yhdessä pääverbin **pass. partis. preesenssin nominatiivin, partitiivin (futuuriissa myös translatiivin)** kanssa ilmoittavat **aiottua, tarpeellista** tekoa ja vastaavat I passiivin **kestämis-, edellis- ja vastaisfuturaa**.

Esim. izändä on (oli y.m.) vuotettav; rugehet roih (soav) myödävä/t, -kse.

§ 180. II PASSIIVIN TAIVUTUSKAAVA.

Indikatiivi.

Prees.	Imperf.
häi on vuotettavana (pagin) on ellendettäväl- leh, -villeh y.m.	häi oli vuotettavana, (peldo) sai kynnet/ty, -ykse y.m.

Yleisfut.

häi lienov roihi y.m.	} vuotettavana

Perfekti.

(palka) on paistu
y.m.

Pluskvamperf.

(se) oli sanottu
y.m.

Päättymisfut.

(elot) lienov (roihi, soav)
joatu/t, -kse

Kestämisfut.

häi on vuotettav
y.m.

Edellisfut.

häi oli vuotettav
y.m.

Vastaisfut.

häi roihi (lienov, soav)
vuotettav
y.m.

Potentsiaali.

Prees.

häi ollov vuotettavana
y.m.

Yleisfut.

häi roinneh vuotetta-
vana
y.m.

Perfekti.

häi ollov vuotettu y.m.

Päättymisfut.

häi roinneh vuotettu
y.m.

Kestämisfut.

häi ollov vuotettav y.m.

Vastaisfut.

häi roinneh vuotettav
y.m.

Konditsionaali.

Prees.

häi olis vuotettavana
y.m.

Yleisfut.

häi rodis vuotettavana
y.m.

Perfekti.

(se) olis vuotettu y.m.

Pluskvamp.

(se) ollus vuotettu y.m.

Päättymisfut.

(se) soas
(se) rodis } vuotettu y.m.

Kestämisfut.

(se) olis vuotettav y.m.

Edellisfut.

(se) ollus vuotettav

Vastaisfut.

(se) rodis
soas } vuotettav

Imperatiivi.

Prees.

olga
häi anna on } vuotettavana
y.m.

Imperf.

anna häi oli vuotettavana

Yleisfut.

häi anna roihi
rodikkah } vuotettavana

Perfekti.

(se) olga vuotettu y.m.

Pluskvamp.

(se) anna oli vuotettu
y.m.

Päättymisfut.

(se) rodikkah vuotettu
y.m.

Kestämisfut.

(se) olga vuotettav
y.m.

Edellisfut.

(se) anna oli vuotettav
y.m.

Vastaisfut.

(se) rodikkah vuotettav
y.m.

I infinitiivi.

olla vuotettavana.

II infinitiivi.

olles vuotettavana.

ollen

III. Passiivi.

§ 181. III passiivin subjekti on määrätty (persoonainen); predikaattina on joko **refleksiivisesti taipuva** verbi tai **vu-, u-, du-, zu-päätteinen** johdettu verbi.

Esim. Se kangassanohe kolmelangaine.. nimitetään.. Lindu tervähambuihes.. tuli ammutuksi. Se ombelih minul minä ompelin sen. Ei päiväs kandai kaiheinät.. tule kannetuiksi. — Viego hänel seroadavuv.. tulee häneltä tehdyksi? Jogo lugevuilangat. Muis jättävyin muut jättivät minut. Koira tappavus, vai reboin syömistä syös. Pelvahal pidävnyhtivyo da ribivyo. Sinul mikos ei löydävy sinä et koskaan mitään löydä. Eikuččuvunnuh goštjat lapsel. — Myödyi kalat da projji.. tulivat myydyiksi.. Sematkan gyöikäveldyi. — Ovvestelzuv hänel meän paginat.. hän huomaa.. Kačo ommelzuisoba. Minun käisei kuunnelzu häi minä en tottele häntä. — Sinun käil puolistu sinä puolustit minua. Yllätyi kodih izändä.

REFLEKSIIVINEN TAIVUTUS.

§ 182. Refleksiivisesti taipuvat verbit ovat **merkitykseltään** vaihtelevia: paitsi refleksiivistä on myös usein resiprookkinen, passiivinen, intensiivinen tai intransitiivinen merkitys.

§ 183. **Refleksiiviset persoonapäätteet** Amassa ovat (paitsi imperatiivia):

Yks.	Mon.
1. pers. -m mos, -m mös	-m mokseh, m mökseh
2. » -tto s, -ttös	-ttokseh, -ttökseh
3. » -h(es)	(= yks. tai pass.)

Imperatiivin persoonapäätteet.

	Yks.	Kaks.	Mon.
1. p.	(puuttuu)	(puuttuu)	-m m ö k s e h; -m m ö k s e h
2. »	-i		
2. »	-je	-h a s, -h ä s	-a k s e h, -ä k s e h
	-e, -l e, -v e		-t t o k s e h, -t t ö k s e h
3. »	-h a s, -h ä s	(puuttuu)	(= yks. tai -h a s, -h ä s pass. vahvan vartalon jäljessä).

§ 184. **Indikatiivin ja potentsiaalın preesenssin 3. persoonan** päätte on **h** tai **hes**, mikä on indikatiivissa liittynyt sanan heikkoon vartaloon.

Esim. laske/h, -neh(es), lope/h, -ppeneh(es), ruve/h, paheksi/h, heitä/h, -ttäneh(es), kačo/h, annah, heitteleh, zirkaloičeh peilahee, (vedeä ~) veäh(es), lyöhes, (roadoa ~) roaheh, liččoahes, -čanneh(es), nojoahes.

§ 185. **Imperfektin** yks. 3. persoonan päätte on **h** tai **hes**, jonka edellä verbin vartalo säilyy vahvana. Lyhyen i:n sijalla on **hes**-päätteen edellä pitkä **i**. Diftongin jäljessä on **hes**-päätte yksinomaan käytännössä.

Esim. lask/i/h, -i/hes, lopp/i/h loppui, heitt/i/h, -i/hes, keänd/i/h, ved/i/h, heittel/i/h, zirkaloičč/i/h; — kaččoi/hes, andoi/hes; löi/hes, söi/hes; liččai/hes, nojai/hes.

§ 186. **Konditionaalissa** on yksi. 3. p:n päätte **h**, harvoin **hes**; edelläkäyvän s:n sijalla on **zi**; samoin passiivin konditionaalissa.

Esim. lask/i/zi/h, -enuzi/h, -iettazi/h, -ietannuzi/h; heitteliz/i/h, -tellyzi/h, -teldäzi/h, -teldyzi/h; kaččoz/i/h, -ččonuzi/h, -čottazi/h.

§ 187. **Imperatiivin** yks. 2. persoonassa on

1. **i** kaikilla muilla verbeillä kuin **e-, u-, oi-**loppuisilla ja yksitavuisilla. Päätte on liittynyt vahvaan vartaloon, mutta **tti-** ja **ičče-**loppuisilla verbeillä heikkoon. Vartalon loppu-**i:n** sijalla on **e**, **ca:n** sijalla on **a**.

Esim. laskei laskeudu, tungei, heittelei, keändäi, vedäi, kabrastai; (sugiekseh ~) sugei kampaa itseäsi, molei rukoile, sydei (inf. sydiekseh) tunkeudu; rútei (inf. rúttiekseh) pukeudu, zirkaloičei, liččai (inf. ličatakseh) tunkeudu, nojai (inf. nojatakseh) lepää.

2. **jje** niillä verbeillä, joilla on **i**-pääte sekä **o**-, **u**-, **oi**-loppuisilla.

Esim. keändäjje (= keändäi), vedäjje; — toivojje (inf. toivuokseh) toivo; luobujje turvaudu; zirkalojje (= zirkaloičei).

3. **e** useampitavuisilla verbeillä, joiden konsonanttivartalo on **I**- tai **t**-loppuinen sekä yksitavuisilla **uo**- ja **yö**-loppuisilla verbeillä; tämä imperatiivi on **I** akt. **I** infinitiivin kaltainen, paitsi että sen loppu- **a:n** sijalla on **e**.

Esim. (heitell/ä ~) e (= heittelei), (nojell/a ~) e (= nojelei); (ličat/a ~) e (= liččai) (nojat/a ~) e, vastat/a ~) e; — (juvv/a ~) e juo tarpeeksi, (luvv/a ~) e ala, (syvv/ä ~) e syö tarpeeksi.

§ 188. **I** Infinitiivissä on pääte **kseh**, mikä on liittynyt akt. **I** infinitiivin loppuun.

Esim. laskiekseh, loppiekseh, kaččuokseh varoa, keändeäkseh = keätäkseh, heitelläkseh, zirkalojjakseh, vedeäkseh, luvvakseh, vastatakseh, ličatakseh.

§ 189. **II** ja **III** infinitiivin inessiivissä on pääte **h**, jonka edellä **s:n** sijalla on vanhempi pääte **ssa**, **ssä**.

Esim. laskiessah laskeutuessaan, keätessäh kääntyessään, juv vessah, ličatessah; — laskemassah laskeutumassa, keändämässäh, juomassah, liččoa massah.

§ 190. **III** infinitiivin illatiivissa, akt. partis. perfektissä, passiivin preesenssissä, imperfektissä ja potentsiaalissa on pääte **s (ze)**, jonka edellä **h:n** sijalla on **he**.

Esim. lask/emahes, -enuhes, -ietahes, -iettihes, -ietannehes; keändämähes, -ndänyhes, -tähes, -ttihes, -ttänehes; juo/mahes -nuhes, juvvahes, juod/ihes, -danehes; liččoa mahes, -čannuhes, -čatahes, -čattihes, -tannehes.

§ 191. Passiivin partisiipin perfektissä on pääte **hes**.

Esim. laskiettuhes, keättyhes, juoduhes, ličattuhes.

§ 192. Passiivin imperatiivilla on pääte **has**, **häs** liittyneenä passiivin vahvaan vartaloon; tätä muotoa käytetään myös akt. imperatiivin mon. 3. persoonassa.

Esim. laskiettahas, keättähäs kääntykööt, käänettäköön tai kääntäkööt.

§ 193. **II** infinitiivista käytetään vain inessiivia, **III** infinitiivistä vain inessiiviä ja illatiivia. Puuttuvat **IV** ja **V** infinitiivi, akt. partis. **I**, **II**, **III** preesenssi ja pass. partis. preesenssi ja siten myös niihin perustuvat liittotempukset. — Muut liittotempukset muodostuvat niinkuin tavallisesti.

§ 194. Refleksiivisen taivutuksen kielteiset muodot eroavat myönteisistä vain ind. preesenssissä, jossa kieltosanan ohella esiintyy imperatiivin 2. persoonan muotoja; 3. persoonassa on tällöin myös myönteiset muodot käytännössä. Muuten tavataan kieltosanan yhteydessä vain 3. persoona (paitsi imperatiivissa).

Esim. en (et, ei y.m.) laskei, ei lask/ei = -eh(es), mon. 3. p. ei laskietahes, en tungeneh, en heittelizih, en keändänyzih, en olisi kääntynyt, älä vedäi, älgäh vedäkkähäs, ei suvitahes eivät kampaa itseään, ei zirkaloittuhes, ei ličattazih, äldähäs vastattahas älköön torjuttako, älkööt torjuko.

I aktiivi.
Indikatiivi.**Prees.**

1. p. heittämmös
2. » heittättös
3. » heitäh(es)
1. » heittämmökse
2. » heittättökse
3. » {heitetähes
heitäh(es)

- luommos
- luottos
- luoh(es)
- luommokse
- luottokse
- (= pass. tai yks.)

- nojoammos
- nojoattos
- nojoah(es)
- nojoammokse
- nojoattokse
- (= pass. tai yks.)

Imperf.

1. p. heitimmos
2. » heitittös
3. » heittih, -ihes
1. » heitimmockse
2. » heitittökse

- loimmos
- loitto
- loihe
- loimmokse
- loittoke

- nojaimmos
- nojaittos
- nojaihe
- nojaimmokse
- nojaittokse

Potentsiaali.**Prees.**

1. p. heittäнеммös
2. » heittänettös
3. » heittäneh(es)
1. » heittäнеммökse
2. » heittänettökse

- luonemmos
- luonettos
- luoneh(es)
- luonemmokse
- luonettokse

- nojannemmos
- nojannettos
- nojanneh(es)
- nojannemmokse
- nojannettokse

Konditsionaali.**Prees.**

- 1 p. heittäzimmos
2. » heittäzittös
3. » heittäzih(es)
1. » heittäzimmockse
2. » heittäzittökse

- luozimmos
- luozittos
- luozih(es)
- luozimmokse
- luozittokse

- nojoazimmos
- nojoazittos
- nojoazih(es)
- nojoazimmokse
- nojoazittokse

Perfekti.

1. p. heittänyzimmos
2. » heittänyzittös
3. » heittänyzih(es)
1. » heittänyzim-
mökse
2. » heittänyzittök-
se

- luonuzimmos
- luonuzittos
- luonuzih(es)
- luonuzimmokse
- luonuzittokse

- nojannuzimmos
- nojannuzittos
- nojannuzih(es)
- nojannuzimmokse
- nojannuzittokse

Imperatiivi.**Prees.**

2. j. heittä/i -jje
3. » heittäkkähäs
- kaks. 2. p. heittäkkähäs
- mon. 1. p. heittäkkäm-
mökse
2. » {heitäkkeäke
- heitteättökse
3. » heitetähäs

- luuve
- luogahas
- luogahas
- luogammokse
- luogoakse
- luodahas

- noja/i, -te
- nojakkahas
- nojakkahas
- nojakkammokse
- nojakkoakse
- nojattahas

I infinitiivi.

heitteäkseh

luvvakseh

nojatakseh

II infinitiivi.

heittäjessäh

luvvessah

nojatessah

III infinitiivi.

heittämässäh

luomassah

nojoamassah

heittämähes

luomahes

nojoamahes

Partis. perfekt.

heittänyhes

luonuhes

nojannuhes

I PASSIIVI.**Indikatiivi.****Prees.**

heitetähes

luvvaheh

nojatahes

Imperfekti.

heitettiheh

luodiheh

nojattiheh

Potentsiaali.

heitetännehes

luodanehes

nojatannehes

Konditionaali.**Prees.**

heitettäzih(es)

luodazih(es)

nojattazih(es)

Perfekti.{heitetännyzih
{heitettyzih{luodanuzih
{luoduzih{nojatannuzih
{nojattuzih**Imperatiivi.**

heitettähäs

luodahas

nojattahas

Partis. perfekt.

heitettyhes

luoduheh

nojattuheh

KIELTEISET MUODOT.**I AKTHVI.****Indikatiivi.****Prees.**

1. p. en heittäi y.m.

en luvve y.m.

en {nojai

3. » (mon.) ei heitetähes

ei luvvaheh

{nojate y.m.

Imperfekti.

1. p. en heittänyhes y.m.

en luonuheh y.m.

ei nojatahes

en nojannuheh y.m.

Potentsiaali.

Prees.

1. p. en heittäneh(es) y.m.

en luoneh y.m.

en nojanneh y.m.

Konditsionaali.

Prees.

1. p. en heittäzih(es) y.m.

en luozih(es) y.m.

en nojoazih(es) y.m.

Perfekti.

1. p. en heittänyzih y.m.

en luonuzih y.m.

en nojannuzih y.m.

Imperatiivi.

Prees.

2. p. älä heittäi

älä luvve

älä noja/i, -te

3. p. älgäh heittäkkähäs

älgäh luogahas

älgäh nojakkahas

2. p. (kaks.) älgä heittäkkähäs

älgä luogahas

älgä nojakkahas

1. p. (mon.) älgämmö heittäkkämmökse

älgämmö luogammökse

älgämmö nojakkammökse

2. p. { älgä heittäkkeä
älgä heitteättökse

älgä luogoakse

älgä nojakoakse

3. p. äldähäs heitetähäs

äldähäs luodahas

äldähäs nojattahas

I PASSIIVI.**Indikatiivi.**

Prees.

ei heitetähes

eiluvvahes

ei nojatahes

Imperf.

ei heitettyhes

eiluoduhes

ei nojattuhes

Potentsiaali.

ei heitetännehes

eiluodannehes

ei nojatannehes

Konditsionaali.

Preesenssi.

ei heitettäzih(es)

eiluodazih(es)

ei nojattazih(es)

Perfekti.

ei { heitetännyzih
heitettyzihei { luodanuzih
luoduzihei { nojatannuzih
nojattuzih**Imperatiivi.**

äldähäs heitettähäs

äldähäs luodahas

äldähäs nojattahas

Lisäys. Vm:ssa on joukko erilaisia refleksiivitaivutuksia.

Esim. *Rebola*: prees. peže/ten, -tet, -kš, -mmäččeh, -ttäččeh; imperf. pezi/mmeh, -tteh, -h, -mmäččeh, -ttäččeh; kondits. pezizimme y.m.; imper. pežete, peškähäš, peškeäččeh; pass. peššähäš, peštihis, peštäizih. —

Poaen: prees. pezie/ten, -tet, peziäksi, pezie/temmä, -tettä; imperf. pezie/tin, -tit, pezih, pezie/timä, -tiä; potents. pesse/mmäže, -ttäže, -kše; kondits. pezietizin y.m.; imper. peziete, peskähäže; peskeäže; inf. pessäkšeh, partis. perf. pessyhyže; pass. pessähäže, pestihiže, pestäneheže, pesteäzih, pestyhyže.

III. PARTIKKELIT.

§ 196. **A. Muotonsa puolesta** partikkelit jakautuvat seuraaviin ryhmiin.

1. Sanoja, joissa ei näy olevan erityisiä päätteitä.

Esim. ainos aina, anikko juuri, buite muka, da ja, ehki edes, ainakin, eri erittäin, sangen, lopen, ga niin, mutta, hos vaikka, i ja, igi sangen, ilmi, jo, júri, ka mitä siihen tulee, kauti kautta y.m., ker kanssa, kini, kogo ensinkään, kohti kohti, tasan, konza = kos milloin, kukun, että, la muka, libo tai, luo, melgi kyllä, muga niin, múri nurin, nareko suotta, nenga näin, ni: ei ni eikä, niken ei kukaan y.m.; nyt, odva tuskin, ojetes (Vm.) suoraan, onnoako kaiketi, opad taas, perisangen, poikki poikittain y.m., puhki, roun juuri, sah = sai saakka, sid sitten, niin, vaiku = vaisen ainoastaan, vaikki = vaikkaine vaiti, vambo en-(et-...)hän, vasta = vaste vasta, vas(te) vasten, veče (Vm.) luultavasti, vid -han, -hän, vie(l) vielä, vikse luultavasti, yli sangen, ymbäri, aski sitten vasta, niin.

2. Sanoja, joissa on yleensä vain adverbeissa esiintyviä päätteitä:

a) lativiin kadonnut **k**.

Esim. kahta kahtia, tossa toisaanne, koskamba koskem/pana, -maksi, -mpaa, ladvemba, loitomba, superl. loitto(j)ima, lähembä, lähimä, netoamba tuonnempana y.m., nečimbä, netämbä, peälembä, pohjemba, taemba, tuonima, tännimä.

b) -iel.

Esim. hyviel (päi) hyvään päin, pahiel (päi), parahiel (päi); nečiel sillä (siltä, sille) taholla y.m.; erähiel, yksieli, kaksieli, kolmieli, lähiel, monieli, toiziel, äjjiel monella taholla y.m.

+ c) -kkah, -kkäh (kkai, -kkäi).

Esim. júrekkah juuret yhdessä, keskekkäh sekaisin, käekkah = käzikkäh, lomakkah, myvväkkäh sovussa, očakkah kuitti, paginakkah puheissa (jonkun kanssa), poarakkah parittain, selläkkäh; — vastakai, vuorokkai.

+ d) -gali, gäli; kkali, kkäli.

Esim. kugali = migäli mitä tietä, mikäli, mihin asti, missä määrin, sigäli, tägäli, nečigäli, kebiezekkäli keveäisesti, leviekkäli, loitogali kaukaa, loitombakkali kauempaa, muigali = mujjakkali muuta tietä, peitogali salaa, toagiekkali tiheästi, toagiembakkali, toagiezembakkali, ylähääkkäli, ylembääkkäli.

— e) -len, -lei, -leiten (harv. päätte).

Esim. mugalen = mugalei (= muga), nengalen. -lei (= nenga), mugaleiten, nengaleiten.

f) -li (harv. päätte).

Esim. parahali parhaiten, parembali paremmin.

— g) -lloi, -llos (harv. päätte).

Esim. mulloi viime vuonna, tuolloi, -llos, silloi, -llos.

h) -miten (harv. päätte).

— Esim. käzimiten persoonallisesti, ylimiten ilman vahinkoa.

— i) -ne, -nne.

Esim. netoane tuonne, nečine sinne, netuone, netäne, sinne, tänne.

+ j) -ni (harv. päätte).

Esim. kuni — sini niin kauan kuin, mini — sini silleaikaan kuin.

— k) -s (harv. pääte).

Esim. eäres(eär) pois, loitos kauas, myös taas, pois (Vm.), toandos taannoin.

+ l) -sti, -sti.

Esim. lujasti = lujasti, lyhykästi, nerosti taitavasti, oigiešti oikein, olevasti runsaasti, pahašti, pahazešti, pahembašti, parahašti, sulašti suoloisesti, lempeästi.

+ m) -tellen.

Esim. herroitellen herroiksi, kaksitellen kaksittain, nellitellen neljä kerralla, poikitellen poikittain, savoitellen sadottain, vuorotellen, vuozitellen vuorovuosin, vähitellen.

— n) -te(n).

Esim. nuorete(n) nuorena, nuoremb(a)ite nuorempana, vanhaten, vanhembiten; muite(n) muuten, myösten = toasten taas, nimeten nimeltä, parahiten, periten kokonaan, pohjiten perinpohjin, polvitien kautta rantain, siten siten, venäten venäjäksi murtaen; — hiiluten hitauden takia, keyhyten köyhyyden tähden, lapsuten lapsellisuudessaan, olemattomuten koska ei (itselläni, -si . .) ollut, pahuten pahuuksissaan, parembuten koska on parempi, pimeyten koska oli pimeä.

o) -ti (harv. pääte).

Esim. yhäti myötyrinään.

p) ttaen, ttäen; ttajen, ttäjän.

Esim. herroittaen herroiksi, kuvottaen kupomäärin, kúzittaaen kuusi kerralla, parahittajen kerrassaan hyvin, paloittajen (= paloiten), savoittaen satamäärin, vähimittäen vähintään.

+ r) tušti, tyšti.

Esim. kázityšti käsikkäin, lähetyšti lähekkäin, peätyšti päät vastakkain.

s) či, čči (prolatiivin pääte).

Esim. alači alitse, erähiči joskus, eziči = eičči editse, jalloiči jaloista, joviči jokea myöten, jäičči, kahiči kahdesti, loitoči kaukaa, loitombači, lähi-

mäči, mudaiči muinoin, peitoči salaa, pihoiči pihaa myöten, siriči oh, toičči toiste, toači puolesta, tiedämäči salaa, víziči viisi kertaa, äjjäči usein.

3. Sanoja, joissa on **nominien tavallisia sijapäätteitä**, II infinitiivi tai verbin persona.

a) **Nominatiivi.**

Esim. enāmbi enää, hyvä (esim. paha y.m.) aika, kai kokonaan, ihan, mi (čoma, tuhma y.m.) kuinka, mies (vihmuv y.m.) kovasti, läbi, vägi aika; — ajjombi aikaisemmin, lähemb lähemmin, tereāmbi nopeammin (samoin muut komparatiivit).

b) **Akkusatiivi.**

Esim. hātken kauan, lijjan usein, víkon kauan, vähän, äjjän paljon.

c) **Essiivi.**

Esim. alahan alhaalla, ylähän, ylähähkön = ylähättävän = ylähäččäzen jokseenkin ylhäällä, ylemmän, loitton, loitohkon, loitottvan(a), loitomban(a), loittoiman(a), sinnebän(ä), tagan, taemban(a); aiganah, konzannah ikään peänäh (vaihtoa) ilman välirahaa, tukkunah kokonaan, yksinäh; ynäh kokonaan; — kuhenah (on rahvasta), lodžannah (tulov vettä), ruskenah (on selgä) punaisena, valgonah (on siendä).

d) **Partiivi.**

Esim. midä miksi, totta varmaan, yhtä yhtään, ollenkaan; — järgieh heti, (endizen) jyttyteh entisen laatuinen, enimyttäh enimmäkseen, tavallisesti, parahimuttah parhaimmillaan.

e) **Translatiivi.**

Esim. alahakse (= alah), ylähäkse, loitokse, toakse, ezmäizekse ensin, kahtekse kahtia, lijjakse, mikse miksi, koska, parahikse, toičakse toistaiseksi; venäakse venäjäksi; — miehikseh kovasti, vähimikseh vähintään.

f) **Inessiivi (t. elatiivi).**

Esim. nečis siinä, netoas tuossa; tās, síd siinä, ilmis, jallas valveilla, kerras, kois kotona, ummes,

vanhas ennen vanhaan, yhtes; — iässäh koskaan, mielessäh (ole)vinaan, hinnoissah kalliina, oigiessah kohtalaisesti, sovissah pukeutuneena, uuvessah, vakkeissah oudokselta, varuksis varuillaan; — armahuzissah rakkaudessaan, — hyövyksis rikastuneena, kohendusis korjattavana, puhalduksis pöhöttäneenä, seändyksis suutuksissaan; sivoksis sidottuna, suorevuksis (= sovissah).

g) Illatiivi.

Esim. eäreh pois, harvah harvoin, hilíakkaizeh, keskih toisinaan, kístah kilvan, matkah mukaan, oigieh oikein, poaksuh usein, ruttoh nopeasti, terväh pian, toagieh tiheästi, tukkuh kokoon; — ennittäimizeh kilvan, herrastamizeh (elää); — lyhembähes lyhemmin, pitkähes kauan, vägehes väkisin, ylehes yleensä.

h) Eksternatiivi ja ablatiivi.

Esim. netoa(l), netuo(l), sie(l), teä(l); kirehel, kylläl tarpeeksi, lujal varmasti, vereksel hiljan, vähäl vähän, väííäl irti, äjjäl kovasti; — hyväzil ystävällisesti, čoukkozil sokkosilla; — ajjalleh aikanaan, azumilleh valmiina, elävälle elävältä, endizelleh, halvalleh kukalla, havvalleh uurteena, illalleh iltapuolella, istoilleh istuallaan, -lleen, -ltaan, järilleh takaisin, kaikelleh kaikella tavoin, kohtalleh suoraan, kolmelleh kolmisin, kulleh kuinka, milleh (= ed.), silleh siten, ilman, tälle täten, käilleh sopiva, leivilleh ruokapalkalla, lopulleh loppumassa, mülleh muulla tavoin, nečilleh siten, nimelleh nimeltä, oigielleh kohtalaisesti, peälleh paikan päällä y.m., puolilleh puoleksi, seizalleh, talvelleh talvisena, venylleh makaavana, yhtelleh kuitenkin; — hernehýzilleh (on hiessä), hädázilleh tarpeessa, seizoazilleh seisallaan, varamu(i)zilleh varuillaan, paííahuzilleh alasti, magavolleh (on) makuulla, olgovolleh poistumassa; — ellendykselleh (sanoi) niin, että ymmärrettiin; enemýölleh tavallisesti, parahimuolleh parhaimmillaan, čomim uolleh kauneimmillaan.

i) Abessiivi (harvoin).

Esim. humalattah pää selvänä, eänettäh vaiti.

j) Komitatiivi (harvoin).

Esim. kaikkineh kokonaan.

k) Instruktiivi (-n, -i, -in, -izin).

Esim. ylen; ezmäi ensin, ilmai ilmaiseksi, suotta, jalai jalan, jällei peräkkäin, istoi istuallaan, -lleen, -ltaan, seizai seisoallaan, y.m. kahtei kahden, kuvvei kuuden miehen, keskei sekaisin, myödaí samaanne, peäleí päällekkäin, rinnai rinnakkain; — yksin, toizin, heimozin sukuisin, piduzin pitkin, tagazin takaperin, — dengahuizin rahassa, pagohuizin pakenemalla, varamuizin varovasti, vägimyzin väkisin.

l) II infinitiivi (harv. pääte).

Esim. etenpeten huonosti (kasvaa), (ei) päten (ei) oikein, vojjen melkein, jouten.

m) Verbin persona: näid näet, sillä, toivod niinkuin.

4. Reduplikaatiopartikkeleita, jotka ovat nominien ja adverbien vahvistuksena ja muodostuneet siten, että pääsanana ensimmäiseen lisätty liite bi(ne), bo(ine), bö(ine), go(ine), kas, kkö, pöi, ppo(ine) ppö(ine), čoi. Adverbien edellä on liitteen lopussa zen (nen sijalla).

Esim. robi rohkei, subi súri, čibi čingas käsi-varresta, tobine tozi, abo alasti, jäböine jälgi-mäine, kabo kaheksa, ybö(zen) yksin, kubo kúzi, sebozel seiččemel markal, subo(zen) sud-rah (= sudre) aivan hukkaan, tabo tahtolleh aivan tahallaan, tibo(zen) tieheh, ubo(ine) úzi, sebo(ine) selgei, toboine tozi, selgoi sellälleh, hos migoine miolgah olkoon vaikka mikä, hílav (kuuma) on kuitulgoine tuli, kukas kumma, ykkö ylimäine täpöi täydelläine, seppo selgäzelleh, toppoine tozi, hičoi hienoine, hočoi hoikkaine, kačoi kaidaine, kečoi keyhikkäine, pačoi paíías, táčöi täyzikkäine. — Puhizen puhtas, konakonzaíne ikivanha hyödaí hyvyttäh ilman aihetta.

5. **Luonnonääntä** kuvaavia partikkeleita.

Esim. brá (variksen ääni), fjú (kovaa ajoa), hač (hara-kan), kilkał (vasaran), pitpit (linnunpoikasen), plačku (vedeh) loiskis, plukku (salbah) kiinni, pračku (tulesta), riurau (kissan), stučkustačkku (kovasta leivästä), tantan (kovan esineen pudotessa portaita alas), vičvič (varpusen), viuh (luodista).

6. **Huudahduksia.**

Esim. ah, a voi voi, ačo, hei y.m. (ks. interjektio).

7. **Sanaliittoja.**

Esim. älävirka saati, davie jopa, en (et, ei..) yhtä — vie en ainoastaan — vaan myös, sidä jälgie sentähden, sidämyö siis y.m. (ks. konjunktio).

8. **Liitepartikkeleita** ovat -bo, -e (painollinen), -gi, -go, -hai (-häi), -i (painollinen), -ni (painollinen), -s, -že.

Esim. kenbo, kosbo koska (tuttavallisesti); — mie mitä (sanoit), kose missä (sanoit), soave kyllä saa; — kun negi joka paikkaan, teä(l)gi täälläkin, -kään, kelgi—kelgi kellä—kellä; — midägo (= midä), kuigo kuinka, kosgo—kosgo milloin—milloin, silgo—silgo sillä sekä—että; — mi häi mikähän, sehäi sehän, niin; — oní on kyllä; — äjjä čoassúni monta tuntia (sanoit); — luves lueppas, ot takkoas ottakaapas; — eriže erikseen, mugaže samoin.

§ 197. B. **Merkityksen ja käytännön** puolesta partikkelit ovat **adverbeja, post- ja prepositioita, konjunktioita ja interjektioita.**

§ 198. **ADVERBIT** (seikkasanat) ilmaisevat paikkaa, aikaa, tapaa, määrää, tilaa, suuntaa, kysymystä, vahvistusta tai muita seikkoja.

Esim. alah alas, tänne, —nygöi nyt, terväh pian, —silleh siten, vägehes väkisin, —kylläl tarpeeksi, vähäl, —azumilleh valmiina, avoi, —peäliči kautta, poikki toisella puolella, —se(go) sekä —(ei)bo eipä.

§ 199. **PREPOSITIOT** ja **POSTPOSITIOT** (suhdesanat) ilmaisevat paikkaa, aikaa, tapaa, syytä tai muuta seikkaa. Prepositio (etusana) on pääsanana edellä, postpositio (jälkisana) on sen jäljessä. Pääsanana sija on nominatiivi, genetiivi, akkusatiivi, partitiivi, lyhempi elatiivi, illatiivi, eksternatiivi, ablatiivi tai abessiivi. Seuraavat esimerkit ovat Am:sta:

A. Sanat, joita käytetään **yksinomaan prepositioina.**

(ezi-, jälgi-) agjas, -h etunenässä, -stä, -än; jälkipäässä y.m. — partitiiv-kerä.

allul alussa, -sta — part.

ennen ennen — part.

ennettä väh vähää ennen — part.

halgi halki, poikki — genet., elat.

ielleh yli (ajasta) — elat.

ilmai ilman — abess.

ilmi tietten — elat.

kesken kesken (aikaa, työtä) — part.

peälettävä, -h vähän yläpuolella, -lta, -lle — gen., part.

piduzin pitkinpäin — illat.

pitkin pitkin, myöten — part., illat;

pitkinpäin — illat;

kuluessa — illat.

poikelleh poikittain — illat.

poikin = poikelleh, poikki poikki, yli — elat;

poikittain — illat.

poikkihuizin = poikelleh.

poikkizin = poikelleh.

(ala- y.m.) puolen (ala..) puolella — part., elat.

toko -lta (mittaa, jonka mukaan koko hinta lasketaan) — nomin.

čuras, -h ulkopuolella, -lta, -lle — part.

čurantoizen kunnmallakin puolen — elat.

ulgon, (-päi), ullös ulkopuolella, -lta, -lle — gen., part.

vastakavah vastoin — ekst.

yläh ylös — akkus., part.

B. Sanat, joita käytetään **sekä prepositioina että postpositioina.**

1. **či (čci-) päätteiset suhdetanat**, jolloin pääsanana on elatiivissa.

alači alitse, alta.

azemeči asemesta.

eičči editse; asemesta.

eziči = eičči.

keskiči välitse.

kylliči ohitse; paitsi.

lähiči lähitse.

paičče paitsi.

peäl(i)či ylitse; päältä;

poikki; vastoin.

peräči peritse.

(ala- y.m.) puoliči (ala..) puolitse.

rannoiči vieritse.

rinnoiči vieritse.

seämiči (Vm.) sisäpuolitse, -puolelta.

síriči ohitse; paitsi.

sydämiči = seämiči.

toači taitse, takaa; asemesta; puolesta.

tyviči vieritse.

čurači ohitse.

ullombači ulompana, -aa.

ulloči ulkopuolitse, -puo-
lelta.
väliči välitse.

2. Muut pääsanan edellä ja jäljessä käytettävät suhdese sanat.

al (murt. oal, alle) alla,
-lta, -lle; hoidossa, -sta,
hoitoon — gen.
al päi (-eär(eh) alta —
gen., elat.
edeh ebeen — gen., ekst.
eis edessä, -stä; puolesta;
verraten — ekst.; —
postpos.: gen.
eri erillään, -lleen — elat.
eäre h (eär) -sta, -lta —
elat., ekst.
iel edellä, -ltä, -lle — part.,
elat., ekst.;
verraten — postpos.: gen.
jälles jäljessä, -stä; jäl-
keen, perästä — gen.,
part., ekst.
jälgeh jälkeen (paikasta,
ajasta) — prepos.: part.;
— postpos.: gen.
jällel jäljessä, jälkeen (pai-
kasta) — part.;
jälkeen (ajasta) — pre-
pos.: part.;
jälkiseurauksena — post-
pos.: gen.
keral kanssa — nom., gen.
keskes joukossa, -sta, kes-
kuudessa, -sta — gen.,
part., ekst.; — postpos.:
gen.
keskeh joukkoon, keskuu-
teen, väliin, sekaan —
gen., ekst.

yliči poikki, yli — elat.;
kautta, ympäri (maan
y.m.) — gen.;
läpi, kaiket — akkus.

keskel keskellä, -ltä, -lle;
välillä, -ltä, -lle — pre-
pos.: part.; — postpos.:
gen.
keskenäh (henkilöiden)
kesken — ekst.
koh ti kohden (paikasta) —
illat.;
vastapäätä — elat., illat.;
(miestä) kohden — post-
pos.: gen.;
-sta (koskien) — part.
käis -lla, -lta — ekst.
läbi läpi; poikki; kautta —
elat.
lähil lähellä, -ltä, -lle, seu-
rassa, -sta, -an — gen.,
part., elat.;
lähes, noin — prepos.:
gen.
läs lähellä, -ltä, -lle, seuras-
sa, -sta, -an — gen.,
part.;
lähes, noin, melkein —
prepos.: part.
mugah mukaan (mukaises-
ti) — gen.
peril perillä, -lle — prepos.:
elat.; — postpos.: gen.
peräs perässä, -stä, jäljessä,
-stä — prepos.: part.,
ekst.; — postpos.: gen.;
jälkeen, perästä — gen.;
— prepos.: part., ekst.;
takia — postpos.: gen.

peräh perään, jälkeen —
prepos.: part., ekst.; —
postpos.: gen., ekst.
peräl perällä, -ltä, -lle —
postpos.: gen.;
-lla (omistusta) — pre-
pos.: ekst.
peäl, (-päi) päällä, -ltä,
-lle, yläpuolella, -lta, -lle
— prepos.: gen., part.,
elat., ekst.; — postpos.:
gen., ekst.;
yli (mitan, luvun) — gen.;
lisäksi, paitsi — gen.;
voitolla, -lle — gen., elat.;
toimessa, -sta, -en;
hallussa, -sta, haltuun;
varten — postpos.: gen.;
tuomaan — postpos.:
gen.;
kimppuun, vastaan —
gen.;
(vihan kohdetta) — pre-
pos.: part., ekst.; — post-
pos.: gen.;
johdosta, nojalla — post-
pos.: gen.;
vastoin — postpos.: gen.;
-sta (koskien) — gen.
päi (eksessiivin, elatiivin,
ablatiivin lisätunnus);
(näköisyyttä) — postpos.:
illat.;
puolelta; (agenttia) —
postpos.: elat.;
-sta (koskien) — illat.
rinna l rinnalla, -lta, -lle —
prepos.: ekst.; — post-
pos.: gen.
seämes(sä), -s(tä) (Vm.)
= sydämes

seäme h (Vm.) = sydä-
me h.
sydämes, -h, sisässä, -stä,
-än — gen.
sydämel keskellä y.m. —
gen.
tagan (toan) takana, ta-
kaa — prepos.: part.,
ekst.; — postpos.: gen.;
-lla (omistusta) — pre-
pos.: ekst.; postpos.: gen.
toakse taaksi — prepos.:
gen., part.; — postpos.:
gen.
-lle (omistusta) — gen.
tyves, -h luona, -ta, -kse,
vieressä, -stä, -en — gen.
vas (vaste) vasten — part.;
(juuri) ennen — post-
pos.: part.;
varten, -lle — part.;
kohtaan — postpos.: part.
vastas vastapäätä; vastassa
(vastaanottamassa) — ekst.
vastah vastapäätä; vastaan
(vastaanottamaan) —
part., ekst.;
vastaan (vastustaan) —
ekst.;
vastoin — part., ekst.;
verran, niinkuin — gen.;
mukaan (mukaisesti) —
postpos.: gen.
vastal vastapäätä; tiellä
vastaan, tieltä; vasten
(suojaksi, peitteeksi) —
gen., ekst.
välil välillä, -ltä, -lle —
gen.
ymbäri ympäri;
-sta (koskien) — elat.

C. Sanat, joita käytetään yksinomaan postpositiivina.

Niistä yhdistyvät

1. Pääsanana **genetiivin** kanssa:
 aloh kuluessa.
 jälgie johdosta, takia.
 kauti (kavati) kautta;
 takia; (jnk.) nähden;
 (jnk.) suhteen, puolesta.
 ker kanssa; avulla; (vastaten II infinitiiviä); johdosta, takia; suhteen, puolesta.
 keski-(henkilöiden) kesken.
 kohtas vastapäätä; puolesta.
 kohtah vastapäätä; (jtk.) kohden; kohtaan, -lle (osallisuutta); puolesta, suhteen, koskien.
 konies, -h, puolesta, suhteen.
 korvas, -h lähistössä, -stä, -ön.
 käis, käil kautta, avulla (agentin kanssa).
 luo luona, -ta, -kse.
 myväs mukana.
 myödh mukaan, kanssa; mukaan (mukaisesti); hyväksi.
 nenäs, -h alussa alkuun; takia, tähden.
 pereä johdosta, takia; kautta.
 peäs päässä, -stä; perästä, jälkeen.
 peäh takia, tähden; pan na p. heittää syy (jnk.) päälle.

pieles, -h vieressä, -stä, -en.
 puoles puolesta suhteen; hyväksi.
 puoleh hyväksi.
 reunas, -h, -l vieressä, -stä, -en.
 tazah tasalla, -lle; mukaan (mukaisesti); yhtä paljon kuin.
 tazal tasalla, -lta, -lle; mukaan (mukaisesti).
 ties (Vm.) asemesta.
 tilas, -i sijalla, -lle.
 tilah asemesta.
 tokkah avulla, turvin.
 täh tähden; varten; huolimatta; ilman; puolesta, (jstk.) nähden.
 valdoa takia, vuoksi.
 vallal voimilla, avulla.
 varas varassa, -sta, nojassa, -sta.
 varah varaan, nojaan; varaksi, -lle.
 varal varoilla, kustannuksella, avulla.
 vuo (vuoh) nojassa; avulla, kautta.
 väis -ssa (vallassa).
 väil voimalla; (agentin ohella).
 vägeh voimalla, avulla.

2. Pääsanana **partitiivin** kanssa.

myö (myöte) myöten, mukaan; ohitse; asti; mukana; mukaan (mukai-

sesti); mielen mukaan; mielestä; kautta, avulla; (jstk.) päättäen.

vajai vailla.

3. Pääsanana **illatiivin** kanssa.

niiskoi varten; suhteen; verraten.

näh (nähte) varten; puolesta, suhteen; -sta (koskien).

sah (sai) asti.

varoin varten.

§ 200. KONJUNKTIOT

(sidesanat) välittävät sanojen ja lauseiden yhteyttä. Ne ovat joko rinnastavia tai alistavia.

A. Rinnastuskonjunktiot:

1. **Kopulatiiviset** (yhdistävät): da, dai, i ja; -go — go, iče — iče, se — se, sego — sego sekä — että; ammui(gi), paiččegi, älämišto, älävirka saati; iboi, vieboi, davie jopa; (en, et..) go -kä; ni, dani (en, et..) kä.

2. **Disjunktiiiviset** (erottavat): eiga, libo, taigo, vai eli, tai; libo — libo, taigo — taigo joko — tai; vai vai; eiga muutoin.

3. **Adversatiiviset** (vastakohtaiset tai rajoittavat): a, abo, ga, paičče, vai mutta; g'en (-et..), toko en (et..), mutta en; en (et..), yhtä — vie en (et..), ainoastaan — vaan; toizelleh taas; a toizelleh sitä vastoin; ielleh, iče, sentäh, tävvelleh, yhtelleh, ykskai kuitenkin.

4. **Konklusiiviset** (johtopäätöstä ilmoittavat): ilmaigo, sendäh, sidäjälgie, sidäpereä, senperäs, sikse, äskihäi, äski — -gi sentähden; äski niin sitten; sidämyösiis, niinmuodoin; ga, sid niin, g'en (-et..) miin en.

5. **Eksplanatiiviset** (selittävät): kui sillä; näid, tijjäd näet, nimittäin.

B. Alistuskonjunktiot:

6. **Eksplikatiiviset** (yleiseen alistavat): jotta, ku, seku että; k'en (-et..) etten (-et..).

7. **Konsekutiiviset** (seurausta ilmoittavat): ga, kai (niin), että, g'en (-et..) etten (-et..).

8. **Finaaliset** (tarkoitusta ilmoittavat): anna, ehki, en-

(et . .) go, ku, äski jotta, että; ann'en (-et . .), ehk'en (-et . .), k'en (-et . .), äsk'en (-et . .); jotten (-et . .), etten (-et . .).

9. **Kausaaliset** (syytä ilmoittavat): kerran, ku, kui — ga, mikse, ilmaigo — ku, sendäh — ku, sidä — ku, sikse — ku, kun, koska; k'en (-et . .), miks'en koska en (et . .).

10. **Temporaaliset** (aikaa ilmoittavat): konza, kos, ku, kui, -hai (-häi) kun; konza — konza, kos — kos, sid sid milloin — milloin; kuiterväh, kuiruttoh, vai, votavai niinpiankuin, jahka; sikse kuni, sissah kuni kunnes; kuni, kuni — ga, kuni — ennen, kuñen (-et . .) ennenkuin; kuni — sini niinkauankuin; kos — sid, kos — sid äski sittenkun.

11. **Konditionaaliset** (ehtoa ilmoittavat): kui, vai jos; k'en (-et . .), vai en (et . .) jollen (-et . .).

12. **Konsessiiviset** (myönnytystä ilmoittavat): hos, iče, i (imperatiivin kanssa) vaikka; ažnoga, olgah vaikka on.

13. **Komparatiiviset** (vertausta ilmoittavat): kui, on hai, kui, toivod niinkuin, ikäänkuin; mikui (vertauksissa) kuin; migäli sen mukaan kuin, mikäli.

14. **Interrogatiiviset** (kysymystä ilmoittavat): -go, jogo, vaigo, vikse -ko (-kö), tokko; hos (potentiaalın kanssa), viego, tottago tokko.

§ 201. INTERJEKTIOT

(huudahdussanat) merkitsevät:

- 1) halveksimista: ho, hō, hōh, ōh.
- 2) huomauttamista: ha, hei, hoi.
- 3) huomiota: á, he i, kačo, briha.
- 4) ihmettelyä, kummastusta: ah, aiče, ačo, a voi, oho, toko.
- 5) ilkkumista: kičči, kiččikočči.
- 6) iloa: hellärejjä.
- 7) inhoa: fyj, hyh.
- 8) karkoittamista: huš (sioille, kanoille), kiš (lampaille, linnuille), pris (kissalle).
- 9) kehoitusta: nō, nu, nukkoa (mon.).
- 10) kiihoittamista: uššu.
- 11) kipua, tyytymättömyyttä: hyh, äh.

- 12) korostusta: mies, miesukko.
- 13) korskeilua: ihnú.
- 14) kutsua: ešti (lampaille), šfu h (koiralle). *mit' -mit'*
- 15) kysymystä: hā?
- 16) pikaista muutosta: kiukau.
- 17) myönnytystä: nū.
- 18) pelästystä: uih.
- 19) pysähdyttämistä: stoi.
- 20) tarjoamista: na, nahai, nagoa = nakkoa (mon.).
- 21) torjumista: hohó.
- 22) tyytyväisyyttä: heh, ohó.
- 23) vahingoniloa: aha.
- 24) vaihtamista: syt (koiralle).
- 25) valitusta: voivoi, a voistani, oh, ó.
- 26) vauhtia: fjú, hih, hui, huh, huuh, hurivom.
- 27) vilua: fuh.
- 28) välinpitämättömyyttä: huuhai.

Karjalais-suomalainen sanaluettelo

(tekstissä olleista, siinä selittämättä jääneistä sanoista.)

A.

abei mielipaha.
abejja loukata.
ailahut (dem.) kipu.
ainos aina.
andoakseh sopia.
atkal suru.
auna auma.
avuttoa auttaa.

B.

boabo isoäiti.
bohatta rikas.
bošši oinas.
briegu huvi.
briha nuorimies.
bríluo kirkua.
broakkoa raakkua.
bruja kapine.
bölöškä palikka.

D.

delegä kärryt.
deäďō setä.
doroga tie.
dúhhu haju.
dušoi lemmitty.
dvorča linna.

E.

egläi eilen.
ehätteä ehdättää.
elevyö elpyä.
ellendeä ymmärtää.
ellotoi järjetön.
elo(t) omaisuus.
ennenpäihine ennen ollut.
ezmäi ensiksi.
eär(eh) pois.

F.

forma muoto.

G.

Germánie Saksa.
gofa vaiva.
goštja vieras.
griuna 10 kopekan raha.
groaffa sareke.
grošša ½ kopekan raha.

H.

harjavuo tottua.
havaiččuo herätä.
hebozut (dem.) hevonen.
heitelläkseh keskey-
tellä työtänsä.
hemmetä hennota.
heädeä tehdä vääräyttä.
hirgoa pirskaa.
hniga kirja.
hohoffi hohottaja.
huima hupsu.
huimaža hupsuhko.
huovis halpa.
hura vasen.
hyveksie suosia.
hyödyö rikastua.
hägätä estää.
hätki pitkä aika.
höi heisipuu.
hökölgä lörppö.

I.

idin ydin.
ihastus ilo.
julgei rohkea.
juno viiva.
juohattoa muistuttaa.
juvvakseh juoda tar-
peeeksi.
jällembäine myöhempi.
jänöi jänis.
järei paksu.

K.

kabrastoa korjata pois.
kaduo kadota.
kahiči kahdesti.
kai kaikki.
kaita torjua.
kallata kallistaa.
kannoin napinrihma.
kanverta kirjekuori.
kačellakseh katsoa sin-
ne tänne.
kaččuokseh varoa.
kerduo kerrata.
keritä irtaantua (solmusta)
kerävö keruu.
kiba kilpa.
kidujja kärsiä.
kielas petollinen; epävar-
ma.
kielastaj valehtelija.
kihur kihara.
kirikkö kirkko.
kirpiččä tiili.
kirvota pudota.
kiškuo ryöstää.
klokkoa kolkkua.
koamakko kalpea.
kohendoa korjata.
kokoffi koukku.
koloda korttipakka.
korbut (dem.) korpi.
koroba kärrynkori.
kosoi eräänlainen pii-
rakka.
krenkalleh vinossa.
krúga ympyrä.
kúdam kuu.
kúlematus tottelematto-
muus.
kúndelematoi tottele-
maton.

kúnnelzuo tulla totel-
luksi.
kurjehtie elää kurjuu-
dessa.
kyhläs kuhilas.
kyllys runsaus.
kyly sauna.
kytkie kitkeä.
käetä luvata.

L.

laihušši laiha ihminen.
lannis lanne.
laggenus putous.
lafe lattia.
lavoh lapo.
libuo ruveta.
liekitteä huohottaa.
lieččie lääkitä.
liffa liivi.
linnalaine kaupunkilai-
nen.
lipoi perhonen.
lippahaine (dem.) lipas.
ličatakseh tunkeutua.
liče paino.
livviköi aunukselainen.
loastie imarrella.
loigeh loiske.
loppie lopettaa.
loppiekseh loppua.
lopuška jäännös.
lounat päivällinen.
lukku lukko.
lúlie hyssyttää.
lulluine saviukko.
lunnastoa ansaita.
luobuokseh turvautua.
luvvakseh ryhtyä.
luvveh länsi.
lydistä hytistä.

lykellä heitellä.
läylen turkala; kuume.
lögä loka.
löpöi virsu.

M.

mado käärme.
maltoa osata.
mandžoi mansikka.
mehi mehu.
menoi rahanmeno.
mečoi metso.
meärätä mitata.
mielenkieline mielis-
televä.
miehha turkkinahka.
mitus millainen.
moala maa-ala.
moamo äiti.
moliekseh rukoilla.
mouda muoti, tapa.
muistahuo muistaa yhä.
mujjota hapata.
mulgata muljottaa.
muokkuo vaivautua.
mureta särkyä.
murgin aamiainen.
mučoi vaimo.

N.

napoi kevyt isku.
nedäli viikko.
nenuot nuo.
negoine tällainen.
nerokas taitava.
nerotoi taitamaton.
netämbä enemmän tän-
nepäin.
nečim bā enemmän sin-
nepäin.

neveskã miniã.
niga vähän kuivanut puu.
nistosva rujous.
noat nuo.
nodrakko norja.
nojatakseh levätä.
noudoã seurata.
núda tauti.
nábei hieno (vaatteista).

O.

ogroada pystyaita.
ojjota oieta.
ollota poistua.
ommelzuo tulla ommel-
luksi.
opastuj oppilas.
opastuo oppia.
oppie koettaa, kokea.
ofhoi mesimarja.
ozakas onnellinen.
ozatoi onneton.
ottoakseh oppia.
ovvostelzuo tulla huoma-
tulksi.
ovvostoa huomata.

P.

pahačču = mado.
paheksie halveksia.
paistattoã loistaa.
pajattoã laulaa.
pa(j)ista puhua.
pakkuo pudota.
parzi hirsi.
pačkoo meiskata.
peideã vatvoa.
pelvas pellava.
pergoã lyödä.
perti tupa.

pete erehdys.
peãde suunta.
pogosta kirkonkylä.
pordimoi kärppä.
priņkahtoa ponnahtaa.
projjie mennä ohi; kulua
loppuun.
protSENTA korko.
puhkuo puhkoa.
puhua puhalttaa.
puolistoa puolustaa.
purhei koppava.
purruta pyrytä.
pučči tynnyri.
pyhkie lakaista.
pyhkin pöytäliina.
pydeã pyydystää.
pädellys olisi pitänyt.
pädie kelvata.

R.

rakas harras, halukas.
rauheta rauhoittua.
ravei kova (tuuli); suuri.
redu lika.
rengi sanko.
revitteã repiã.
ribušši ryysyläinen.
ríguo kirkua.
roaga lehdetön y.m.
rodieksesh syntyä;
tulla jksk.
rouga lepänkuori.
rúttieksesh pukeutua.
rýdeã ryömiä.
rãkki helle.
rãččin naisenpaita.

S.

sadu puutarha.
saldatta sotamies.

sarai tanhuan yliset.
savakko keppi.
sebie selvittää.
segal sekava.
sémentã sementti.
sevokki sekoitus.
sivaldoã sitaista.
skripka viulu.
smiettie arvella.
soha vaatekappale.
sordoã kaataa.
srongguo heilua.
stičku isku.
súdie tuomita; arvostelia.
súdo tuomio; tuomioistuin.
sugieksesh kammata itseään.
suvajja rakastaa.
svoadbo häät.
sydie tynkkiä.
sydieksesh tungetella.
syvvãksesh syödä kyllikseen.
sãbjãhteã(ksesh) säpsähtää
sãristã vapista.

Š.

šaba työstäpääsö; lupa (kou-
lusta).
šeikujja toimittaa.
šibliettã patiini.
škala sokea ihminen.
škola koulu.
šláim y hontelo.
šlöpöi sammakko.
šmailata luiskauttaa.
šnáugoa viuhua.
šoara haara.
šogo kivenkolo.
šohoi = mado.
špuilu pitkä ihminen.

šfonjkata lyödä raskaalla
aseella.
štãgãn sanajalka.
šuorita = rúttieksesh.
švílakeh pitkä ihminen.
šálmeã eläimöidä.

Z.

zavoda tehdas.
zdunie kumista.
zeília rohto.
zirkalojja kseh peilailla.
zvieri peto.

Ž.

žida juutalainen.
žikko joukko, varasto.

T.

tarita tarjota.
terväh pian.
tiedohus taikuus.
tietto lemmitty.
tiettävãine tunnettu.
toagendoa tihentää.
toatto isä.
tobja suuri.
toimi tolkkua.
toivuokseh toivoa.
trihkeh aivastus.
fúdie tuudittaa.
tukkunah kokonaan.
tukuta panna kokoon.
tuskita tuskailia.
type tulppa.
tyõndeã lähettää
tävvetã täyttyä.
töllötã kuolla (eläimistä).

Č.

čakata torua.
časouna rukoushuone.
čidžoi sisko.
čoma kaunis.
čubit pieksut.

U.

uido a uida.
uinota mennä uneen.
uksi ovi.
umbikoi ummikko.
unduo = uinota.
urá hurraa.
uskalmo lupaus.

V.

vallata valkaista y.m.
vallita valita.
vana railo.
varba varpu.
vardojja varjella, vartioida.
vastatakseh torjua.
veräi portti.
viba vino (kohta).

vierdeä vierittää (kaskea).
viesata punnita.
viettelij johdattaja.
vilei kylmä.
vilgata katsoa vihaisesti.
villaža villakas.
vinosva rikos.
vigonka tukinuitto.
voassa kalja.
vodie johtaa.
voidoa voidella.
voitella voittaa.

Y.

yhtelleh kuitenkin.
yllättyö tulla tavatuksi.
yöksyö eksyä.

Ä.

äjjä suuri; paljon.
äres = eäreh.

Ö.

öblöi tollo.